МИРОСЛАВ КАЛЬБА

ДЕТРОЙТ 1992

З Різдвяними
і новорічними
побажаннями
Мирослав Кальба
7 березня 1993р.

Мирослав Кальба

Дружини
Українських
Націоналістів

ДРУЗЯМ З ДУН
- живим і поляглим у боротьбі
за волю України -

ПРИСВЯЧУЄ
Автор

Проект зі збереження спадщини української еміграції

Видання
Дружин Українських Націоналістів
(ДУН)

D U N

(Druzhyny Ukrainskykh Natsionalistiv)

by

Myroslaw Kalba

Copying @ 1992
by the Author

Library of Congress
Catalog Card Number: 92-081905

Cover: John Jaciw

Detroit - 1992 - U.S.A.

МИРОСЛАВ КАЛЬБА

Дружини Українських Націоналістів

ДЕТРОЙТ - 1992 - З.С.А.

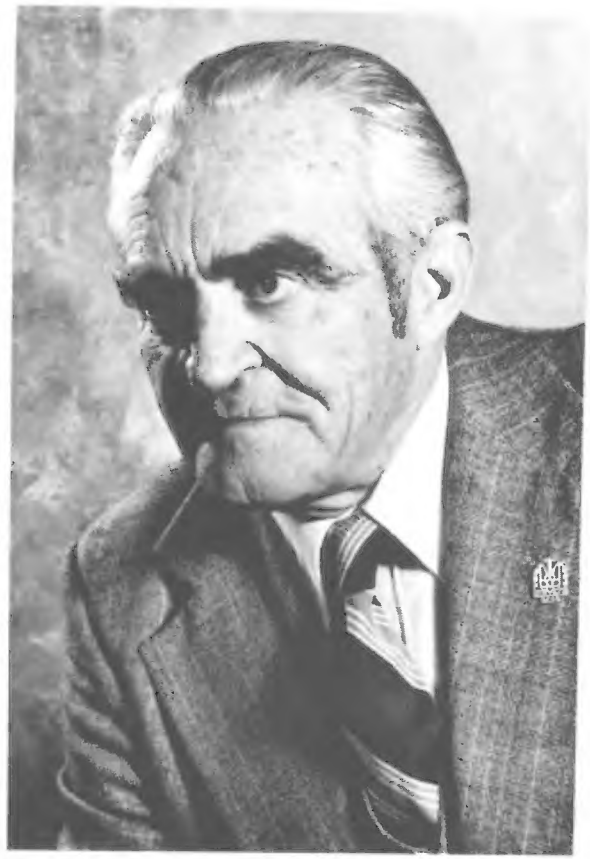

ВІД АВТОРА

П'ятдесят років - це довгий проміжок часу. 50 років тому були створені ДУН (Дружини Українських Націоналістів) - курені "Нахтіґаль" і "Ролянд". Це ті два курені-легіони, які в Другій світовій війні започаткували писати нові сторінки нашої історії боротьбою за Самостійну Соборну Українську Державу. Це були ті курені при німецькій армії, які складали присягу не на вірність Німеччині чи її фюрерові, а лиш Україні та її Проводові.

Це були курені, - які після проголошення Української Державности з прем'єром сл. п. Ярославом Стецьком з піснею на устах, під голосний плач радости численно зібраної публіки, вмаршували на площу перед ратушею у Львові, щоб заманіфестувати свою вірність новоствореному Урядові.

Це були ті курені, які сміливо відмовилися залишитись надалі при німецькій армії після виарештування нашого Проводу і Уряду, наражуючись тим на найгірші наслідки.

Ми гордимось тим, що в бойових лавах ДУН плече в плече маршували з нами наш командир сотник Роман Шухевич, віцеміністер оборони в новоствореному Державному Правлінні, пізніше головнокомандуючий Збройними Силами України - УПА - генерал Тарас Чупринка, один з найславніших полководців, яких знала Україна. Після розв'язання ДУН, 1-го грудня 1942 року, ми не склали зброї, але майже в цілості включились в Українську Повстанчу Армію (УПА), розбудували її ставши її інструкторами, старшинами і командирами, та започаткували двофронтову боротьбу проти окупантів України.

50 років минуло, а так мало написано про ті наші військові формації. Про них майже нічого не відомо на рідних землях України, бо окупант не любив правди, він годував своїх громадян видумками-брехнями, щоб очорнити і збезчестити боротьбу українського народу в тих 1940-1950 роках. Так само поступала і Польща, вірний слуга Москви.

Тому в золотий ювілей постання наших формацій побратими зобов'язали мене написати повну - правдиву історію дій наших відділів ДУН.

І оце я даю у Твої руки, читачу, по змозі повну розвідку

про ці курені ДУН, які були зформовані в "Нахтіґаль" і "Ролянд", а після їх злуки в "Шуцманшафтбатальйон 201", щоб ти пізнав правдиву правду їхніх історій і відкинув ворожі наклепи на ці наші формації.

Хочу вірити, що після відкриття таємних документів КҐБ знайдуться ті, які доповнять історію ДУН новими документами та й вияснять багато ще невідомих даних нашої боротьби.

На закінчення хочу висловити мою щиру подяку усім тим, які спричинилися до появи цієї книжки, а саме: д-рові Богданові Крукові-Мелодії за написання передмови, побратимові з "Нахтіґаль" Антонові Феденишинові за збереження знімок і документів та моїм односельчанам: Василеві Лагошнякові, Василеві Ліщинецькому, Євгенові Репеті і Михайлові Цяпі за фінансову допомогу.

М. К.

ПЕРЕДМОВА

Для історичної правди минулого необхідно реально насвітлювати перебіг подій та спростовувати дезинформації з причини неустійнення їх джерела авторитетними колишніми військовиками, які брали безпосередню участь у тих подіях.

В описі подій треба подавати факти на основі документальних джерел активних учасників подій, чи безпосередніх свідків, щоб їх правдивість не можна було оспорювати, щоб перекручені і неправдиві інформації не закріпились в думці українського громадянства, а головно щоб не перейшли до нашої історії у невірнім насвітленні.

У розвідці про створення і дії у Другій світовій війні Дружин Українських Націоналістів (ДУН) автор цієї книжки "ДУН" Мирослав Кальба насвітлює факти так, щоб сучасним поколінням все було ясне, а особливо майбутнім поколінням, які будуть досліджувати історію подій із Другої світової війни.

Сьогодні з перспективи 50-річчя створення Дружин Українських Націоналістів (ДУН) слід відмітити їх вклад у революційно-визвольну протибільшовицьку і протинімецьку боротьбу. Набравши досвіду у боях з більшовицькими партизанами на Білорусії, як рівночасно у боях з регулярними частинами ЧА при чому набувши перфектного німецького вишколу, ДУН майже в цілості перейшли в ряди УПА.

Формулюючи визвольну концепцію, ОУН під проводом Степана Бандери належно збагнула суть власних збройних сил. Виходячи з постійної тривалої боротьби, усі заходи на військовому відтинку йшли під кутом творення реальної збройної сили. Провід ОУН був свідомий того факту, що лише зброя є запорукою ВОЛІ. Ця збройна сила організувалася головно в Україні, але її допоміжною формацією були ДУН - формація, яка мала відіграти важливу ролю у державному будівництві України. В пляні ОУН, ДУН мали стати ядром, навколо якого мали гуртуватися, в разі прихильної настанови німець-кого уряду до концепції УССД, мільйони бійців ЧА, які пере-йшли б на сторону німців. Зрозумівши гостроту політично-військової ситуації на сході Европи, деякі приязно наставлені до нашої концепції високі старшини німецького верховного командування з маршалом Бравхічем і адміралом Канарісом

на чолі вірили в перемогу німецької армії лише при співпраці з Україною і з іншими поневоленими Москвою народами.

Використовуючи прихильність деяких кіл німецького верховного командування до ідеї Самостійности України, Провід ОУН рішився на зформування Українського легіону ДУН з певними передумовами, поставленими німецькому верховному командуванню, про що згадує автор книжки "ДУН" Мирослав Кальба. І так формація ДУН була організована при німецькій армії для боротьби не лише проти більшовиків, але рівночасно з метою боротьби за УССД.

30 червня 1941 року в день проголошення Організацією Українських Націоналістів відновлення УССД на чолі з прем'єром Я. Стецьком відділ ДУН, очолений сотником Романом Шухевичем, ранком вмаршував у Львів. Тим часом інший відділ ДУН під командуванням полк. Євгена Побігущого вимаршувавши на південь України, увійшов в контакт з похідними групами ОУН, помагаючи перебирати владу в свої руки місцевому населенню.

Після виарештування Ґестапом членів УДП і провідного активу ОУН, ДУН, перебуваючи в той час у боях на Великій Україні, вислав гострий меморандум до верховного німецького командування, підкресливши, що наша частина через арештування Уряду УДП не буде далі воювати проти більшовизму. Ця рішуча реакція ДУН потягнула за собою відомі наслідки, як стягнення з фронту відділів ДУН, підписання контракту на боротьбу проти більшовицьких партизан на Білорусії, а згодом розв'язання куренів ДУН (1-го грудня 1942 року). В силу згаданих причин вояки ДУН відмовилися воювати далі за "Нову Европу", бо так їм диктував національний інтерес України. Український легіон ДУН рішив перейти у підпілля.

З перспективи 50 літ слід ствердити, що ДУН виконав своє завдання. Старшини, підстаршини і стрільці у величезній більшості стали інструкторами , старшинами і командирами УПА, передаючи свій досвід партизанської боротьби, як вибрані люди, що перейшли вогненну пробу. Величезна динаміка ідеї і чину ОУН, ДУН, патріотичного населення України підготували ґрунт під велику епопею УПА, на чолі якої став Тарас Чупринка.

Автор книжки "ДУН" Мирослав Кальба слушно

підкреслив, що найбільшу увагу командир Роман Шухевич - Тарас Чупринка звертав на мілітарну сторону подій, що назрівали. Після залишення України німецькими військами прийшов московський ворог, який був більш небезпечний ніж німецький. Це був бойовий елемент, вишколений до партизанської боротьби, жорстокий і відважний, знав українську мову, якою користувався для підступу і маску-вання, не рахувався з життям, як каже визначний знавець мілітарної історії Лев Шанковський: для нього "жізнь била копєйка".

Раціонально осуджуючи події того часу, автор "ДУН" Мирослав Кальба - поруч цілого ряду питань передумови творення ДУН, їх участь у боях з ЧА, із більшовицькими партизанами на Білорусії - зупиняється над питанням ворожих наклепів на ДУН, над вбивством польських професорів у Львові, над звітом полкликаної Мовквою Надзвичайної Державної Комісії для перевірення жорстокостей, доконаних у Львові й околицях. Годиться підкреслити, що автор як учасник тих подій належно, з почуттям міри в оцінці подій і людей, відкидає всі закиди ворога. Його зброєю є факти, а факти - це правда.

Для дослідників української політичної думки розвідка М. Кальби становить цінне джерело досліджень, а для тих, які цікавляться визвольною боротьбою нашого народу у Другій світовій війні, вона буде джерелом роздумувань і надхненням у політичному мисленні. Розвідка цінна ще й тим, що автор кидає світло правди на події, щоб образ їх був ясний, щоб мета, до якої змагали члени ДУН, була досягнена.

Богдан Крук- Мелодія (сот. УПА)

І ЧАСТИНА

ПЕРЕДУМОВИ ТВОРЕНЯ ДУН

1939 рік приніс зі собою в Европу Другу світову війну. Блискавичними наступами танкових частин і налетами авіяції Німеччина почала завойовувати сусідні держави одну за одною, а її фюрер креслив нові кордони Европи. Для забезпечення собі запілля з упадком Польщі, Галичину і Волинь він віддав Росії, заключивши з нею навіть пакт про ненапад.

Та однак усім було ясно, що цей союз не надовго, бо як тільки Німеччина забезпечить своє запілля завоюванням своїх сусідів, вона піде наступом і на Росію, без завоювання якої не може наступити перебудова Европи.

Українські політичні партії в тому часі самоліквідувалися і українське суспільство було обезголовлене. А події, які наступали мов буря, вимагали бути готовими до надходячого великого моменту, якого не вільно було пропустити. Саме тоді на чоло українського революційного руху виходить Степан Бандера, за яким стояли тисячі української революційної молоді, свідомої того, що волю можна здобувати лиш кров'ю, бо "хто нас визволить, той і поневолить". Тож зразу почалась праця, щоб ідея самостійности України стала власністю всього українського народу.

В таких несприятливих обставинах молоде націоналістичне покоління взяло на себе відповідальність керівництва, щоб довести український народ до наміченої мети в той такий жорстокий час. Взяло воно ту відповідальність і вив'язалось із неї взірцево-бездоганно.

Основним ворогом української державности завжди вважався російський імперіялізм, байдуже, в якій би формі чи ідеї він себе проявляв. Сподіваючись німецько-совєтської війни, український народ підготовлявся використати її виключно для того, щоб відбудувати свою самостійність, соборність і свободу. Вірилось, що з хвилиною походу на Схід українська проблема мусить виринути наверх на самому

початку війни і що Німеччина не повторить помилок Наполеона чи часів Першої світової війни, і без проголошення Незалежної України та без її допомоги не буде спроможна заволодіти Росією.

З другої сторони українські політичні діячі не мали довір'я до Німеччини. Вони читали Гітлерів "Майн Кампф", в якому говорилось про Україну як майбутню німецьку колонію. Вони пам'ятали про ганебне віддання мадярам на поталу Закарпатської України, як також віддання Гітлером Галичини й Волині після війни з Польщею 1939 року Сталінові, не зважаючи на Гітлерове запевнення про відновлення Західньо-української Республіки.

Організація Українських Націоналістів під проводом С. Бандери, займаючи негативне становище до Німеччини, не проголошувала його явно, щоб не попасти передчасно до концтаборів та щоб на випадок війни Німеччини з Совєтським Союзом дістатися на Україну.

1940 року ОУН проголошує "Маніфест ОУН", в якому подає, що бореться "За Свободу Народів і Людини", і тільки через повний розвал московської імперії і шляхом Української Національної Революції та збройних повстань здобудемо Українську Державу, а на весну 1941 року II Великий Збір ОУН схвалює Військову Постанову, що "Для здійснення своїх цілей ОУН організує і вишколює власну військову силу".

Велика відповідальність за виконання постанов II Великого Збору лягла на військову референтуру Проводу ОУН, шефом штабу якої в тому часі був Роман Шухевич. Він разом зі своїм штабом опрацьовують плян створення власної військової сили. Їхній плян організування українських леґіонів як "Дружин Українських Націоналістів" із добровольців, готових на кожну самопожертву, був затверджений Проводом ОУН. Зразу ж наступила підготовка до їхнього створення при Німецькій Армії, як самостійної української одиниці, і вкоротці почався вишкіл перших двох куренів під кодованими назвами "Нахтіґаль" і " Ролянд".

Передумови формування куреня були такі: "набором і формуванням ДУН займається ОУН, Провід якої у політичному сенсі ДУН підлягає і перед ним зобов'язується присягою; завданням ДУН є боротьба проти Москви за Суверенну Українську Державу, ДУН складають присягу українській

державі, а не Німеччині, і тим більше не Гітлерові. Згідно з тим, політичний вишкіл вояків буде вестися в абсолютній вірності українським політичним цілям; ДУН не може бути кинений за ніяких умов на західній фронт проти альянтів, а єдино на протиросійський. ДУН командують українські старшини, німецькі старшини мають над формацією тільки загальний нагляд, зокрема з вишкільного і військово-побутового характеру. ДУН має свого капеляна. Не можуть мати місця там ніякі німецькі націонал-соціялістичні виховно-вишкільні доклади й імпрези; військовий вишкіл починається кожного дня вивішенням українського прапора і кінчається відспіванням української патріотичної молитви. Військова Референтура Проводу ОУН, керманичем якої був сотник Роман Шухевич, має право надавати ранґи.

Очевидно урядові і партійно-політичні кола не знали деталів погодження поміж Проводом ОУН і фактично опозиційними до політики Гітлера колами ОКВ. Сприяло цим колам тоді ще й те, що Розенберґ, Райхсляйтер і експерт НСДАП у питаннях Сходу, у своїх комбінаціях перебудови Европи мав у принципі прихильну поставу до ідеї української державности, як рівно ж спроможність Канаріса на окупованих теренах була не мала, а він сам теж мав прихильне ставлення до ідеї незалежних держав на місце російської імперії.

Рішучим ворогом цієї концепції на той час були Гітлер, Гімлер, Ґеббельс, Ґерінґ та військовики Кайтель і Йодль, які в ОКВ були лише сателітами "фюрера", і їхня опінія була інша від становища військових опозиційних кіл. Вони знали лише притакувати всьому, чого прагнув Гітлер.

А головною метою Військової Референтури при ОУН було мати хай невелику, але перфектно вишколену частину, з якої в остаточному зможе бути кадр для повстанських формацій. У випадку ворожої постави Німеччини до наших легіонів, бралося під увагу перевести несподівано весь відділ в статус антинімецької повстанської формації, використавши до того придатність терену. Треба рівнож додати, що Військова Референтура при ОУН ніяких зв'язків ані з СС, ані з Райхсзіхергайтсгавптамтом за ніяких умов і ні в якому часі не мала. Ми були рішені воювати на два фронти, але не у сенсі підтримки одного ворога проти другого, одного окупанта проти другого, а проти обох - за послаблення обох займанців України.

Передбачаючи такі можливості, Провід намагався всякими засобами злагіднити протипольський фронт, за ніяких умов не допустити до протижидівського фронту, а тим більше до протижидівських погромів, бо було ясним, що треба бути політичним сліпцем, щоб помагати німцям - потенційним ворогам України - винищувати жидів чи поляків, які все ж тримали б протинімецький фронт у тих чи інших розмірах. А цим вони послаблювали б німецьку силу теж на наших землях і скріплювали б наш потенціял у протинімецькій боротьбі.

За таких умов і при постійному тискові на нас німців, які на нашій землі, крім нас, мали ворогами жидів і поляків, - нашим завданням було ускладнювати, а не упрощувати їм фронти на Україні.

І так воно згодом і сталося. Будучи незмінно українським чинником мілітарно-політичним і - за незвичайно важких умов, завдяки винахідливості й реалістичному принципіялізмові Романа Шухевича - атутом у руках суверенної української політики, у пригожий час ДУН стали протинімецьким, а не лише дієво протиросійським фактором сил.

Отже, задум творення ДУН блискуче оправдався політично і мілітарно. Один із альтернативних плянів, пов'язаних із ДУН, у широкому задумі революційно-визвольної боротьби проти обох окупантів, коли німці вирішили на практиці теж ними стати, з великим риском і не меншою гідністю здійснили всі старшини й бійці ДУН під командуванням Романа Шухевича і Євгена Побігущого. Роман Шухевич черговий раз показав свій небувалий талант єднати вірність принципові суверенітету української політики і незвичайну складну реальну дійсність, відношення сил. Він з'явився геніяльним стратегом революційно-політичної повстанської дії у найважчій епосі нашої боротьби. Заки на горизонт вийшла Українська Повстанська Армія, творилися її передумови.

* * *

В домовленні з німецьким головним командуванням Провід ОУН виразно застеріг, що обидві ці українські військові частини, входячи формально в склад німецької армії, фактично, і головне, політично підлягають Проводові ОУН,

очоленому Степаном Бандерою.

Завданням українського леґіону було вже в перших хвилинах після втечі більшовицької армії ввійти до Києва, де - згідно з пляном Проводу ОУН під проводом Степана Бандери - мало відбутися з ініціятиви ОУН проголошення відновлення самостійности Української Держави, що його повинен був очолити тодішній голова Української Академії наук у Києві проф. Олександер Богомолець, а в склад Уряду мали входити - поруч представників Наддніпрянщини - окремі члени створеного напередодні вибуху більшовицько-німецької війни Українського Національного Комітету, нечлени ОУН, й окремі члени ОУН - наддніпрянці "Сак - Могила", інж. Сергій Шерстюк, Осип Позичанюк, галичани - Дмитро Мирон-"Орлик", Роман Шухевич і ще дехто. У Львові повинно було після того постати Крайове Правління Західньої области України, що його мав очолити Ярослав Стецько. Український Леґіон під командуванням Романа Шухевича, скинувши німецькі мундири, мав тоді стати в Києві зав'язком Української Національної Армії.

Але політичні події погнали іншим темпом і в іншому напрямі, ніж можна було передбачити. Вже за кілька днів перед початком воєнних дій проти СССР гітлерівський уряд доручив заарештувати Степана Бандеру, щоб перешкодити його поверненню на Україну. Вслід за тим Ґестапо покликало на переслухання поодиноких членів Українського Національного Комітету в Кракові й стероризувало їх, вимагаючи, щоб вони стояли осторонь грядучих подій в Україні. Німецький марш вперед послаб, і треба було сподіватися, що звільнення Києва прийде багато пізніше, ніж зразу припускалося. Ватажки гітлерівської партії все виразніше почали виявляти свою ворожість до концепції державної незалежности України.

Такий стан піддав думку приспішити самий акт проголошення відновлення української державности, проводячи його негайно вже у Львові, і творити наперед Українське Державне Правління у Львові, яке по звільненні Києва і створенні там Уряду України підпорядкується тому Урядові в Києві.

КРИНИЦЯ

Група в Криниці начислювала більше сотні учасників. З початку за групу відповідав Івась Вонсуль, а опісля (по спізненому приїзді) провід групи перебрав автор книжки. Група наша була приміщена в дерев'яних бараках за кілометр-півтора від міста, перед тим у них приміщувався "Арбайтсдінст", під його прикриттям розпочали ми наш військовий вишкіл. Зверхниками й інструкторами були кілька німців. Приїхавши до Криниці, я створив допоміжну ланку, до якої запросив Мирослава Жарського як свого заступника, Ромка Кашубинського, Ігоря Вонсуля, Карла Малого і Євгена Білинського.

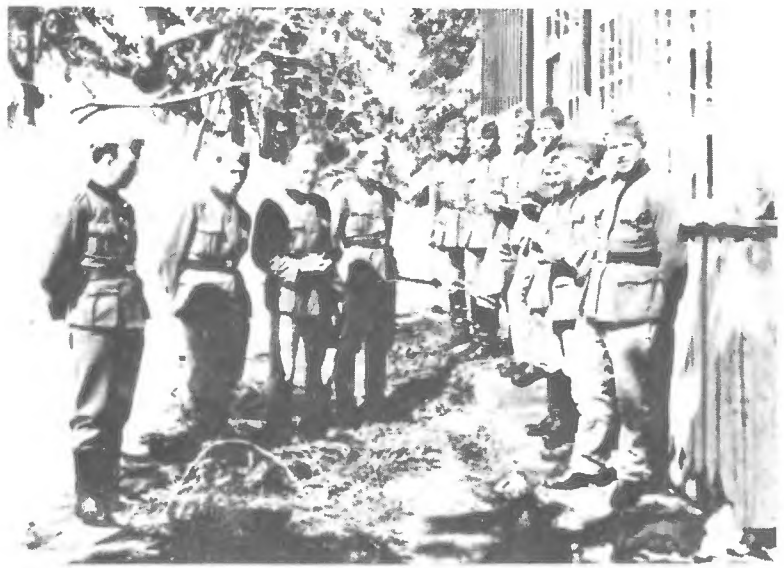

Група в Криниці. Третій зліва – М. Кальба, 4-ий К. Малий.

Для задержання конспірації до міста ходили ми не часто і то по одному, чи по два, стараючись при тому не звертати на себе уваги. У вільний час, якого в рекрута немає багато, Генко Білинський, Богом обдарований гарним голосом та дириґентськими здібностями, збирав братію разом і розучував

з ними різні маршові та патріотичні пісні. Хлопці гарно зіспівались, тому з приїздом до Нойгаммер пописувались своїм співом, викликаючи в німаків признання і подив, що дало привід начальству назвати наш курінь "Нахтіґаль" (соловей).

Під час перебування в Криниці вояки вишколювались без крісів, але за цей недовгий час усі перейшли внутрішній вишкіл та службу, як рівнож впоряд та топографію. Хлопці, будучи свідомими свого призначення і відповідальности в ДУН, доклали всіх старань, щоб якнайкраще опанувати підставовий вишкіл, за цей час зжились з касарняно-військовим життям, тим більше, що більшість із них були колишні вояки інших армій.

Група в Криниці. Проба хору.

Нашим зверхником з Проводу ОУН і зв'язковим був Микола Лебідь (Ігор), який відвідував нас декілька разів, привозив чи то зарядження, чи інструкції та забирав готові звіти за групу.

Одного дня дістав я від нього припоручення виготовити список усіх тих, які мають кваліфікації на старшин і

підстаршин, та приготувати їх до виїзду, бо за кілька днів вони від'їдуть до Німеччини вже на справжній військовий вишкіл. До виготовленого списка попало більше половини учасників, а менше, 50 чоловік, які зостались після нашого від'їзду, мали переїхати до Барвінку.

Нарешті прийшов цей очікуваний день нашого від'їзду. З задоволенням заладовувались усі в залізничні вагони в Криниці-селі, і скоро наш поїзд рушив через Краків у Німеччину до Нойгаммеру.

В Кракові до нашого поїзду долучилась частина наших старшин з Романом Шухевичем на чолі, а між ними Василь Сидор (Шелест), Юрко Лопатинський, Линда, Босий, Мирослав Мартинець, Левицькі Мікадо і Свєнтек, Юлько Ковальський, лікар Головацький та наш капелян о. д-р Іван Гриньох. Не одного із них дехто знав перед тим, а про деяких знали із їхньої участи в Закарпатті. Романа Шухевича стрінув я тоді вперше. Та чомусь видався він мені зразу якимсь іншим, ніж усі. Всі були веселі, поїзд наповнений співами, жартами, бож це їдуть вибранці - ті, які одні з перших мають підняти прапор боротьби за свободу свого народу, як авангард армії свого національного українського уряду. Число наше значно побільшувалось групою, яка по звільненні з Веркшуців (головно із Сталевої Волі) була змобілізована до ДУН.

Лише одинокий він, Роман, проходжувався вагонами поїзду із затисненими устами, з характеристичною, дещо висуненою нижньою губою, оцінюючи вартість своїх леґіонерів, перед якими він бачив довгий і тернистий шлях змагань за волю і свободу України. Часто зір його летів понад ними кудись в далечінь, немов хотів побачити та передбачити те, що мало б стрінути його леґіонерів, а з тим і ввесь український народ. З його очей та всієї особи випромінювало тоді щось таке сильне, могутнє, що кожний з нас набирав до цієї невідомої нам людини якийсь спеціяльний респект, відчуваючи, що це не звичайний старшина, а що це провідник. Хочеться вірити, що вже тоді він передбачав усю свою долю і долю леґіонерів, яких згуртував він в ДУН, та пізніші затяжні змагання його армії хоробрих - УПА проти брунатних і червоних займанців за Самостійну Соборну Українську Державу...

Скоро проминув час нашої їзди, поїзд зупинився на станції з написом "Нойгаммер".

БАРВІНОК

Подібно як до Криниці в тому ж часі (початок квітня) з Кракова відправлено після перевірки групу понад 50 чоловік на перевишкіл до Барвінка. Барвінок - це мале лемківське село, за якийсь один кілометр від словацької границі. Одна вулиця посередині села, хатки бідні, курні, пороскидані по обох боках дороги. За селом на гірській поляні дерев'яна будівля, поверхова вілла зі смерекових кругляків. Ця вілла була на протязі одного місяця касарнею для новоприбулих, а поляна - площею для вправ. Комендантом вишкільного табору був німець Ярош, до помочі якому інструктором був українець Р. К.

Група ця складалася з різного віку людей, між 20-30 років життя, переважно це був свідомий сільський елемент. Були між ними й недавні в'язні польських тюрем. Прибулих переодягнули у військові дреліхи, і почалось касарняне життя із вправами, муштрами та внутрішньою службою, подібно як це було і в Криниці.

Здавши цивільний одяг, кожний "вифасував" уніформу-дреліх, що протягом одного місяця служила йому за мундир до вправ, до паради і як вихідна. Кожному приділено дерев'яне ліжко, простирадло, два коци і подушину під голову.

Рекрутство їхнє почалося як завсігди від того, як утримувати кімнату, в якій живемо, та ліжко, яке служить нам до спання. Опісля про зовнішній вигляд вояка, його уніформу та зброю, якою прийдеться колись воювати, хоч такої їм не дали. В заміну одержали вони палиці, які мали служити їм за кріси. Дні подібні були один до одного: починався день о 6-ій ранку вставанням, миттям, сніданням, збіркою на поляні, перед "касарнею" і опісля муштрою - зициркою.

Команда була німецькою мовою. Крім право-руч, ліво--руч, обер-нись, ходом руш, відділ стій і т. д., були ще й інші команди: впасти, встати, бігти, впасти, повзати, "фоллє декунг", літаки справа, літаки зліва.

Ранця збірка. Молитва. Всі стоять у маршовій колоні, у трилаві, лицем у ширину. Команда: Рівняй доправа! Прямо глянь! До звіту направо глянь! Інструктор голосить комендантові: відділ готовий до вправ. Перегляд одягу, черевиків, чи все позапинане, чи кожний виголений, постава кожного. Початок

вправ - муштри. Право-руч, ход-о-о-о-м руш, зворот управо і т.д. Хтось десь там "помикитив" - Впасти! Встати! Впасти! Повзати! Встати! Бігти! Впасти! - падають безпе-рервні команди. Люди падають, встають. Деякі стараються оминути калюжі з болотом. Це гнівить інструктора, і він насолоджується командою людьми в болоті. Надворі ще холод, а людям гаряче, аж пара йде з них.

З кожним днем новоприбулі щораз більше зживалися з касарняним життям, щодень ставали більш здисциплінованими вояками. Провідником групи був Роман Бойцун, якого рівнож час від часу відвідував з проводу ОУН Микола Лебедь. Час вишколу скоро проминув, і в той час як з Криниці, так і з Барвінку учасники виїхали на вишкіл до Нойгаммеру.

Але наші вояки не нарікали на вишкіл, на якому часто піт заливав очі, часто в голоді, невиспані та втомлені мусіли рачкувати по болоті та повзати по ньому, бо вони були свідомі вояцької пословиці, що "більше поту сьогодні, менше крови завтра".

Вишколи ці були для них мов "передшкілля". Щойно з приїздом до Нойгаммеру, як приїхали рівнож і наші старшини та усі ті із служби у Веркшуцах (охоронна служба по фабриках), усіх їх перемундировано у військові уніформи вермахту, видано кріси, попризначувано по сотнях - чотах і роях, і щойно там почався повний військовий вишкіл.

"НАХТІҐАЛЬ"

Висівши з поїзда на станції Нойгаммер, ми перейшли із співом до дерев'яних військових бараків. Мабуть, це вперше мешканці міста мали нагоду почути прекрасні українські маршові пісні. В бараках-касарнях порозділювали нас по сотнях, чотах і роях, видали військові уніформи та повний військовий піхотинський виряд, включно зі зброєю. Кожний з нас, стискаючи кріса у своїх руках, із якимсь дивним внутрішнім задоволенням прирікав собі не зрадити його, а використати для "Великої Справи". Незабаром доїхали до нас ще інші групи, головно із Веркшуців, і з нас скомплектовано цілий курінь. Наша частина одержала кодовану назву "Спеціяль Ґруппе Нахтіґаль".

Команду над куренем від німців прийняв д-р Альбрехт Герцнер, а зв'язковим старшиною та дорадником був старший ляйтенант проф. Теодор Оберлендер, пізніше міністер для справ переселенців у західньонімецькому уряді. Він був немов опікуном і душею куреня, тому з ним був стало в контакті Роман Шухевич. Курінь складався з трьох сотень, курінними й інструкторами в них були німці граф Ервайн фон Тун, Гогенштайн, Міддельгауве, Шіллер і ін. Наші старшини були поприділовані під час вишколу лише як роєві чи їх заступники. Та цілий час нашим фактичним командиром і зверхником був сотник Роман Шухевич. Хоч командний склад, згідно з домовленням нашого Проводу з німецькою Головною командою, мав бути з наших людей, та німці пояснювали це тим, що такий склад призначається лише на час вишколу, однак він залишився таким до злуки "Нахтіґаля" з "Роляндом".

Там уже зі зброєю, форсовним темпом доповнювали ми наше військове знання. Вишкіл провадився дуже інтенсив-но, головний натиск зверталося на польові вправи та міські вуличні бої. Нерідко такі вправи відбувалися і ночами, на таких вправах звичайно покривали 30-40 км. дороги. Під час таких вправ по кілька разів тижнево, а то й щодня, командир куреня давав нашим старшинам і старшим підстаршинам завдання, які вони виконували одиницями, складеними із сотні чи чоти, як їхні командири. Щоразу на таких вправах командирами призначувано кого іншого за чергою, так що кожний мав

нагоду практично керувати більшою військовою одиницею.

Сот.**Роман Шухевич**- ком. ДУН "Нахтіґаль", заст. мін. оборони в УДП. Гол. Командир УПА ген. **Тарас Чупринка**, голова проводу ОУН на українських землях.

Співпраця і співжиття з німецькими старшинами й підстаршинами були дуже приязні. Хоч під час занять вони були дуже вимогливими, зате після занять дуже товариськими. Посилені та прискорювані польові вправи вказували нам на те, що час зудару Німеччини з Росією - це проблема лише небагатьох днів.

В майбутньому наш леґіон мав стати зав'язком української армії, тож вишколи проходили і в тому напрямі, щоб і підстаршини і стрільці засвоїли собі старшинські знання, бо велика більшість складу куреня були хлопці з середньою освітою. Тому в домовленні з німецьким Головним командуванням наш Провід з ОУН виразно застеріг, що хоч леґіон формально входить до складу німецької армії, то фактично підлягає Проводові ОУН і його провідникові С. Бандері та може бути використаний лише на теренах України в боротьбі проти Росії. Тому то наш леґіон склав присягу в Нойгаммері не на вірність Німеччині, **а на вірність Україні і ОУН та її Провідникові.** При присязі були присутні делеґати Проводу

ОУН п. Микола Лебідь і сот. Олекса Гасин. Присягу куреня відкладено з одного дня на другий, бо в першому тексті присяги говорилось про боротьбу в рамках німецького війська за німецький Райх. В наслідок протесту делеґата ОУН М. Лебедя проти такого тексту присяги справу передано до Берліну і щойно після того, як змінено текст в сенсі, вимаганому делеґатом ОУН, наступного дня курінь приступив до присяги.

Відпочинок підчас вправ

Багато вже писалося про ту присягу, про те дуже добре знають і наші вороги, та це їм не перешкоджає у нападах і наклепах на нас просувати брехливу пропаґанду, що: "Нахтіґаль" 18 червня 1941 року в Радимно перед нападом на СССР, їх капелян відобрав присягу "на вірність фюрерові і Великій Німеччині".(К. Е. Дмитрук, Свастика на сутанах). Та, на жаль, і між нашими патріотами знаходяться такі, що в це вірять та ще й розносять, бо як же ж це можливо, що "їх німці годували, умундирували, озброїли і вишколили, та щоб вони присягали на вірність Україні, а не Німеччині?" Для переконання усім таким хай я наведу такий приклад.

Повернення із вправ

Після заняття Вінниці наш курінь "Нахтіґаль" відійшов на відпочинок до Юзвина. Туди вкоротці наспіла вістка про виарештування наших провідних членів ОУН разом із С. Бандерою, як також більшости членів новоствореного уряду разом із прем'єром Ярославом Стецьком.

В обличчі таких подій Роман Шухевич, як дійсний командир обох частин ДУН ("Нахтіґаль" і "Ролянд"), вислав до Головного командування німецької армії заяву, що в наслідок арештування Ґестапом Державного правління України разом з її прем'єром Ярославом Стецьком і провідника ОУН та створеної німецьким урядом ситуації українські курені не є більше в стані залишатися в складі німецької армії.

Невійськовики навіть знають про те, що у війську кожного вояка чекає найвища міра покарання, а саме - розстріл за невиконання наказу. А що ж тоді говорити про відмову воювати далі? Це явний бунт, над яким навіть не перепроваджується жодної судової процедури, в такому випадку лише сам командир без суду і одобрення вищого командування заряджує збірку цілого відділу, навпроти якого

уставляє кілька скорострілів, та дає наказ "вогонь", і під скорострільним вогнем розстрілюється весь відділ.

У нашому випадку цього не було. А чому? Лише тому, що на те не було закону, бо ми ніколи не присягали на вірність Німеччині чи її фюрерові, бо якщо б ми склали були таку присягу, командування поступило б згідно з фронтовими законами, і всіх нас було б розстріляно.

Правда, усі ми були приготовані на те, що всіх нас відішлють до концентраційного табору, бо вони мали право покарати нас таким способом. На це вказувало те, що ми мусіли скласти зброю, нас відтягнули з фронту й повернули назад до Нойгаммеру. По дорозі задержали нас цілий тиждень в Кракові, бо в той час рішалась наша доля, чи залишити нас як військову одиницю надалі, чи відіслати до кацету, бо з Кракова до Осьвєнціму не було вже далеко. Але нас перевезли назад до Нойгаммеру, пізніше до нас прилучено й другий курінь "Ролянд" та перемінено на шуцполіцію. Думаю, що цього одного прикладу вистачає, щоб найбільшому ворогові українського самостійницького руху доказати правду про нашу присягу.

Рій з третьої сотні при чищенні зброї

Курінь "Нахтіґаль" мав близько 330 чоловік, був умундурований в німецькі мундури Вермахту, з синьожовтими стрічками на барчиках. Озброєння мав легкої піхотної частини. До куреня були приділені німецькі старшини, які під час вишколу були інструкторами. І 18-го червня 1941 року курінь завантажився на поїзд, переїхав до Ряшева, звідкіля маршем перейшов в околицю Переворська, а звідти під Перемишль, до Радимна.

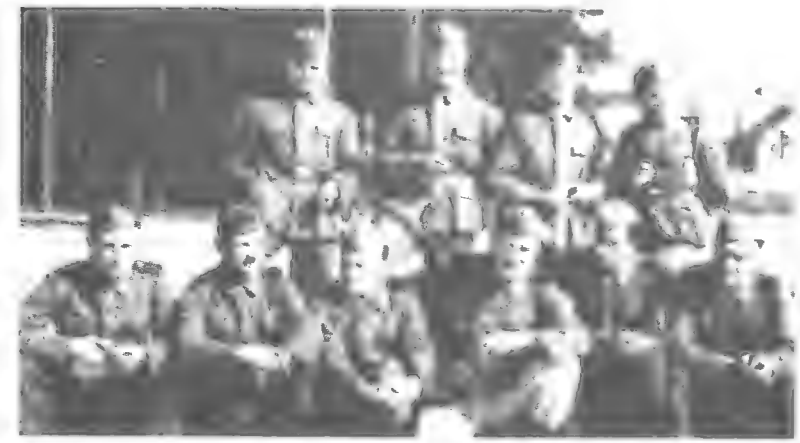

Сидять, *зліва* пор. М. Мартинець, чот. С. Левицький-Свєнтек, чот. **М. Кальба,** пор. **В. Павлик,** чот. **К. Малий,** пор. **Линда, Стоять, *зліва*** чот. **Р. Кашубинський,** пор. **Ю. Лопатинський-Калина,** чот. **Ю. Ковальський,** чот. **М. Жарський**

Тому що "Нахтіґаль" був замалою оперативною одиницею, щоб міг самостійно існувати, прилучено його до батальйону "Бранденбурґ 800" (це був один із відділів Абверу), який в тому часі також був малою військовою одиницею, майже в цілості складеною з чужинців. Годиться хоч коротко навести історію цього відділу.

На дозвіллі

Ідея створення "Відділів Абверу" вийшла від капітана фон Гіппеля із II Відділу Абверу. Він старший старшина східньоафриканських колоніяльних військ, відзначався хоробрістю, помислами та заповзятливістю. Він піддав думку створити малий відділ утікачів із східніх держав, які після 1939 року припали Росії, а саме: із балтійських держав, як і з Польщі з людей німецького походження (фольксдойчів), та використовувати той відділ як партизанський для викликування замішання та виконування певних диверсійних завдань ззаду фронтових дій.

Канаріс акцептував запропонований фон Гіппелем плян створення таких відділів Абверу. І так 15-го жовтня 1939 року у Бранденбургу був створений перший військовий відділ - сотня під назвою "Лер унд Бау Компані цбф 800" (Спеціяльна служба перевишколу і будівництва, цет-бе-фав 800) під командою капітана Гіппеля. В початках 1940 року та сотня

була переформована на курінь під командою звичайного старшини, майора Кевіша. Після успішних здобутків куреня на західньому фронті Генеральний штаб і Головна Військова Квартира зацікавились ним та вирішили побільшити його, і в жовтні 1940 року поширено його до полку - "Реґімент Бранденбурґ" (Вишкільний полк Бранденбурґ), а в грудні 1942 року поширено до дивізії.

Для поліпшення персонального і адміністративного керівництва полк Бранденбург сам собою підлягав безпосередньо під контролю шефові Абверу II Відділу, а формально існував як військова формація. Більшість складу Бранденбурґу творили балтійці та поляки німецького походження, як також частина з балканських країн.

З вибухом війни 1941 року І-ший курінь (пізніше І-ший полк) Бранденбурґ оперував на східньому фронті, і до нього найчастіше набирали мешканців балтійських країн (Литва, Латвія, Естонія і Фінляндія) та фольксдойчів Галичини й Волині.

II-гий курінь (пізніше II-гий полк) оперував на західньому фронті. III-ій курінь (пізніше III-ій полк) оперував біля Відня на південносхідньому фронті, і в ньому переважали мешканці балканських країн.

З початком німецько-совєтської війни "Нахтіґаль" приділено до першого Бранденбурзького батальйону під командою Ф.В.Г. Подаю його характеристику командного складу "Нахтіґаля" (згідно документу із течки "Нахтіґаль", том II, течка 183): ..."Поручник д-р Герцнер був членом політичного середовища, яке гуртувалося при журналі "Дер Наге Остен" (Близький Схід). Його характер і його політичні наставлення запевняли мене, що батальйон "Нахтіґаль" ніколи не зробить щось противне намірам і переконанням адмірала Канаріса, полк. фон Ляговзена і мене самого. Д-р Альбрехт Герцнер був практикуючим християнином і як старшина був активним членом створеного в Берліні спеціяльного Відділу акції, яка допомагала піхотному генералові фон Віцлебену в його виступі проти Гітлера, проти його плянувань Другої світової війни". "Професора Оберлендера стрінув я перший раз в Нойгаммері. Він знав російську й українську мови, від певного часу працював уже у розвідці. Він був відомим знавцем східніх проблем, і його місія була подвійна:

пильнувати за політичним наставленням українських добровольців і дорадлжувати мені в поточних проблемах Сходу. Я хочу тут зазначити, що проф. Оберлендер протягом цілого часу - цебто від березня чи квітня 1941 року - до кінця серпня 1941 року був мені підлеглий. Я ніколи не чув, щоб він робив якінебудь протижидівські акти, як також ніколи не доходило до мене, що він переступив мої зарядження, щоб полонені і цивільне населення були трактовані по-людському і уважати на їхню людську гідність". "Ніхто з Абверу ані я сам, як також команда Дивізії і т.п., не мали ясної ідеї, як використати "Нахтіґаль", аж до часу, як "Нахтіґаль" було використано під час наступу при здобутті Вінниці".

Третя сотня вирушає на польові вправи, *провадить* пор. **В. Павлик.**

КУРІНЬ "РОЛЯНД"

Курінь "Ролянд", т. зв. Група Південь, був змобілізований дещо пізніше, тоді як "Нахтіґаль" уже закінчував свій вишкіл. Зорганізовано його в Австрії, тому у ньому було багато віденських студентів. Ішли вони до того куреня уже під псевдонімами, за порадою - зарядженням Р. Шухевича, який, побачивши, що німці не дотримують своїх зобов'язань - домовлень, уже тоді припускав, що нам прийдеться переходити в підпілля, тож у такому випадку не потерплять наші родини. Місцем вишколу був старий замок у селі Завберсдорф - за 9 км. від Вінер-Нойштадту. Бажанням зголошених до легіону було чимскоріше включитися в активну боротьбу за українське визволення.

Організація, вишкіл, умундирування і взаємовідношення з німцями були в Південному курені, тобто в "Ролянді", відмінні від тих, які панували в Північному курені, батальйоні "Нахтіґаль". На це склались дві засадничі причини: група "Ролянд" була зорганізована при XVII Веркрайскоммандо у Відні, яке містилося в колишньому австрійському Кріґсміністеріюмі при Штубенрінгу. Більшість командного складу становили австрійці, які ще недавно перед тим творили командну залогу австрійського міністерства війни. Всі причетні особи до творення "Ролянду" у Відні, на чолі з полковником Фрідріхом, були колишніми австрійськими старшинами, дехто з них був абсольвентом Військової Школи у Вінер-Нойштадті. Ці австрійські офіцери відрізнялись від німецьких, а ще докладніше - пруських колеґ ментальністю, кращим і субтельнішим знанням східньоевропейських справ, а дехто з них мав досвід з колишньої австро-угорської армії. Переважна кількість їх не були членами нацистської партії, але більш-менш явно маніфестували свою нехіть до політики тієї партії. Цей факт створював іншу, ніж у Берліні, атмосферу й інше вихідне становище для творення українського військового відділу.

Другою не маловажною причиною, яка вплинула на організування групи "Ролянд" за іншим, ніж "Нахтіґаль", зразком, була та обставина, що організацію "Ролянду" очолював полковник Ярий, товариш по студіях у військовій академії у Вінер-Нойштадті полковника Фрідріха й ще кількох вищих

старшин Веркрайскоммандо XVII. Тому при організуванні групи "Ролянд" українська сторона мала такі умови, які були неможливі у випадку "Нахтіґаля".

В другій половині квітня 1941 року Крайова Екзекутива ОУН на Австрію одержала від проводу ОУН строго довірочний обіжник, в якому вказувалося на можливість неґативної настанови націонал-соціялістичного уряду до наших визвольних змагань і стверджувалось, що ОУН буде боротися з усяким окупантом України, котрий не пошанує прав українського народу на самостійне державне життя. Становище обіжника було логічною інтерпретацією постанов II Надзвичайного Великого Збору ОУН у квітні 1941 року, про який згадувалось уже попередньо. Згодом згаданий обіжник, який під час трусу у віденській домівці попав у руки Ґестапо, був предметом допитів арештованих старшин і підстаршин "Ролянда".

За два місяці до вибуху війни, в половині квітня 1941 року почалася організація і набір до Південного куреня. Її переводила Крайова Екзекутива ОУН у Відні, яку в тому часі очолював Зіновій Матла. Близько 280 людей перейшли вишкіл в "Ролянді" і відбули марш в Україну. Рішальним моментом для тих людей було щире бажання включитися в активну боротьбу за українське визволення. Яких 15% стану "Ролянда" становили студенти з Відня і Ґрацу.

Вишколом прийнятих до куреня добровольців зайнявся кадр на чолі з майором Євгеном Побігущим, професійним старшиною польської армії. Спрямований з Берліну до Відня під кінець березня 1941 року, він почав вишкіл спеціяльної групи з 15 чоловік, переважно колишніх військовиків. Цей вишкіл підготував малий кадр, який став дуже помічним, коли почалось організування відділу і його вишкіл.

Від початку травня почався вишкіл зарекрутованих до "Ролянда". Вишкіл проходив українською мовою, вишкільниками були виключно українці. Увесь адміністративний апарат також був у наших руках, і в замку перебував тільки німецький підстаршина постачання. Організаторам вдалося переконати військові чинники в конечності українських уніформ і відзнак. Стало це можливим з уваги на специфічні умови, які панували у Відні. Дозвіл на українські уніформи і на присягу Україні, яку складали вояки "Ролянда", ці військовики дали, мабуть, без

порозуміння з Берліном.

З творенням українського відділу вони пов'язували надії на те, що цей відділ стане одним із зав'язків майбутніх українських збройних сил.

Із творенням куреня зараз же виринуло питання уніформ. Йшлося про те, щоб дати воякам принаймні тризуб на шапку і щоб вони під тим знаком маршували на Україну. Узгіднено, що взором уніформи має бути мундир Української Галицької Армії, зокрема зубчатка на ковнірі. Курінь одержав кількасот нових, ще не уживаних чеських сукняних уніформ кольору хакі. На вилоги коміра прийшла зубчатка, ідентична з тою, яку вживано в УГА. Зубчатки були з темночервоного сукна. Старшини, залежно від ранґи, діставали золоті паски нижче ліктя, на шапці мали резеду з тризубом, на рамені у старшин - золотий шнур. Резеди з тризубом походили з решток запасів, які збереглися в Відні з часів визвольних змагань. Всі інші частини уніформи були виготовлені ад гок створеною майстернею, яку провадили наші студентки. В таких уніформах, які мали провізоричний характер, курінь виїхав на фронт і затримав їх аж до переформування в батальйон ч. 201.

Озброєння куреня складалося з легкої німецької піхотної зброї. Вояки перейшли шеститижневий вишкіл, під час якого відбуто ще в Завберсдорфі кілька польових вправ. Далі довишколювання відбувалось по дорозі в Румунії, а згодом в Україні.

У перших днях червня 1941 року перша група в складі приблизно 60 чоловік виїхала як передня команда до Румунії, в околиці Кімполюнґу, щоб там приготувати постій для куре-ня. 7-го і 8-го червня туди виїхали дві сотні в силі яких 200 чоловік. Український штаб куреня з німецькими зв'язковими виїхав з Відня 2-го липня і через Будапешт-Плоешті доїхав до Кімполюнґу на 5-те липня.

За годину перед виїздом з Відня наспіла телефонограма з Кракова про проголошення і створення українського Уряду на чолі з Ярославом Стецьком у Львові. Тому прощальний обід випав дуже урочисто і зворушливо, усі ті, що відїжджали, хотіли чимскоріше покинути Відень і гнати туди, де творилось те, на що усі так чекали.

Перебування куреня в Румунії, а властиво в Південній

Буковині, було виповнене інтенсивним вишколом. Військовий вишкіл тут крім українців провадив німецький вишкільний персонал в числі 3-ох старшин і 8-ми підстаршин. Часті поїздки в терен і контакти з населенням звернули на наш курінь увагу місцевої румунської влади, яка зробила гострий демарш перед німецьким командуванням в Букарешті, яке наказало припинити будь-які поїздки і пропаганду.

На прикінці липня відбулась конференція українського командування куреня з німецькими зв'язковими. З німецького боку була зроблена заява приблизно такого змісту: 1) Уважається, що курінь задовільно вишколений і озброєний. 2) Не сумніваючись в успішності куреня на фронті, німецьке командування вважає, що було б недоцільним впроваджувати курінь у фронтову дію вже тепер, бо при відповідній політичній ситуації він зможе відіграти важливішу роль.

Щоб все таки набратись деякого фронтового досвіду, курінь переходить в другу фронтову лінію. В зв'язку з тим він має негайно приготуватися до вимаршу і залишити у Фрумузолі все, що не належить до фронтового виряду. Це був перший рефлекс подій у Львові, тобто арештування уряду Стецька.

Курінь завантажився в поїзд і переїхав до Яс, де вивантажився і маршем перейшов до Кишинева, а звідти до Дубосар, містечка вже на лівому березі Дністра, тобто на території УССР. З Дубосар курінь перейшов убезпеченим маршем до села Унтилівка при залізничному шляху Проскурів - Одеса. В цьому селі курінь затримався на три тижні.

Туди почали приходити тривожні вістки з Галичини, а з тим напружувались відносини з німецькими зв'язковими, які робили перші спроби встрявати у внутрішнє життя куреня. В такій ситуації треба було плянувати на всякий випадок і числитися з найгіршими можливостями. Користаючи з нагоди, кількадесят членів куреня, що добре володіли німецькою мовою, зголосились як перекладачі до господарського відділу війська, з яким переїхали згодом до Миколаєва над Богом і в Крим. Там вони зостались аж до 1943 року, де допомагали похідним групам.

На прикінці серпня курінь перенісся до села Тирасова. Тут задержався лиш два дні, бо прийшов наказ вимаршу на Дубосари, тобто назад. Стало очевидним, що довелось

залишити Україну. Настрій в курені був схвильований. З Дубосар залізничним транспортом вглиб Румунії, де на станції Фокшани, в південній Молдавії, поїзд їх відставлено на бічні рейки, а на станції і обабіч шляху зайняли становища при скорострілах німецькі вояки. Українських старшин запрошено до вагону німецьких зв'язкових і повідомлено, що курінь негайно має скласти зброю. При цьому вказано на німецьке військове поготівля і на безвиглядність будь-якого спротиву. Курінь склав зброю, старшинам залишено пістолі.

В перших днях вересня транспорт прибув до табору коло Маєрлінґу у Вінервальді. Старшина Віденської команди перепросив команду куреня за роззброєння, після чого знову роздано зброю і навіть почався вишкіл, очевидно без ентузіязму. Майже усі студенти і ті, які собі того бажали, звільнювалися з куреня. Невдовзі звідти курінь "Ролянд" перевезено до Франкфурту над Одрою, де з нього і куреня "Нахтіґаль" зформовано новий батальйон.

Майор **Євген Побігущий - Рен**, командир ДУН "Ролянд" ком. з'єднаних куренів ДУН, полк. дивізії "Галичина".

"НАХТІҐАЛЬ" В ПОХОДІ НА СХІД

Обидва батальйони, під командуванням Ф.В.Г. прилучено до Першої Гірської дивізії, якою командував генерал поручник Ріттер фон Лянц. Як лиш почалися воєнні дії проти Совєтського Союзу о годині 3:15 ранку 22-го червня 1941 року, Перший Бранденбурзький батальйон одержав доручення наступати на половину міста Перемишля і тої ночі перейшов ріку Сян біля Волове і його завданням було атакувати оборонні лінії Львова з північної сторони, а "Нахтігаль" ішов у передовій лінії як його резерва. Загальне завдання наших обох куренів було охороняти Першу Гірську дивізію в її марші в напрямі на Львів, усувати всякий опір у підходах до Львова та очистити дорогу до Львова Першій Гірській дивізії. Дорога до Львова проходила в боях та у ворожих налетах.

Перший стик з ворогом, хоч не в бою, був коло Женсни Польської, де проходила більшовицька оборонна лінія і де наша маршуюча колона попала під сильний артилерійський обстріл. Там уперше побачили ми вбитих і ранених совєтських вояків та знищені совєтські танки. Наш марш на Львів видавався нам дуже повільним, і ми в розмовах часто висловлювали побоювання, щоб наш прихід до Львова не був спізнений. Справді, якщо б нас було перекинено до Львова скоріше, то це напевно запобігло б масакрам українського населення. Та, на жаль, цього не сталося.

Наша група задержалася в ніч з 29 на 30 червня за кілька кілометрів перед львівським летовищем. Вдень опір ослаб, а останній совєтський артилерійський вогонь було чути о годині 6 по полудні. Наведу знову слова командира наших обох куренів "Нахтігаль" і "Бранденбург" із його зізнання: "Ввечорі 29-го червня 1941 року я приїхав до генерал-поручника фон Лянца і дораджував йому, щоб ми зайняли Львів протягом ночі, тому що совєти цілковито відтягнули з нього свої війська. Генерал фон Лянц відкинув мою пропозицію. Він побоювався, щоб це не була совєтська засідка. Я повернувся до своєї групи та дав обом батальйонам наказ на відпочинок. Я був глибоко переконаний, що Перша Гірська дивізія не ввійде до Львова скоріше, ніж пізнім ранком."

"Проте, вночі я одержав звідомлення про масові розстріли у Львові. Частина тих вісток дійшла до мене від розвідки, яку вислав був батальйон "Нахтігаль" до міста Львова. Я пам'ятаю, що я тоді говорив з поручником д-ром Герцнером. Він поінформував мене, що щораз одержує вістки про масові розстріли у Львові, тому зрозуміло, що українські вояки його батальйону дуже занепокоєні."

Коло півночі з 29 на 30 червня я виніс сам рішення про зайняття Львова протягом тої ночі, щоб запобігти дальшим звірствам. Я дав наказ алярму обом батальйонам, які відійшли були на відпочинок, і приготувати їх до маршу на Львів. Я рішив не повідомляти дивізію про те, що мій відділ займає Львів без наказу з дивізії."

"На північнозахідньому пограниччі Львова були зібрані разом сотні мого відділу, які одержали від мене бойові завдання. Їхня місія була позаймати певні важливі місця в місті, як радіостанцію, електростанцію, залізничну станцію, цитаделю і т.п. Добре пам'ятаю, що одна сотня "Нахтігаля" одержала наказ зайняти радіостанцію, а тому що "Нахтіґаль" у своєму складі мав багато таких, які знали місто, відділи з "Нахтігаля" були вислані до тюрем, де мало бути помордовано багато людей, згідно з вістками, які ми одержали. З однією частиною я зайняв будинок при катедрі (св. Юра). Час тоді був год. 2-3 ранку."

У Львів курінь наш увійшов 30 червня 1941 року о год. 4:30 вранці. При вході до міста курінь поділено: частина першої сотні пішла до св. Юра, частина на вулицю Лонцкого і Пелчинську; друга і третя сотні пішли на Замарстинів, де обсадили тюрму і газівню. До церкви св. Юра ми прийшли о годині 5:30. Скоро площа довкруги церкви св. Юра заповнилась по береги людьми, які сердечно вітали нас та розпитували про своїх знайомих і рідних. О годині 6:30 Митрополит А. Шептицький прийняв делеґацію куреня з сот. Р. Шухевичем на чолі та німецьких старшин, що були разом з нами. Владику винесли на балькон палати, звідки він уділив благословення зібраним на подвір'ї стрільцям та вірним. Біля години 7-ої налетіли два совєтські літаки і почали обстрілювати святоюрські площі. На щастя, не було ні вбитих, ні ранених.

Коло години 8-ої ранку прийшла вістка про жахливо помордованих людей на Лонцкого. Деякі з нас пішли туди.

Між ними був і сот. Р. Шухевич, який вже вспів довідатися, що між жертвами є і його рідний брат Юрко. Образ на Лонцкого був жахливий. Камери були набиті жахливо помордованими людьми, і щоб дістатися з одної камери до другої, треба було перелазити через гору трупів. Тіла помордованих вже розкладались, і сморід був неймовірний. Щоб перебути хоч короткий час в будинку, треба було накладати газову маску. По інших тюрмах Львова застали подібні сцени, як в тюрмі на Лонцкого.

Частина першої сотні, що пішла на Лонцкого і Пелчинську, пильнувала тюрем, не допускаючи в середину цивільного населення, і була звільнена німецьким відділом поліції наступного дня, 1-го липня, о годині 10 ранку. Опісля курінь зайняв будинок 2-гої гімназії на Валах - т. зв. німецької.

На зборах у "Просвіті", де проголошено Акт відновлення самостійности і де створено Тимчасове Управління, курінь репрезентував сот. Р. Шухевич, якого покликано до новоствореного уряду як заступника міністра військових справ. Уже 6-го липня курінь від'їхав далі на схід в напрямі Тернополя.

Даймо знову слово командирові обох куренів ("Нахтіґаль" і "Бранденбург"), як він свідчив на допиті про перебування у Львові.

"В наступних годинах приходили до мене справоздання із сотень "Нахтіґаль" і "Бранденбург", які були вислані з завданням до акції. Моя головна квартира містилася в катедрі десь до години 8 ранку, пізніше перенесено до ратуші. Можливо, що сотня "Нахтіґаля" уже була зайняла ратушу. Там я поширив свою головну квартиру і дав наказ пор. Герцнерові стягнути всі сотні "Нахтіґаля" із окупованих ним об'єктів та привести їх на площу перед ратушею. На тій площі в міжчасі зібралися тисячі цивільних людей, найбільше українців. Як сотні "Нахтіґаля" вступили на ратушеву площу, люди вітали їх голосними окликами, деякі із них ставали на коліна і молилися. Як сотні "Нахтіґаля" ввійшли перед ратушу, співали українських пісень під голосний плач вітаючих цивільних, - це до глибини зворушило мене."

"Перед полуднем сот. д-р Гартман, який командував І-шою Бранденбурзькою сотнею, прийшов до мене та звітував мені, що його сотня, яка зайняла тюрму НКВД, знайшла там справжні гори трупів побитих цивільних людей. Як я це почув, взяв із собою сот. Гартмана, пор. д-ра Троебса і д-ра

Бенкельберґа, і ми моїм автом поїхали до тюрми. Сьогодні точно не можу пам'ятати, де саме була розміщена тюрма і як вона виглядала. Проте, в тюрмі мусіла бути пожежа, бо мене відштовхнув огидний сморід трупів і свіжого вогню, так що я сам не міг увійти в середину тюрми. Я припускаю, що тюрма була зайнята відділом "Бранденбург". Пор. Троебс і Бенкельберґ, які перевірили тюрму, пізніше дали мені письмовий звіт, усе в деталях про трупи, які там знайдено. Пізніше наступило більше звітів із масових мордів із інших тюрем."

"Десь від обіду вигляд Львова зовсім змінився. Усі вулиці були заповнені перемаршовуючими відділами війська. Я був дуже зайнятий, і як я це пам'ятаю, того дня або найдалі наступного ранку - 1-го липня я стягнув усі відділи "Бранденбургу" й "Нахтіґаля" із зайнятих ними об'єктів для того, щоб в дальшому марші Першої Гірської дивізії бути її передовою охороною".

"Поки ті два батальйони стаціонували у Львові, щораз трудніше було зорієнтуватися, хто має давати накази. Проте, командир Герцнер щоденно здавав мені звіти, був тим, який перший інформував мене, що цивільні, в основному жиди, були зневажувані найбільше Командатурою, яка була уже створена у Львові, як також спеціяльною "Зондеркомандо", яка з'явилася в місті для очищення його від руїн та для закопання помордованих по тюрмах."

"Я обережно запитав Герцнера, чи хтонебудь із мого батальйону брав якунебудь участь у тих звірствах? Він заперечив з обуренням, і того дня, як я їхав автом до Тернополя із своїм воєнним штабом (мабуть 5-го липня 1941 року) він мені дав звіт, що його батальйон "Нахтіґаль" до теперішнього часу не зробив ні одного пострілу. Я знав Герцнера як абсолютно певну людину, тому не мав причини не вірити йому. Я сам посилав тоді кап. графа Туна, який в тому часі був у моєму штабі як мій другий заступник, як також інших старшин з мого штабу разом з поручником Гольманом і Кершнером по Львову на розвідку щодня як патрулі. Усі ті старшини щодня звітували мені з великим обуренням, що в деяких кварталах міста панує безправ'я та що перші почали свою "роботу" Айнзацкоманди (групи для спеціяльних акцій) СД. Я послав тоді свого особистого шофера з рапортом до адмірала Канаріса, вказавши йому на хаос, який панує у Львові,

про звірства, яких допускається Спеціяльна група, як також у деяких випадках замішання і німецького війська. У тому випадку я хочу підкреслити спеціяльно те, що деякі німецькі відділи мали недостатню дисципліну щодо цивільних чи їхньої власности. Словацький відділ, який переходив через місто, поводився як натовп бандитських злодіїв. Австрійські вояки із 4-ої Гірської дивізії також, як проходили, я долучився до їх передової охорони, що було 4 або 5 липня, вони були особливо брутальні до цивільного населення, зокрема до жидів, які мешкали в околиці Тернополя. В Тернополі, наприклад, я чув, що вояки СС Дивізії Вікінґів помордували там сотні жидів, частину з них постріляли, а решту забивали до смерти."

"Щодо активности групи "Нахтіґаль" під час її перебування у Львові, що була під моєю командою, я ніколи не давав наказу чи припоручення старшинам того батальйону чи командирові Герцнерові, щоб дозволялося їм на розстріли, брутальність до людей чи крадіжки. Я ні разу не одержував жодного звіту в жодний час, щоб хтонебудь допустився якихось проступків. Я не можу ствердити, що, може, хтось індивідуально на власну руку із цілого відділу допустився якогось злочину, про який ніхто не знав. Кожному ясно, що після зайняття такого великого міста, як Львів, через який проходили численні армійські відділи, СД чи члени партії, які офіціяльно творили адміністрацію, стало був свого роду хаос, який створював обмеження урядові для вдержання порядку та недопущення до певних актів. Із рапортів, виготовлених для мене професором Оберлендером, я довідався про те, що деякі трупи, знайдені у львівських тюрмах, були трупи із родин вояків українського "Нахтіґаля"."

Я уважаю, що найточнішу оцінку куреневі "Нахтіґаль" за час його перебування у Львові дав його командир, який був відповідальний за свій відділ і за його дії.

До Тернополя курінь прибув близько 3-ої години. На Ринку нас привітали представники українського громадянства квітами та промовами. Там ми і заночували. На другий день о годині 5-ій ранку заряджено алярм, і курінь від'їхав до Грималова. Задержались ми там кілька днів. Наш курінь там переорганізовано, бо із трьох наших сотень вибрано дві, а третя лишилась як запасна. Долучено до нас одну німецьку сотню, деякі допоміжні відділи протилетунської артилерії і танків, і

знов пішли ми як переднє обезпечення. Команду над нашим куренем "Нахтіґаль" перебрав майор Гайнс. З Грималова перейшли ми Збруч і дальший наш шлях був визначений через Сатанів - Ярмолинці - Деражню - Волковинці - Жмеринку - Браїлів до Вінниці, а звідти вже на Київ.

Третя запасна сотня в марші на Схід. *Перший в правому ряді* **Г. Костишин.**

Недалеко Деражні проходила ославлена опірна запора, т. зв. "Лінія Сталіна". Раннім ранком залягли ми з іншими відділами в бойовій лінії. Після сніданку почався прорив тієї лінії. Летунство і артилерія прийшли на поміч піхотним відділам. Гураґанний вогонь почався близько 9-ої години ранку і в ньому взяли участь летунство зі своїми найтяжчими бомбами та артилерія зі своїми 42-сантиметровими "бертами". Коло полудня шлях на схід знов був вільний. Залога бункерів здалася. Під час того прориву вибухи, детонації бомб і стрільба зливались в безперервний несамовитий рев, створили пекло на землі, до якого долучились ще й метачі вогнем, т. зв. "флямменверфери".

Як перейшли тих чотири ряди бункерів, наша дорога

була відкрита, і ми посувались далі без найменшого ворожого опору. Щойно на дорозі Проскурів - Вінниця на висоті Браїлова натрапили на сильний спротив ворога. Передні обезпечення ворог зустрів вогнем машинових скорострілів, який вказував на силу не менше одного полку. Відділ відійшов поза горбок на край лісу. Тридцять більшовицьких літаків почали налітати на колону, скидаючи бомби та обстрілюючи її бортовою зброєю. Так вони налітали протягом яких двох годин. Нашому відділові це коштувало кільканадцять спалених автомашин та кількадесят убитими. На щастя, в тому часі ніхто не потерпів з куреня "Нахтіґаль".

Наше командування вислало в наступ проти ворога другу німецьку сотню "Бранденбург". Одна чота з цієї сотні, якою провадив ляйтенант Лютер, дістала за завдання "ролювати" ворога з лівого крила. Одна наша чота була вислана з таким самим завданням "ролювати" ворожі позиції з правого крила. Одна і друга чоти, під'їжджаючи на свої позиції, попали під ворожий обстріл із боків з такою силою, як дістали його із фронту. Виявилось, що наш курінь попав у ворожу підкову, обсаджену трьома полками, головно азіятськими солдатами із кадетської школи. Лютер провадив свою чоту в наступ, і вона ціла впала. Залишився лише один стрілець. Наші вийшли щасливо, бо на крик ворога "Бросай вінтовку і сдавайсь!" та "Урра! За Сталіна і партію!" наші хлопці, зіскочивши з авт, залягли в рови і привітали ворога таким сильним вогнем, що йому відпала охота іти в наступ. Тільки один наш стрілець був ранений в ногу. Скоро наш відділ почав обстрілювати ще "максим" із цукроварні в Браїлові, взявши нас в перехресний вогонь, тоді наша чота відійшла поза горбок, затягла там заставу та чекала на підкріплення.

До команди переднього обезпечення приведено перших совєтських полонених. На наше велике здивування ніхто з тих полонених не розумів російської мови, бо це були частини з Центральної Азії. Нашому капелянові о. д-ру Гриньохові спало на думку звернутись до них із словами: "Селям алейкум". Полонені оживились і почали навипередки відповідати нам незрозумілою мовою. Все ж таки, користуючись камінцями й жестами, полонені показали нам розташування ворожої оборонної лінії і кількість вояків на ній. Ми зрозуміли, що перед нами стоїть ціла совєтська дивізія. Ми

окопались, і почався позиційний бій. Наше завдання було утриматись до ранку, коли на допомогу мала прийти дивізія гірських стрільців.

Третя "змоторизована" сотня

Коло 5-ої години вранці прийшла дивізія гірських стрільців, і після підготовчого артилерійського вогню ми всі рушили в наступ. Ми пішли слідом за відступаючими більшовиками і десь коло 9-ої вранці ввійшли до Вінниці.

На підступах до Вінниці ми вперше наткнулись на славнозвісні "коктейлі Молотова". У ровах при дорогах було приготовано багато пляшок з бензиною, що вказувало на те, що більшовики підготовлялись до більшої оборони міста, та в останній хвилині, видно, мусіли змінити плян, відступивши поза ріку Буг, з-за якої набагато легше було їм боронити ту частину міста та здержувати наш наступ. Тому то того дня ми зайняли лише частину міста по ріку. Не маючи зі собою саперних частин, ми не могли переправлятись мостом на другу сторону, бо він цілий час був під сильним ворожим обстрілом. Місто було порожнє, крамниці пограбовані. Більшовики з-за

Бугу обстрілювали місто артилерійським вогнем.

Курінь розчленувався, і ми малими відділами почали перешукувати доми. В будинку НКВД ми оглянули камери і "одиночки", де міг поміститися стоячи один в'язень. У підвалі театру ми знайшли цілу групу акторів, які дуже здивувалися, коли почули українську мову. Ми порадили їм вертатись додому, а довідавшись, що їх режисер жид, попередили його, щоб він сховався і не виходив на місто.

За кілька день наш курінь разом з німецьким куренем відійшов до міста Юзвин, де ми стояли постоєм два тижні. Під час постою ми їздили по довколишніх селах і реорганізовували адміністрацію. У промовах до населення радили ховати збіжжя, бо не знати, чи німці не будуть всього забирати. Спочатку селяни, слухаючи таких порад, не дуже нам довіряли, але, довідавшись від юзвинців, що ми дійсно українці, набрали до нас довір'я і почали відвідувати нас на квартирах, приносячи нам мед і овочі.

Постій на Україні. Стрільці третьої сотні, *зліва:* **А. Феденишин, М. Цуцурак, А. Шкипак, В. Лабанців і Н.Н.**

В першу неділю нашого перебування в Юзвині перед збудованим нами вівтарем о. д-р Гриньох відправив Службу

Божу, яку співав курінний хор. Довідавшись, що відбувається Богослужба, юзвинці принесли церковні книги та утвар, що їх заховали були після знищення більшовиками місцевої церкви. Площа була виповнена людьми, які з великим зворушенням молились. Багато людей плакало. Після цього Богослуження ставлення місцевого населення до нас було сердечне.

Тут дійшла до нас потрясаюча вістка, що Галичину прилучено до Генерал-Губернаторства Ганса Франка, а з України створено "Райхскомісаріят" під проводом Еріха Коха. До того дійшла й друга, ще більш болюча вістка про арешт провідника Бандери та членів нашого тимчасового уряду на чолі з прем'єром Ярославом Стецьком. В обличчі таких подій сот. Роман Шухевич, як командир ДУН, вислав до Головної команди німецької армії протест, що в наслідок арештувань Ґестапом нашого уряду та провідника наш легіон не може надалі залишатися в складі німецької армії. Разом з тим наступили дні не відпочинку, а нервового напруження та очікування якнайгірших рішень німецьких верховодів, бо ми були свідомі наслідків нашого рішення, яке в найкращому випадку могло закінчитися приміщенням усіх нас в концентраційних таборах. Ми зрозуміли, що наша роля як німецького "союзника" вже кінчається. Але ми не лякалися того, будучи приготованими на найгірше.

На Україні. **Р. Кашубинський** */4-ий зліва/* зі своїм роєм.

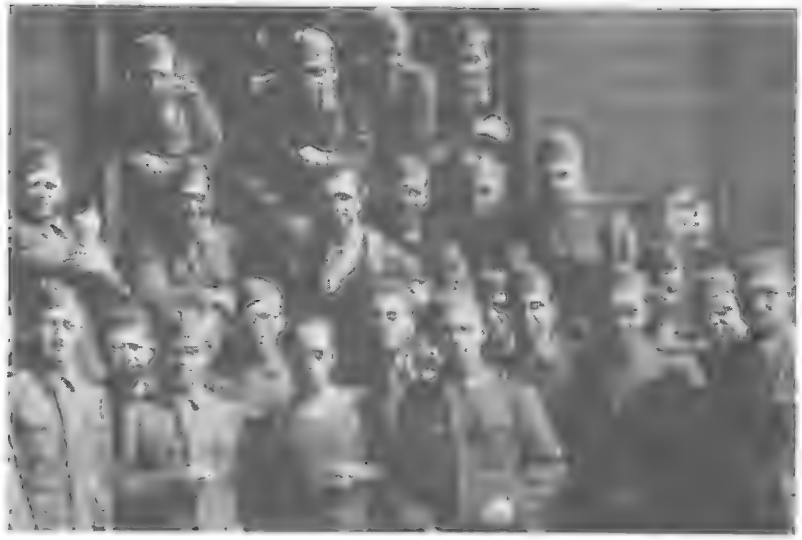

Повернення з України. Жмеринка, ладування до поїзду.

Повернення з України. Жмеринка, ладують кухні на поїзд.

Щораз більше напруженими ставали відносини з німецькими старшинами. У вечірніх дискусіях, що їх ми проводили на квартирі нашого штабового лікаря, ми одверто говорили, що німецька політика на Сході фальшива і що її продовження приведе до катастрофи.

У висліді заяви, яку склав був Роман Шухевич командуванню німецької армії, в серпні місяці того року стягнено нас із фронту "для додаткового вишколу", як було сказано в наказі, аж до вирішення нашої будучности. Заладували нас до поїзду в Жмеринці, завезли нас до Кракова, де ми просиділи майже тиждень. З Кракова нас привезли до місця нашого виїзду - Нойгаммеру. Тут знов почався наш "нормальний вишкіл". Вояків роззброєно (старшинам залишено тільки коротку зброю) і вишкіл складався тільки з муштри та руханки. Німецьке командування в тому часі влаштувало змагання старшин і старших підстаршин як наших, так і німців у стрілянні. До змагу було нас близько п'ятидесяти.

«Нахтіґаль». Повернення з України. Відділ у Кракові після Служби Божої у православній церкві. Стоять: *2-ий зліва* – **М. Кальба, Линда, О. Луцький, М. Жарський,** священик та відділ у трилаві.

Хочу тут підкреслити, що перше місце в стрілянні з пістолі зайняв не хто інший, як Роман Шухевич, а в загальному наші

хлопці пописались незле і займали одні з перших місць у стрілянні крісом машиновим, крісом та пістолею з різних позицій.

В неділі не вільно було нам виходити далі ніж за 6 кілометрів від касарень. Ситуація ставала з дня на день гіршою та напруженішою. Часто доходило до сутичок з німецькими підстаршинами, хоч відносини зі старшинами продовжувались коректні, через що вони часто заходили в конфлікт із своїми зверхниками. Ніхто не знав, як це все скінчиться.

Повернувшись до Нойгаммеру, д-р Оберлендер заявив нам, що нас не звільнять з частини, а переорганізувавши, вишлють на партизанський відтинок. Нас почали перевіряти різні комісії з Берліну. Врешті нас повідомили, що 19 жовтня ми маємо виїхати до Франкфурту над Одрою, куди прибуде також курінь "Ролянд" і де обидва курені переорганізують в одну частину.

Знов у Нойгаммері. Сидить, *1-ий зліва* **А. Шкипак.** Стоять *зліва:* **В. Шмулик, Я. Ґембатюк, М. Цуцурак, Бабанич і** останній **В. Лабанців.**

"ШУЦМАНШАФТБАТАЛЬЙОН ч. 201"

Курінь "Нахтіґаль" прибув до Франкфурту над Одрою 19 жовтня, а курінь "Ролянд" 21 жовтня 1941 року. Нарешті обидва курені злучились разом, що було нашою мрією. Як виглядала злука обох куренів, позволю собі навести про це із щоденника Теодора Крочака, де він під датою 21 жовтня 1941 р. описав це під заголовком "Нарешті обидва леґіони вкупі".

Частина Півд. Групи ДУН на вишколі в замку в Заверсдорфі у вересні 1941 р.

"Така важлива є сьогоднішня дата для нашого леґіону. Понеділок, захмарений, але з приморозком ранок пізньої неприємної німецької осени над Одрою. Наш курінь після нічлігу в так зв. "Шюценгавзі" вимаршував раненько в напрямі на міст над Одрою. Тут зупинка. Через кілька хвилин надходить із східньої частини Франкфурту курінь "Північ". Здалека вже чути прекрасно співану пісню "Гей-гу, Гей-га..." Зійшлись ми. Обидва курені стали фронтом один до одного в трилаві. Всі переживають хвилини радісного душевного напруження. Від куреня

"Північ" наближається група старшин (зовнішнім ви-глядом не відрізняється від стрільців) назустріч командирові "Південь". Обидві старшинські групи спинились навпроти себе. З групи "Північ" виступив енергійним певним кроком і йде назустріч майорові Побігущому середнього зросту, стрункий, яснобльондин, з надзвичайно шляхетними рисами обличчя; біля мене хтось шепнув, що це саме сотник Шухевич. Обидва командири зворушливо вітаються. Вітають також обидва леґіони. Після дуже святочних привітів обидва курені злились в одну похідну колону. У взірцевому похідному порядку рушив новооб'єднаний леґіон через місто до наших касарень.

Цей ранок був цікавим і для мешканців Франкфурту. Грімко залунала містом пісня, може, перший раз в його історії - українська: "Зоріла золота заграва: здригнувся світ від звуків сурм..." Шістсот п'ятдесят молодих грудей виявляло в словах пісні могутність і силу української ідеї, свою стійкість і віру в українське завтра, без огляду на те, в якій ситуації знаходимось сьогодні. Після короткої відправи обох штабів відбувся апель, під час якого "перемішано" обидві групи і за зростом поділено на нові сотні, чоти та рої. "Вимішання" відбулось так ідеально, що майже кожний рій складався тепер пів-на-пів з учасників обох попередніх груп. Відразу відчитано склад штабу леґіону ДУН, обсаду сотень і чот старшинами, підстаршинські обсади всіх командних постів. Леґіон поділено на чотири сотні. Командир леґіону - майор Євген Побігущий, адьютант - пор. Орлик-Герман, заступник командира куреня і рівночасно сотенний першої сотні - сот. Роман Шухевич, сотенний 2-ої сотні - сот. Михайло Бриґідер, 3-ої - пор. Сидор, 4-ої - пор. Павлик.

Мені приділено "поважну функцію", як заступник ройового 5-го роя 2-ої чоти в 3-ій сотні. Мій безпосередній зверхник зробив на мене дуже миле враження: це дес. Дмитро Пилип, старший віком, колишній учитель. Мій чотовий чот. Зорян Калиняк - пристойний, строгий, але симпатичний "нахтіґалець" (таку назву мав леґіон Шухевича як "офіційну"). Ройовий квартирує окремо, тому в кімнаті роя я є командантом квартири. Чуюся трохи несвійсько, бо я з усіх віком наймолодший, тому дуже жалую, що маю "бельки"; але що ж, вояцька доля чи щастя!

Саме перед хвилиною зав'язалась товариська дискусія

між "роляндцями" і "нахтіґальцями"; річ у тому, що "нахтіґальці" дивуються й жалують, що сотник Шухевич не перейняв команди цілого леґіону, бо чейже був командиром першого в часі створеного леґіону і в характері командира також виявив незвичайні здібності й прикмети. Знов "роляндці" твердять, що військо є військом, і молодший ступенем завжди дає першенство старшому, а тому таке трактування справи з боку Шухевича говорить про те, що сотник є дійсно вояком високої ціни, хоч з другого боку, він напевно знає, що майор є майстер військового діла, про що ми мали вже нагоду переконатись. Товариська дискусія, щира і дружня, погодила обидві сторони, і я вичуваю, що в очах обох груп обидва командири набрали особливої вартости.

На кінець тема пішла "на весело", а не минула мене при тому й мала прикрість. Один здоровенний, веселий стрілець Гречанюк поставив мене за приклад, мовляв - "от ми, дядьки з вусами, мусимо слухати такого молокососа тільки тому, що він вістун!". Гаряче стало мені під загальний сміх, не говорю нічого, а проклинаю ту хвилину, коли дістав наказ бути вістуном, і то серед таких вусачів. Обіцяю собі терпіти і ждати нагоди, щоб переконати тих вусачів-дядьків, що я вже не такий то "зелений вістун".

Злучення Північного і Південного Куреня в один Леґіон ДУН
(В першому ряді сидять зліва направо: 1) пор. Василь Сидор (пізніше Командир УПА Шелест), 2) адьютант Леґіону пор. Герман (орг. псевдо Орлик), 3) Комендант Північного Куреня ДУН-у сотн. Роман Шухевич (пізніше ґен.-хор. УПА Т. Чупринка), 4) Комендант Південного Куреня ДУН мйр. Є. Побігущий, 5) в другому ряді за ним чот. УПА Лунь)

Офіційна назва куреня була "Шуцманшафтбатальйон ч. 201". Кожний вояк куреня підписав особисте службове зобов'язання на один рік. Ніякої додаткової присяги не складено. До куреня призначено зв'язкового старшину - капітана поліції Моху та поліційних підстаршин як надзорчий персонал. Курінь умундировано у поліційні зелені однострої, без ніяких відзнак.

Франкфурт. - Збірка перед адміністративним будинком

До часу переїзду до Франкфурту проводи обох куренів виготовили до Головного командування німецької армії "Меморандум", який підписали всі учасники обох куренів. В цьому меморандумі були представлені такі передумови нашої участи в дальшій боротьбі при німецькій армії: 1) Привернути проголошення самостійної України. 2) Негайно звільнити всіх арештованих політичних провідників ОУН і Степана Бандеру як рівнож усіх членів Тимчасового Державного правління з Ярославом Стецьком на чолі. 3) Негайно забезпечити членів найближчої родини учасників легіону і звільнити з ув'язнення їхніх близьких. 4) Реорганізований легіон може бути використаний до дальших воєнних дій тільки на українських

теренах. 5) Команда легіону і вишкільна ноша його має бути українська. 6) Обов'язки і права командного складу будуть такі, як в німецькій армії. 7) Члени легіону вже склали присягу на вірність Україні і тому вже не можуть присягати на вірність іншій державі. 8) Реорганізований легіон може підписати умову однорічної контрактової служби (до кінця 1942 року). Контракт підписує кожний член індивідуально.

Почалися знов касарняні вишколи, які тривали майже всю зиму. 1-го листопада прибув до куреня якийсь командир німець із Магдебурзької округи порядкової поліції, в асисті свого штабу. Заряджено збірку цілого куреня. Після формального привітання він приступив до ділових справ. Він заявив, що приїхав від імени компетентних урядових чинників передати нам відповідь на меморандум. Почав він поволі вичитувати різні пункти наших домагань і відповіді на них:

Франкфурт. *Зліва:* **чот. Ю. Ковальський, вістун Семен Снядецький і чот. М. Кальба.**

Всі політичні арешти - то не "політичні", а кримінальні. Нас вчасно повідомлять про вислід слідства, яке ведеться. Курінь по перевишколі буде використаний на східньому фронті. Берлін покищо не вимагає особливішої присяги. Щодо нашого уряду, то немає відповіді. Всі інші наші, менш важливі, домагання (безпека родини і т. п.) поладнано позитивно.

Відповідь Берліну нікого з нас не задовольнила. Всі знали, що політичні арешти відбулись не за "кримінальні злочини". І цим разом не вірилось в додержання німцями їхніх зобов'язань.

Франкфурт. Чот. С. Левицький (клячить з псом) зі своєю чотою.

На Різдвяні свята почали ми одержувати перший раз урльопи. Для нас це була надзвичайна радість, бо була можливість зустріти своїх рідних, яких багато з нас не бачили ще з 1939 року, та раді були наочно переконатися про поведінку німців на наших теренах та їхню політику щодо України, одержуючи про це не дуже то радісні вістки від родини. 16-го березня 1942 року несподівано прийшов наказ, що за три дні леґіон відійде на Схід.

Важко описати настрій леґіонерів. Це ж він був уже на Сході, і звідтіля його стягнули, і знов завертають туди. Мала надія, щоб знову поїхати на рідні землі, коли саме з них леґіон був стягнений.

Франкфурт. Збірка до виїзду в Білорусію.

Леґіон від'їхав на схід на Білорусію, де перебрав завдання від іншого, лотиського загону, що його перенесли на Україну. Всі відчували, що наше завдання не може бути оборонне, а наступальне, що наше завдання буде не лише пильнувати мости і шляхи, а й вишукувати більшовицькі партизанські загони, які крились по лісах.

Головний німецький штаб приміщувався в місті Боровки, де були військові казарми та великі склади амуніції. Лише друга сотня під командою сот. Бриґідера виконувала службу коло штабу. Всі інші сотні були розкинені далеко від Боровки, звідки їм доставляли зброю і харчі. Тому стрільці цієї сотні часто були в роз'їздах по 24 години на добу, а не раз і довше. У Боровці був головний пункт постачання фронту амуніцією. Часто наші брали участь в охороні.

Перед наступом. На фронті *зліва:* пор. **В. Павлик,** пор. **В. Сидор,** пор. **М. Хом'як,** д-р **В. Головацький** і пор. **Герман-Орлик**

Найважчий був перший випад у багнисті ліси над Березиною. Коли кілька сотень підійшли до тих пралісів, то цивільне населення почало нас остерігати, що не перейдемо тих лісів, що там лежать дерева трьох "поколінь", повалені одне на одне, яких не можна вивезти навіть зимою. Ми увійшли в ті неперехідні ліси. Це ми вперше пішли назустріч партизанам і влізли в багна, яких досі не бачили і не знали. Зійтись мали при "В. Горі". Часто попадали по пояс у багна, часом рятував лише скок із пня на пень, чи перехід поваленим деревом. Там напевно у багатьох місцях не було ще людської ноги. Так ішли ми цілий день. Марш виключно за компасом. Такі кількаденні марші дали те, що ми ніде не наткнулись на ворога і лише набрали досвіду, як посуватись такими лісами. Отже, всупереч осторозі від населення, що то неперехідні ліси, ми таки перейшли їх.

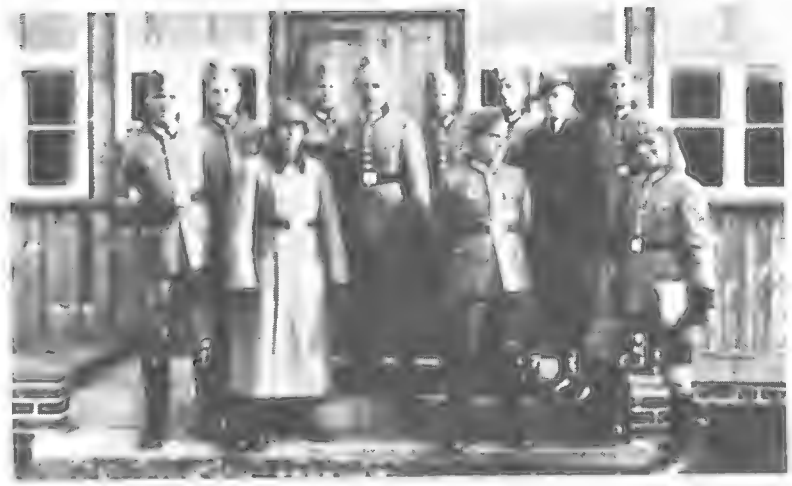

На Білорусі в штабі.

Старшини *зліва:* **Павлик, Герман,** в шоломі **Н.Н., Луцький, Рен-Побігущий, Сидор, Левицький-Мікадо, Малий,** д-р **М., Ковальський і Хом'як-«Дзядзьо».**

Наші сотні, чоти, а навіть і рої були розкинені по околицях Боровки, Лепеля, Коменя, Жар, Воронежа й інших, де мали свої випадові пункти. Позиції ці були дуже небезпечними з уваги на далеку відстань від Лепеля та Боровки. На відсіч в разі наскоку партизан годі було розраховувати, тому доля наших відділів була дослівно в їхніх і Божих руках. Тож зрозуміло, що наші відділи замінювали свої пункти на справжні твердині, яких ані разу не вдалося зліквідувати ворожим партизанським загонам.

Наприклад. В містечку Воронеж над рікою Березиною одна наша чота мала свій випадовий пункт в будинку біля мосту, який охороняла. Свій пункт замінила вона на сильну твердиню. Над будинком височіла стрімка гора. Вони зробили критий підземний хід з будинку на верх цієї гори, обгородили твердиню високою стіною-частоколом в два ряди з грубого дерева, а поміж два ряди його сипалось землю й каміння, верх закінчувалось колючим дротом, а в усіх догідних місцях

розставлено кулемети і ґранатомети. Ця фортеця стала справжньою "колькою в боці" бундючним партизанам, отже вони вирішили зліквідувати її цілком. Вони підтягнули більшу силу - 500 бійців, і заповіли цивільному населенню, що "до завтра тут нікого з фашистів не буде". Наступ почався під вечір, і завзятий бій тривав до ранку. Напасники соромно мусіли відступити з містечка, забираючи своїх численних убитих і ранених. Фортеця виявилась не до здобуття. Подібних випадків було більше.

Переправа понтоном через ріку

Щоб читачеві краще було зрозуміти оборону такої станиці, наведу знову запис із щоденника Т. Крочака:

"5. VII. 1942.....луснуло полум'я - дві серії з автоматичної зброї. Рівночасно крик стійкового, стр. І. Барана: "Алярм!" Відразу рух, кожний біжить на призначене місце, однак усе в темряві; спотикаються об предмети і взаємно об себе. Та скоро всі займають свої місця оборони. Бренькотить скло поцілених вікон, зловісний свист рикошетів, і при цьому з пекельним галасом відізвались наші скорострільні, автомати і кріси, засипуючи місце, звідкіля стріляв ворог, вогнем. Я випорожнив два маґазинки автомата, розгарячкований перший раз можливістю стріляти в більшовика, що тут же

недалеко. Дарма, що це темно, і ворога не видно. Зразу градом обсипало мене вапно, скло та різні відламки каміння. З грюкотом розлетілась на куски моя улюблена гітара, що стояла в куті. Розглянув передпілля і помітив, що ворог стріляє світляними чи запальними кулями. З полегшею відчуваю, що більшовикам не вдалося нас заскочити, служба вчасно повідомила про наближення ворога.

Чотовий Калиняк впорядкував наш "Альказар" (так охрестили свою станицю - М.К.) уповні, поміж серіями пострілів чути його накази. Ми ще не мали часу витяти ліс, який доходив аж до самісінького нашого забудування так близько, що можна було влучним метом вкинути ґранату до наших вікон. Ще не було часу всього того забезпечити. Тепер я побоювався, що добрий спортовець-більшовик таки зможе докинути ґранату. Якраз моє вікно припирає майже до самого лісу. Страшна детонація доповняє моє припущення. Розрив сколихнув будинком, і мене на хвилину приголомшило. Я мав враження, що ціла будівля, цілий світ валиться над нами. Потім на хвилину все затихло...

Білорусь

Чота ДУН-у на розвідці

Та знову густіший і ближчий вогонь ворога. Чотар знову опановує ситуацію. Бій відновлюється. В пивниці, з якої стріляв перший рій, чути зойки ранених. Напроти мойого вікна, в гущавині, чути голос захриплий, однак досить різкий: "Сдавайтєсь, сволочі, помілуєм!" У відповідь я послав в це місце цілий маґазинок олива. Чотар знову робить перестановку, посилає скріплення до пивниці, звідкіля ще найкраще можна стріляти. Сходами виносять на гору когось раненого. На дворі спалахнула червона ракета. Вогонь ворога почав рідшати, а через кілька хвилин настала тиша. Видно, це був знак відвороту, по невдачі здобути наш "Альказар".

Тепер виявилось, що мої побоювання сповнились. Більшовик використав можливість підходу лісом і вкинув, здається, кілька ґранат до пивниці. Із залоги з 8 осіб один тільки ст. стр. Рак вийшов цілим. Вбитих не було. Натомість важко ранені дес. Свобода і стр. Булак, які, помимо болісних ран, не стогнали ані одним зойком, щоб інших не послабити психічно(як потім говорили). Інших п'ятьох легко ранено, ними зайнявся наш санітар ст. стр. Боровицький.

Відпочинок після зайняття ворожого табору, в околиці Вітебська.

...Ми не мали телефонічного сполучення з штабом, а тому разом з раненими привезли перші вістку про сумну подію. Команда куреня переживає ті удари з болем душі. Тільки Моха прислухувався до нашого звітування з двозначною міною і відійшов не сказавши ні слова - не то вже потіхи чи признання, але хоч би поради щодо дальшого перебування на становищі. Та нічого дивного, він добре говорить по-польському, то й годі вимагати від нього симпатії до українців. По гутірці з мйр. Побігущим і сот. Шухевичем, які нас сердечно попрощали і підбадьорили, на дарунок - і то вояцький - вони вручили нам ще й легкий ґранатомет, прекрасну зброю для нашого поземелля довкруги станиці."

Після перечісання лісів, частина третьої чоти четвертої сотні. На шоломах спеціяльні сітки проти комарів.

Часто наші брали участь в охороні транспортів, що було дуже небезпечним з уваги на заміновування доріг і наскоки із засідки совєтських партизан. Коли транспорт попав на міни, партизани вискакували з лісу і засипали всіх запальними кулями. Автомашини тоді горіли й вибухали, а конвоїрів як німців, так і наших безжалісно вистрілювали. Партизани

підміновували все, що лиш вдавалось підмінувати, щоб нанести ворогові якнайбільше шкоди. Для прикладу позволю знов скористатись щоденником Т. Крочака:

"1.V.1942. Нинішня подія потрясла цілий легіон до глибини душі. Був наказ курінного зважати на день 1 травня, бо більшовицькі банди робитимуть різні несподіванки. Вчора всі станиці підготовились до такої можливости. Однак, мимо того, нині рано в селі П., недалеко від штабу куреня, з'явився на щоглі червоний прапор. На місце прибула перша чота 1-ої сотні - перевірити справу. Віст. Віюк хотів зняти ту ненависну плахту, та тільки діткнувся до щогли, як страшна експльозія стрясла повітря. Чорний дим закрив на мить усе. Міна дуже пошарпала йому ногу, і в дорозі до лічниці він помер. Це була перша невиджалувана жертва нашого легіону."

Часто приходилось нашим відділам брати участь спільно з німецькими при очищенні лісів від партизан. Такі акції були небезпечними. Та поволі наші відділи почали розуміти партизанську війну. Головна сила партизан у зникненні. Зникання ворога робить його сильним, часто навіть тоді, коли у нього малі сили.

Охорона мостів. Розвідка на роверах, 4-та сотня.

Незвичайну фантазію й ініціятиву виявили і наші добровольці в придумуванні всяких хитрощів проти більшовиків, напр.: не пройшовши мінерських курсів заміновували поля всякими ґранатами.

Однак, за весь час річного пильнування мостів московським партизанам не вдалося спалити ані одного береженого нами мосту, хоч при деяких, безумовно, було замале число вартових. Німців приходило на зміну втричі більше.

Поволі почала, однак, боротьба прибирати на інтенсивності. Тоді нешколені до такої боротьби давали собі раду за винятком одного випадку. День 2-го жовтня був найтрагічнішим днем для ДУН. Всі інші випадки втрат у боях були менші. Наші відділи того дня несподівано стрінули колону більшовицьких возів з вибуховим матеріялом для підмінування мостів і доріг, з однією сотнею партизан. Наші заскочили їх і мало хто з них утік.

Того ж дня поручник Роман Кашубинський із своєю чотою і доданими йому сімома німцями ескортував ранених до лічниці. В лісі за яких 14 км. від лічниці він наїхав із санітаркою й іншим автом на засідку партизан при поляні. Почався бій з переважаючою силою ворога на поляні, і то з ворогом, який знав той ліс дуже добре.

Даймо можливість знов заглянути в щоденник Теодора Крочака, де він під датою 2.10.1942 року під назвою "Спізнена допомога" записав:

"Проклятий день! Прокляті Ж.! Цей день кривавими буквами записався в історії нашого легіону. До обіду йшло все, як за годинником. Я мав враження, що це відбуваються показові польові вправи. Все було передбачене і обдумане до подробиць і пущене в рух із точністю до хвилини. Все почалось за правилами тактики і тому йшло добре. Та якби не вмішування Мохи з його безвідповідальними наказами, яких ми не могли відкинути, бо він представник "герренфольку" з писемним наказом про зверхність над нашими командирами. Походом командував мйр. Побігущий. Ґро наше складала 1 сотня, сотенний якої Шухевич був тоді на відпустці. Крім того, була 3-тя чота 3-ої сотні і п'ять роїв 4-ої сотні та три рої 2-ої сотні, до того технічний і санітарний персонал куреня і одна гарматка - протипанцерна чи якась інша, що її ми десь відшукали в лісах.

О год. 10-тій ранку ми підходили до мого першого

місця служби - до Ж., нашої колишньої станиці. Вже добре убезпечені, перейшли ми найнебезпечніший ліс, де було стільки нападів банд. Я йшов в убезпеченні, як той, хто найкраще знає ліс. Майор був у лісі при наших чолових розвідниках довший час, щоб найбільш і найскоріш перевірити можливості ворожої засідки. В нашій колишній станиці ми задержались на короткий відпочинок. Тут як з-під землі виріс мій малий Коля, який аж розплакався з радощів, побачивши мене, бо після останньої пригоди з міною він не мав жодної вістки про мене і думав, що я там загинув.

Співжиття з місцевим населенням

Цим разом став нам Коля знову в пригоді. Відкликав мене набік і з поспіхом прошептав мені дуже важливі відомості про те, що в селі на 2 кілометри від нас перебуває кілька сотень більшовиків, які минулої ночі були скинені на парашутах. Далі Коля прохав, щоб ми якнайскорше відійшли звідсіля, бо більшовики збирають там підводи і напевно зараз рушать звідтіля до пралісів, цебто насунуть на нас. Вони переходитимуть тою доріжкою через нашу станицю, як переходили вже кілька днів тому більшими відділами. Я поглянув на згадану доріжку, і сліди переконали мене, що такий рух міг дійсно

відбуватись. Я негайно передав це сотенному. Той передав догори в штаб куреня. Майор, не питаючи вже про згоду Мохи, зарядив обсаду нашого колишнього "шюцпункту" для засідки на ворога та убезпечив ліс, щоб не одержати нападу ззаду.

З поблизького села надсунула сподівана колона більшовиків. Також надбіг Коля, якого ми висилали на розвідку, і дав знати, що вони вже йдуть. Із-за горбка висунулось їх переднє убезпечення, яке охороняло довжелезну колону підвід. Більшовики частинно йшли побіч підвід, а частинно їхали на возах. Наше напруження зростає. Передня сторожа переходить попри нас дещо боком, на кількадесят метрів від останнього лівого бійця. Коли головна ворожа сила підійшла на відстань цільного вогню, на даний знак 130 крісів і 12 машинових крісів вдарили на ворога такою силою, що він утратив голову і зовсім не став до протидії. Виходу для нього не було. Ми - заховані досконало в деревах, він - в чистому полі, а відворот мусить іти під горбок. Інша можливість - відворот тією самою доріжкою, якою надійшов, і частина його почала це виконувати, панічно рачкуючи під нашим вогнем. Та тільки малій частині вдалось так віддалитись назад.

Білорусія, Бейчеково. Приготування до акції проти більшовицьких партизан.

Наш вогонь робив своє, і по 4-ох хвилинах такого заскочення їх вони були розбиті зовсім. Ворог не пробував боронитись, не було вже як і кому. З нашого боку трагічно згинув віст. Лісовий-Чорнота - від підступу раненого більшовика. Той вдавав неживого, а як ми вийшли з становищ перевірити, що вони везли на залишених возах, тоді він пустив серію з автомата на кілька кроків до Лісового і так забрав нам одного з кращих друзів і ройових, крім того ранив він ще й стр. Л. Це була більшовицька спеціяльно вишколена десантна частина, яка вміла воювати. За повідомленням Колі, це був тільки один відділ із тих, що в останніх днях були скинені в тих околицях. Тому майор зарядив відразу дальший марш, щоб ворог не мав часу стягти сюди свої сили. Та тут сталась річ, якої ми всі так боялись і за яку йшла боротьба з початку існування куреня.

Моха зміняє наказ так, що вимагає негайно послати зголошення про нашу перемогу над колоною більшовиків до штабу полку. Розуміється, в таких умовинах неможливо послати одного стрільця чи навіть рій туди, де вже повно стверджених банд, і тому він вимагає послати одну чоту і з нею ранених, а також тіло поляглого віст. Лісового. Це в тих умовинах безперечно була б важлива вістка для вищих штабів наших з'єднань - повідомити їх вчасно про те, що такі сили більшовиків з'явилися в нашому районі. Однак позбутись однієї чоти - це послабити свої сили, а саму чоту вислати на небезпеку йти через ліс, в якому вже стало крутяться бандити. Моха вперся і почав навіть погрожувати в грубий і ординарний спосіб, що він з місця забере всі авта, а майора і всіх старшин віддасть під польовий суд за те, що, не зважаючи на наказ фон Баха, не хочуть погодитись на його такий важливий наказ негайно переслати вістку про подію до полку. Зрештою на доказ, що аж такої небезпеки немає, він дає сім німців до того послання, і в тому числі найстаршого по ньому німця.

Залишились дві можливості: роззброїтри Моху і його німецьких вояків, що було б потрактоване як бунт і в тодішніх часах загрожувало не лише розстрілом цілого куреня, але й їхніх родин, абож ризикувати і таки послати одну чоту, скріплену 7-ма німцями-вояками, на непевне завдання, бо й так вже часто переходили наші в такій силі ті ліси і давали собі

раду. Отже, майор залишився при другій розв'язці і погодився таки на те доручення авфзіхтсоффіцира, щоб не ждати з зголошенням аж до телефону, який можна буде мати до диспозиції в У. на станиці, але вже негайно послати ту чоту. Послано тоді найліпшу чоту з 1-ої сотні і з одним з найкращих чотовим Романом Кашубинським.

Разом відійшло 29 вояків. Довго дивились ми за відходячими, аж взяв їх у свої обійми таємний, велекий, непривітний ліс... Всі втратили настрій, хоч ще хвилину тому так раділи з разгромлення ворога. Одинокий Моха радів , що його заступник Гоппе, який відійшов із чотою, швидше передасть до полку про його і тільки його заслуги.

Тому позбувається також 7 німців-фахівців, в тому двох підстаршин - Гоппе і Шульца. Розчислення добре, до німецького штабу поїдуть обидва підстаршини і передадуть вістку про його "командування", бо за наказом він є тут під кожним оглядом найстарший щодо компетенції наказів. Отже, подія розгромлення більшовиків буде передана як його діло.

Група роверистів на розвідці

Врешті рушили ми далі маршем, та не зробили більш 2 км., як із двох сторін (як ми того, зрештою, сподівалися і тому й убезпечились) одержали вогневий напад із скорострілів. Вогонь був відразу не шкідливий, бо ворог через наше убезпечення не міг підійти близько. Однак ворог замикав дорогу, і треба було таки виконати наступ і відігнати його. Ворог хоче придержати нас до вечора, коли знаними йому дорогами легко буде стягнути собі підмогу. Тоді йому також легко буде організувати засідки.

Наші скорострільці почали працювати, і міномет також, і скоро затих один ворожий скорострільник. Ще треба зігнати другу сторону нападаючого, і дорога буде вільна. Та в цій хвилині з глибини лісу, куди пішла наша чота з чот. Кашубинським, почули ми дуже сильний скорострільний вогонь - знак бою в тому лісі, що можна було передбачити. Вогонь був такий нагальний і такий сильний, що кожному стало ясно - це не є звичайна перестрілка. Майор негайно переривает всі інші дії наших сил і дає наказ зміни напрямку маршу, з поворотом на підмогу атакованій чоті. Цим разом Моха також цієї думки, і вже спільно приспішує до підмоги.

Скорим темпом пересуваємось на підмогу Кашубинському. Кілька ворожих важких скорострільників б'є довжезними стрічками збоку, щоб затримати нам похід. Майор наказує маршувати і хоче гарматкою дати кілька стрілів на ворожі скорострільники. Моха забороняє, бо це може, на його думку, зааляpмувати далекі бішовицькі частини на підмогу своїм. Досада бере за таку тактику Мохи: пощо ж ми тоді забирали ту гарматку? Посуваємось під обстрілом, здається, 4-ох скорострільників. Правда, ми по коліна в рові, але це жодна заслона. Ворог б'є, але також зденервовано, бо все зависоко. В кінці потрапляємо до лісу. Знову з півдня від нашої дороги банда більшовиків і чути їх розмови та команди про напад проти нас. Чот. Калиняк відганяє їх своєю чотою, що переходить тією стороною як наше бічне убезпечення. В глибині лісу чуємо детонації ручних гранат, знак вже рукопашної боротьби. Приспішуємо крок і доходимо нарешті на побоєвище - запізно. Виповз на зустріч один важко ранений і голосить: "Все пропало".

Хоч і бігли ми щосили, прийшли вже по закінченні бою. Скільки полягло ворогів не знати, бо ворог завжди

забирає своїх поляглих. Наші полягли всі. Санітарне авто догоряє. Незрозуміла нам одна річ - що полягли всі на середині поляни. Недавно переходили ми ту ж поляну з більшою силою і обминали її. Чому ж тепер переходили вони її серединою? Німці - Гоппе і другий - напереді, в сторону маршу. Чи ж би вони переконали наших, що немає чого боятись і тратити час на обминання поляни і самі заризикували йти через таку небезпечну поляну серединою? Це жахлива небезпека: всі були на поляні. Чому не обминули її - немає в кого довідатись, бо командуючі всі неживі.

Повернення до штабу із акції. Везуть упавших друзів.

Убезпечення з кількох бічних було при краї поляни. Це замало. Не вільно мені нині нікого з поляглих обвинувачувати, але місце обох найстарших заступників Мохи напереді піддає думку, що це вони запевнили наших, що на таке затрачування часу для обходження поляни не варт іти, тим більше, що того ж дня ми розгромили більшовиків у тому

відтинку, і тепер вони напевно в паніці.

Кашубинський був один з кращих командирів, чи не мусів він, може під тиском німців, які в чоті заступали Моху, іти на компроміс і погодились не тратити часу?

Всі поляглі були з кількома ранами, деякі мали сліди ножів, уколів на обличчі, або видовбані очі. Майже з усіх здерті не лише однострої, але й білизна. Вороги не лише помордували ранених, але хотіли ще й обезчестити їх по смерті, пороздягавши. Поміж поляглими лежить також пор. Кашубинський, з нього теж стягнули однострій. Його тіло ще зовсім тепле. На грудях три рани, на одній зачорніла кров, над правим вухом зовсім свіжа рана, з якої ще точиться багряна тепла кров... довкруги неї видно сліди обсмаленого волосся; ці сліди говорять про те, що поручник, хоч був уже тяжко ранений, та, мабуть, згинув останній. Він умер від власної останньої кулі, щоб живим не віддатися в руки більшовиків. В лівій руці держав він золотий хрестик з розірваним ланцюжком, дивним дивом не зграбований. Над тілом похилились ми всі, з очей командира скотились сльози і в сяйві заходячого сонця впали на зранені груди поручника.

Майор зняв шолом і, похилений над тілом помордованих друзів, непорушно стоїть хвилину, вираз його обличчя говорить нам, що присягається він, як і ми всі, боротися ще з більшим завзяттям проти найбільшого ворога людства, що гірше за звіра знущається з мільйонів невинних жертв. Пощо видовбав ворог очі поляглим друзям нашим? Пощо забрав покривавлену й подерту сорочку навіть із тих, що вже бодай по смерті повинні б мати спочинок і пошанівок? Чому так звіряче ненавидить він світ, який обороняється проти його тиранії?

Ніхто з нас ані одним словечком не торкнув глибокої тиші, а ворог уже втік і сховався в гущавинах лісу, не маючи тепер відваги показатись нам. Він звик нападати на безборонних, абож з переважною силою, і до іншої боротьби нездібний."

Тіла упавших перевезено до Боровки біля Лєпеля у Вітебській губернії, де наступного дня всіх їх похоронено у спільній могилі біля касарень, у присутності всіх друзів, які в той час там перебували. Похоронні відправи завершив капелян о. Всеволод. Біля Романа похоронені такі вояки з його чоти:

			нар.
дес.	Микола	Вишатицький	11. 9.1914 р.
віст.	Петро	Петелька	11.12.1916 р.
дес.	Михайло	Старчак	5.11.1912 р.
віст.	Олекса	Лісовий	12.12.1906 р.
віст.	Степан	Кочан	5. 2.1919 р.
віст.	Степан	Васко	1. 1.1920 р.
віст.	Богдан	Брановський	14. 4.1918 р.
ст. стр.	Григорій	Жикалюк	10. 2.1919 р.
ст. стр.	Петро	Федоришин	30. 5.1909 р.
ст. стр.	Петро	Бучко	28. 6.1920 р.
ст. стр.	Іван	Тиндик	3. 3.1919 р.
ст. стр.	Олександер	Швець	2. 9.1920 р.
стр.	Василь	Бойко	17. 7.1920 р.
стр.	Анатоль	Концевич	4. 5.1923 р.
стр.	Михайло	Кміть	20. 3.1917 р.
стр.	Іван	Сушко	30. 7.1919 р.
стр.	Василь	Блащак	20. 5.1922 р.
стр.	Павло	Балуїв	18. 7.1917 р.
стр.	Степан	Головецький	5. 5.1919 р.
стр.	Володимир	Вишковський	8. 2.1921 р.
стр.	Лука	Кравченко	11.12.1913 р.

Капелян о. Всеволод Дурбак повідомляв про поляглих друзів ДУН родини упавших героїв. (Тут подаємо копію листа до о. Івана Кашубинського):

Ромко поляг геройською смертю жовніра-старшини в лютій січі з партизанами, коли разом зі своєю чотою конвоював транспорт наших ранених. Поранений в голову поляг серед 21 своїх товаришів. Усіх поховав я в збірній могилі вчера т.є. 30.9.42. Ромко помер 29.9.42. о год 3:30. Прийміть, Всечесніший Отче, найглибше співчуття від мене і від всіх товаришів збруї Вашого Сина. Хай Бог ласкавий дасть Вам сил знести так тяжкий і болючий удар.

З християнським привітом
о. Всеволод Дурбак
поручник-капелян.

Штаб. Могили похоронених друзів.

З повищого опису читач зрозуміє, які невідрадні відносини були межи нашими стрільцями, підстаршинами і старшинами, наколи німецький командир, не можучи дорівнювати нашим командирам під жодним оглядом, дихав до них ненавистю та часто шукав помсти. Тому не дивно, що відносини між нашим штабом і "авзіхтсоффіциром" гавптманом Мохою дуже погіршились під кінець 1942 року. Особливо завзявся Моха на майора Побігущого і сот. Шухевича. Цілі "томи" доносів на них виходили з канцелярії Мохи до штабу бригади. Справа ще більш загострилась, як сотня відмовилась виконувати наказ Мохи - асистувати панам із "Ві-Ко" (Віртшафтскоммандо) при здиранні контингенту (і то з голодного населення). Тоді сот. Шухевич заявив, що він не пошле своїм наказом жодної сотні до такої функції, тому що нас прислали сюди не грабувати, а воювати. Моха перешкодив у звільненні з поблизького табору наших полонених українців, 45 хлопців, що були забрані до совєтської армії.

Проблема харчів і амуніції набирала ваги із збільшенням числа партизан по лісах. На такі транспорти нападали партизани і часто гинуло декілька конвоєрів. Часто відділи самі мусіли собі здобувати харчі, а зброю часто треба було здобувати "повстанчим порядком", від ворога.

Більшовицькі партизани уживали найрізноманітніших підступів у своїй боротьбі: мінування доріг у фронтовій смузі, затруєння вина, води, масла були на денному порядку. Однак часто крім доріг заміновували й окремі предмети. Наприклад, лежить на стежці в лісі плащ або зігнена гіляка через стежку, вояк мимоволі відхиляє таку гілку або, бодай, копне такий плащ, і тоді вибухає міна. Та однак найзагальніше практикованою методою партизанської війни були "засідки".

На засідці В. Лесів зі скорострілом

Напади на наші пункти роблено переважно з близьких лісів. Вночі партизани підкрадались близько до нашого пункту і несподівано відкривали сильний вогонь з машинових крісів, або якоїсь малої гарматки чи міномету. Після вогню пробували займати наші пункти, але по

одержанні відпору вогнем не ризикували вже на штурм.

Партизани не щадили амуніції. Мали її подостатком. Часто відкривали вогонь з безумовно великої відстані, а подруге, стріляли беззупинно такими довгими серіями, що мови немає, щоб при цьому могло бути добре націлювання. Вистрілювали не раз тисячі штук амуніції, не поранивши навіть ні одного бійця з цілої сотні. Більшовицькі партизани ходили в лісі тихо, як звірі. Натомість німецькі частини не вміли ходити тихо лісом. Коли доводилось іти побіч них в облаву, то наші дуже нарікали, що вже на далеку віддаль партизани знали, що наближаються німці. Замало було в загальній німецькій тактиці розроблених плянів поборювання партизан.

Наближався кінець нашого контракту. Стягнено всі станиці спочатку до В. Жаль було прощатися і розлучатися з тими гарними людьми, з якими уже зжились мов з рідними. З околиці сходились люди, щоб попрощатися з нами як своїми рідними синами і братами. Не краще прощалися з нами на Україні. Це справді були зворушливі картини. До того, не один переживав розлуку з якоюсь симпатією.

При кінці листопада ввесь курінь перевезено до Могилева, і там наполягали, щоб відновити умови на продовження служби. Одначе, всі рішуче заявили, що умови на продовження служби не підпишуть.

Позволю собі навести спомин найстаршого нашого старшини Михайла Хом'яка (Дзядзя) про розв'язання легіону:

"...Через кілька днів приїхав штурмбанфюрер і ще кілька старшин Ґестапо та покликали до себе майора Побігущого і сотника Шухевича. Вони намагались їх переконати, що легіон повинен далі існувати на підставі подібної умови, як дотепер. Наші старшини їх повідомили, що стрілецтво огірчене нерівним трактуванням, мовляв, ми сповняємо службу, але не маємо тих самих прав, якими втішаються німецькі вояки. Впродовж кількох днів ці старшини Ґестапо безуспішно старалися переконати наших старшин. Врешті наказали зробити збірку куреня. На збірці ґестапівці почали переконувати стрільців, щоб вони залишились при легіоні. Однак, це не помогло, і вони почали підходити по сотнях до поодиноких стрільців та випитувати

їх, чому вони далі не хочуть служити в легіоні. Стрільці їм пояснили, що в умові було сказано, що їх трактуватимуть нарівні з німецькими вояками та їхні родини будуть забезпечені нарівні з родинами німецьких вояків. Тим часом, як говорили стрільці, їхні родини та старенькі батьки сидять в голоді та в холоді. Стрільці витягали листи та показували ґестапівцям, що пишуть їм здому.

Врешті, німці зрозуміли, що жодні обіцянки не поможуть, бо стрільці вперто стояли при своєму. Штурмбанфюрер наказав дати розхід, а старшин покликав до їдальні. Там з криком визвірився на старшин: "Я б вас всіх наказав вистріляти!" Тоді в імені куреня виступив майор Побігущий і ще раз сказав йому, що умови не дотримано та що дотепер родини стрільців і старшин жодної помочі не одержали. Німці ще трохи покричали і сказали нам, що справу розв'яже Берлін.

За кілька днів перед латинськими святами знову приїхали ті самі ґестапівці і наказали зробити збірку куреня. Тоді штурмбанфюрер повідомив курінь, що Берлін наказав розв'язати легіон. Він заявив, що згідно з наказом, наступного дня стрільці будуть від'їжджати до Львова, де в Ґестапо здадуть мундири, одержать папери звільнення і від'їдуть додому. Старшини, одначе, мали бути звільнені останні.

Дві чи три групи стрільців від'їхали та повідомили нас, що одержали папери звільнення і вже прибули додому. Старшини приготовили наступну групу до від'їзду, коли прийшов наказ, що наступного дня, шостого січня, мають від'їхати всі старшини. Майор зразу пішов з протестом до штурмбанфюрера, мовляв, згідно з наказом, старшини мали їхати при кінці. Штурмбанфюрер заявив, що наказ змінено і що старшини поїдуть наступного дня.

Шостого січня 1943 року ми виїхали з Могилева. Мав нас ескортувати гавптман Моха, одначе в останній хвилині призначено молодого поручника, який недавно приїхав до Могилева. Поручник, на наше щастя, був інтеліґентний, цікавився нашим куренем та історією України. В дорозі розповідав нам, що багато читав про Україну, про Київ, Львів... тому хотів побачити ті міста. На це сотник Шухевич відповів йому, що ми їхатимемо через Київ, і якщо буде час,

оглянемо місто. Щобільше, обіцяв поручникові також показати Львів. А тому, що сотник мешкав у Львові біля станції, запросив його у Львові зайти зразу до його дому, щоб поголитись, помитись та відпочити після подорожі. У той час наш капелян отець Дурбак мав зайнятись приготуванням спільного обіду в Народному Домі.

Того ж першого дня ми прибули до Бахмача, де довідались, що потяг на Київ відходить аж ранком. На станції зайшли ми до одного з кількох дерев'яних бараків, де був довгий стіл, кілька лавок та зимна піч. Поручник залишив нас в бараці, а сам пішов довідатись від команди станції, в котрій годині відходить потяг на Київ, та обіцяв принести щось теплого напитись. Надворі тим часом сніг по коліна. Сотник Шухевич пригадав нам, що сьогодні Свят-вечір. Треба, мовляв, цей вечір відсвяткувати. Повитягали ми, що хто мав у валізці, розклали на стіл, помолились та й заколядували. Сіли ми до бідної тої вечері, коли приходить поручник. Запросили ми і його до вечері й пояснили, що сьогодні в нас Святий вечір. Поручник поглянув на нас і сказав, що через хвилину повернеться. І дійсно, через недовгий час повернувся поручник, а за ним вояки з Вермахту принесли два столи, кошик вугілля і почали палити в печі. А кілька дівчат з санітарної служби принесли м'ясива, хліб, солодке і кілька пляшок коньяку. Прийшов також комендант станції - сотник Вермахту. Спільно ми засіли до вечері. Майор Побігущий побажав всім всього доброго з Різдвом Христовим, а сотник Шухевич пояснив святочні звичаї. Ми заколядували і почали вечерю. Поручник був дійсно людяний і товариський, а ми всі в душі дякували Богові, що це він нас ескортує до Львова , а не Моха.

О другій годині ранку сіли ми в потяг. На Різдво прибули ми до Києва. В якомусь підрядному готелі помились та відпочили з дороги. Не знаю, чи наш поручник оглянув Київ, але, здається, що покійний поручник Сидор ходив з ним у місто.

Виїхали ми з Києва і другого дня свят прибули до Львова. Зайшли ми на станцію в почекальню, а поручник сказав, що піде довідатись, де ми маємо зголоситись. Тим часом сотник Шухевич сказав йому, що мешкає поблизу станції й забіжить повідомити дружину, що буде мати

гостя. Шухевич обіцяв негайно повернутися. Це, власне, врятувало сотника Шухевича, і він не попав з нами на Лонцкого. Коли Шухевич і поручник вийшли, ми пішли до станційного голяра, поголились, і це забрало більше як годину часу. Опісля чекали ми й чекали. Кожному з нас було спішно до рідні. А тут - ні поручника, ні Шухевича не було. Ходили ми по тій почекальні, може, дві або й три години.

Врешті прийшов поручник із значно блідим і зміненим обличчям. Запитався нас, де Шухевич. Ми пояснили, що досі не повернувся. Тоді запитався, хто знає, де він мешкає. Ми відповіли, що не знаємо. Наказав він кожному зібрати свої речі та виходити. Вийшли ми, а нас чекають три вантажні авта під брезентами. Наказали нам сідати. Влізли ми під брезенти і побачили, що на лавках по обох сторонах сидять по три озброєні шуцполіцаї. Побачивши те, я зразу заявив, що ми арештовані. Нас повезли вантажними автами, а поручник з нашими паперами, які приготовив і запечатав Моха, поїхав автом.

Нас завезли на вулицю Дверніцких, до головної команди шуцполіції. Там нам наказали почекати в їдальні, а поручник пішов до канцелярії передати папери, а між ними спеціяльний донос Мохи. Незабаром до їдальні ввійшов озброєний поліцай, а другий став на дверях. Через десять або п'ятнадцять хвилин ввійшов майор поліції в асисті двох старшин і почав читати список старшин. Першого Шухевича, якого не було. Далі прочитав Побігущого, а потім нас усіх. Після перевірення присутности наказав нам зібрати наші речі і виходити. На подвір'ї нас чекали ті самі авта криті брезентом. Ми всіли і поїхали, не знаючи куди. Коли авта зупинилися, а ми вийшли, то побачили, що нас завезли на Лонцкого. А нашого поручника ніде не було.

Нас запровадили в підвал і там розподілили по кімнатах, які опорожнили по жидах. Я попав до кімнати разом із сотником Бригідером, майором Побігущим, пор. Сидором і пор. Германом. Ми застали порожню кімнату, під стіною була велика залізна піч, а під вікном параша, спати прийшлося на цементі. Ми так пересиділи цілу ніч. Рано принесли каву, але ми не мали в що набрати, щоб випити. Через годину відчинили двері і наказали нам виходити.

На коридорі ми застали решту нашого товариства на

збірці, і нас до них прилучили. Також застали ми тут урядовця в цивільному вбранні, нашого поручника і ґестапівця Ґеца. Урядовець просив, щоб з-поміж нас виступив найстарший ранґою. Виступив майор Побігущий. Цивільний запитав його, щоб той йому пояснив, чому ми не хочемо далі служити в рядах німецької армії. Майор докладно пояснив йому причину. Одначе, вони вже знали про причину, чому ми далі відмовились служити, бо Моха, який хотів нас, всіх старшин, знищити, послав папери і донос. Та завдяки нашому поручникові йому на вдалося. Урядовець в цивільному вбранні, здається, був начальником військового суду. Всі три вони вислухали майора Побігущого і сказали нам, що ми довго не будемо ув'язнені. Обіцяли, що через кілька днів нас випустять. Тим часом коридоровому наказали випорожнити одну кімнату, де ми могли б сходитись на читання книжок і часописів, які мав прислати український комітет. Нам також було дозволено виходити на місто по черзі по двоє на дві години. За все це відповідальний був майор. Через дві чи три години Ґец прислав нам мішок книжок, писаних українською, польською та німецькою мовами. І так ми сходились до спільної кімнати, яку не замикали, на читання і розвагу.

Пройшов тиждень, і нас звільнили з тим, що в Любліні знову має збиратись легіон. Два старшини мали негайно поїхати до Любліна, щоб приймати стрільців-охотників, які мали б голоситись на службу. Рада в раду, вибрано сот. Бригідера й "Дзядзя".

Приїхали ми до Любліна і зголосились на команду Ґестапо. Штурмбанфюрер Шмідт нас чемно прийняв, погостив коньяком та показав нам наші майбутні касарні і вказав нам кімнату , приготовлену для нас. Провів нас до їдальні та поінформував, коли сніданок, обід і вечеря. Коли ми повернулись до його канцелярії, він дав нам папір і чорнило, щоб вписувати стрільців, які мали зголошуватись на службу.

В Любліні ми сиділи цілий тиждень і чекали на тих, що мали зголоситись. Ми, очевидно, знали, що ніхто не зголоситься. Через тиждень, коли ніхто не зголосився, пішли ми до штурмбанфюрера, який втішився, що ми прийшли, і поінформував нас, що наш батальйон збирається у Львові.

Він нам дав папери до магазину, щоб дістати потрібні запаси на дорогу, і сказав, що того ж дня маємо виїхати до Львова. Приїхавши до Львова, ми мали зго-лоситись на команду шуцполіції. На прощання ми випили по коньякові, штурмбанфюрер дав нам папери на переїзд, і ми пішли.

У Львові я спершу пішов зголоситись до майора Побігущого, а опісля на команду шуцполіції. Там старшина переглянув мої папери і піднесеним голосом заявив, що "ми вас, українців, маємо по самі вуха". Німці казились, бо тиждень минув, а тут ані один стрілець не зголосився. Наступного дня стрінув я майора Побігущого і поручника Германа. Герман радісно привітався та сказав мені, що має полагодити якусь важливу справу. Отож, замість нього, я маю поїхати з майором до полковника шуцполіції. Майор і я поїхали на вулицю Дверніцких. Зайшли до канцелярії і зголосились до адьютанта, який пішов зголосити наш прихід. Повернувся адьютант, а за ним ввійшов ґестапівець в цивільному і ще один ґестапівець в мундирі і в службі. Ґец сказав, що радий що нас застав, бо нам треба поїхати з ним до Лонцкого до його бюра вияснити деякі справи легіону. Одначе, запевнив він нас, вияснення справи буде тривати коротко.

Сіли ми з Ґецом до авта і поїхали. По приїзді сказав мені пождати хвилинку і сам пішов до свого офісу поговорити з майором. По хвилині покликав мене до себе. Ще раз поспитав мене, чому я відмовився служити в німецькій армії, подивився на мої папери і сказав: "Ви мусите на кілька днів залишитись у нас, аж справа виясниться. Тому прошу скинути копель". Я скинув копель, а Ґец заніс його до шафи, де я побачив повішений копель майора. Ми знов були арештовані.

Знов запровадили в підвал. Поліцай, який запровадив мене до кімнати, кинув мені пачку папірос і сірники і сказав, що за стіною наш священик, а на першому поверсі майор і ще один наш старшина. Поліцай цей був українець.

Коли втихомирилось на коридорі, я постукав до священика за стіною. Виявилось, що то наш капелян о. Дурбак. Від нього я довідався, що арештовані майор, пор. Мартинець, Жарський і Бойцун.

Сиділи ми три місяці і ніхто нами не цікавився. По трьох місяцях почали нас кликати на переслухання. Решту старшин не могли арештувати, бо вони вже пішли в підпілля.

Опісля ми довідались від нашого чоловіка, який працював у депозитовім відділі, що у Великодню суботу нас мали вивезти з великим транспортом до Майданку. Одначе, в суботу об одинадцятій годині полковник Бізанц приїхав і нас всіх забрав. Завдяки творенню дивізії Вехтер і Бізанц інтервенювали в Берліні, мовляв, твориться українська дивізія, а старшини арештовані. З Берліну прийшов наказ, щоб старшин звільнити, бо вони підуть до дивізії. Полковник Бізанц дав своє старшинське слово, що звільнені старшини запишуться до дивізії."

І так закінчилась наша служба в легіоні.

Тут, у Львові, різними хитрощами вдалось німакам зловити декількох наших старшин і запроторити їх знов у підвалля Лонцкого. Ціль їхня була дістати в свої руки сотника Романа Шухевича, тому здумували, що легіон знов організується, позвільнювали старшин, припускаючи, що Шухевич вийде на денне світло, і вони дістануть його в свої руки, знаючи його вартість для боротьби України за самостійність. Тим часом вони перечислились, бо не лише не дістали в свої руки Шухевича, але решта старшин, які були на волі, майже поголовно перейшли в підпілля, а ті, яких держали на Лонцкого, врятувались перед концтаборами, зголосившись до Української дивізії "Галичина".

ДУН виконали своє призначення: старшини, підстаршини, стрільці ДУН у величезній більшості стали інструкторами, старшинами, і командирами УПА, передали своє набуте військове знання, свій досвід партизанської війни, свої сили і життя Українській Повстанській Армії.

Дружини Українських Націоналістів сповнили своє творче для революційно-визвольної боротьби завдання. Будучи незмінно українським чинником мілітарно-політичним і - за незвичайно важких умов завдяки винахідливості й реалістичному принципіялізмові Романа Шухевича - атутом у руках суверенної української політики, у пригожий час ДУН стали протинімецьким фактором сили, а не лише дієво протиросійським фактором сили. Отже, задум творення ДУН, творцем і душею якого був Роман Шухевич, блискуче оправдався політично і мілітарно. Він виявився геніяльним стратегом революційно-політичної повстанської дії у найважчій епосі нашої боротьби.

СТАРШИНСЬКИЙ СКЛАД

"НАХТІҐАЛЬ" І "РОЛЯНД"

Курінний:	майор Євген Побігущий - Рен
Адьютант:	пор. Герман - Орлик
Заст. Кур. і сотенний І сотні:	сот. Роман Шухевич
сотенний ІІ сотні:	сот. Михайло Бриґідер
сотенний ІІІ сотні:	пор. Василь Сидор
сотенний ІV сотні:	пор. В. Павлик
	пор. Юрко Лопатинський - Калина
Капеляни:	о. д-р Іван Гриньох
	о. Володимир Дурбак
Лікарі:	д-р Володимир Головацький
	д-р Іван Макаревич
Чотові:	1: пор. О. Босий
	2: пор. Остап Линда
	3: пор. Мирослав Мартинець
	4: пор. Михайло Хом'як - Дзядзьо
	5: чот. Євген Білинський
	6: чот. Роман Бойцун
	7: чот. Богдан Гірка
	8: чот. Городиський - Калиняк
	9: чот. Мирослав Кальба
	10: чот. Роман Кашубинський
	11: чот. Юліян Ковальський
	12: чот. Теодор Крочак
	13: чот. Микола Левицький - Мікадо
	14: чот. Святослав Левицький - Свєнтек
	15: чот. Володимир Лунь
	16: чот. Олександер Луцький
	17: чот. Карло Малий
	18: чот. Роман Плакида
	19: чот. Омелян Полевий

УРЯДОВІ ПОСВІДКИ

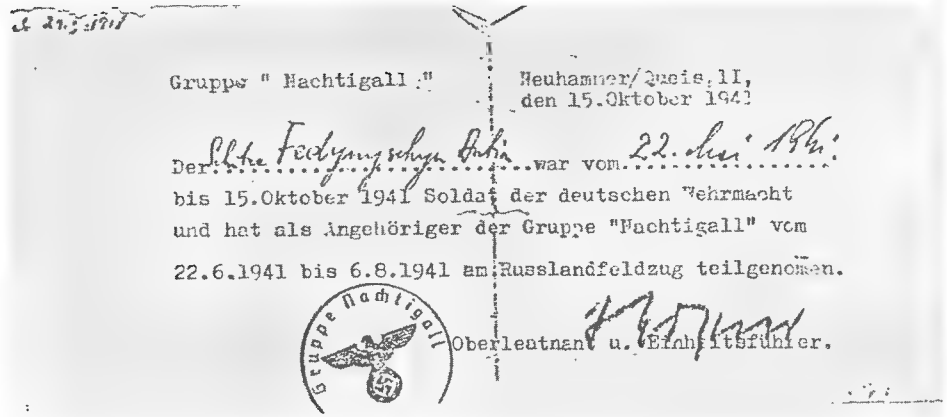

Gruppe " Nachtigall " Neuhammer/Queis, II,
den 15.Oktober 1941

Der Soldat Fedynyschyn Antin war vom 22. Juni 1941
bis 15.Oktober 1941 Soldat der deutschen Wehrmacht
und hat als Angehöriger der Gruppe "Nachtigall" vom
22.6.1941 bis 6.8.1941 am Russlandfeldzug teilgenommen.

Gruppe Nachtigall

Oberleutnant u. Einheitsführer.

Група "Нахтіґаль" Нойгаммер/ Квейс, II,
дня 15 жовтня 1941

Стрілець Антін Феденишин був від 22 травня 1941 до 15 жовтня 1941 вояком Німецької Армії-Вермахту і приймав участь в поході проти Росії, як член Групи "Нахтіґаль" від 22.6.1941 до 6.8.1941.

Підпис

(Печатка)

Герцнер

Група "Нахтіґаль"

Оберлайтенант і Командир Відділу

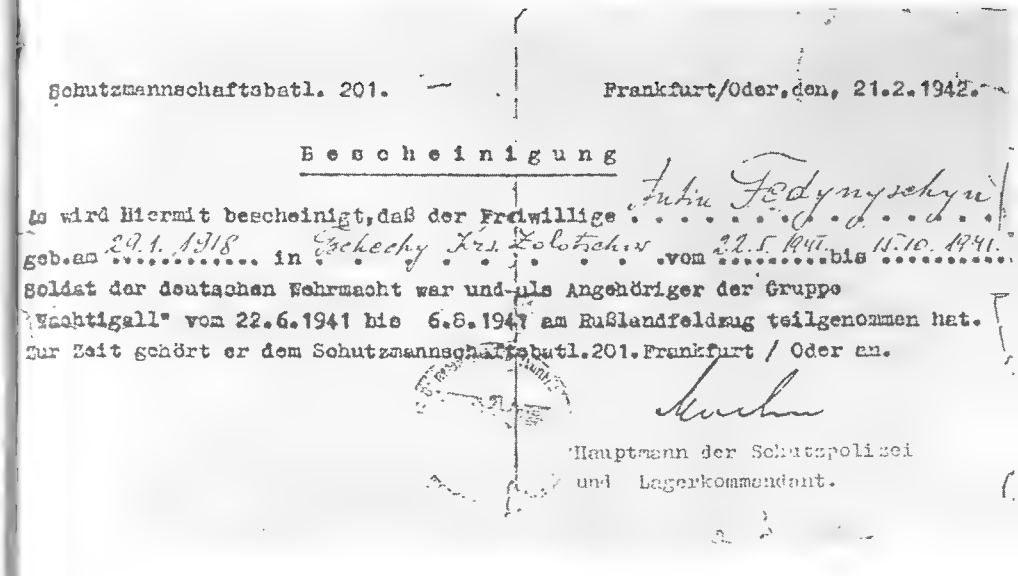

Schutzmannschaftsbatl. 201. Frankfurt/Oder, den, 21.2.1942.

Bescheinigung

Es wird Hiermit bescheinigt, daß der Freiwillige Anton Fedynyschyn
geb.am 29.1.1918 in Tschechy Krs. Zolotschiw vom 22.5.41 bis 15.10.1941.
Soldat der deutschen Wehrmacht war und als Angehöriger der Gruppe
"Nachtigall" vom 22.6.1941 bis 6.8.1941 am Rußlandfeldzug teilgenommen hat.
Zur Zeit gehört er dem Schutzmannschaftsbatl.201.Frankfurt / Oder an.

Hauptmann der Schutzpolizei
und Lagerkommandant.

Батальйон Охорони 201 Франкфурт / О. дня
21.2.1942

Посвідчення

Стверджується цим письмом, що доброволець Антін Феденишин, нар. 29.1.1918 в Чехи, повіт Золочів, від 22.5.1941 по 15.10.1941 був вояком Німецької Армії-Вермахту, і як член Групи "Нахтіґаль" приймав участь у поході проти Росії від 22.6.1941 до 6.8.1941. Тепер він є членом Батальйону Охорони 201 у Франкфурті / О.

(підпис)

Моха

ПЕЧАТКА

Гавптман Поліції-Охорони
і Комендант станиці

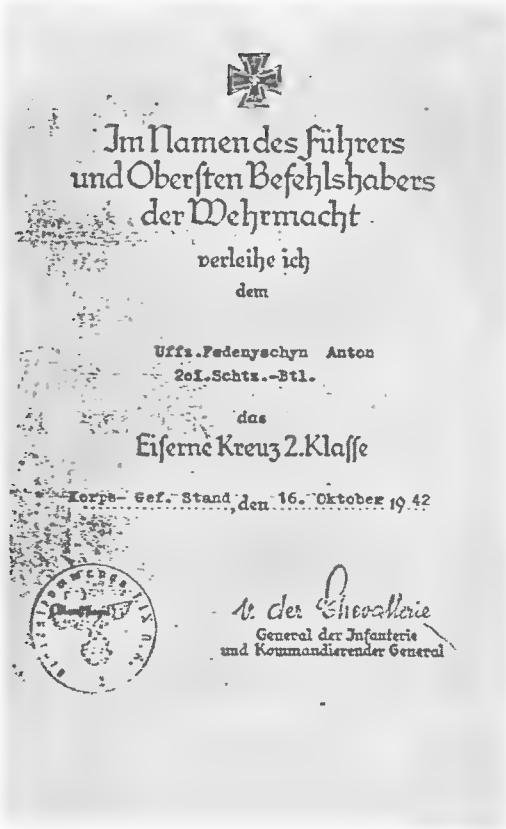

Im Namen des Führers
und Obersten Befehlshabers
der Wehrmacht
verleihe ich
dem

Uffz. Fedenyschyn Anton
2oI. Schtz.-Btl.

das
Eiserne Kreuz 2. Klasse

Korps-Gef.-Stand, den 16. Oktober 19 42

v. der Chevallerie
General der Infanterie
und Kommandierender General

В імені Фюрера
і Верховного Командира Армії
відзначую
підст. Антона Феденишина
Залізним хрестом 2-ої Кляси
Станиця Корпусу, 16 жовтня 1942

(печатка)

(підпис)
фон дер Шевалері
Генерал Інфантерії
і Командуючий Генерал

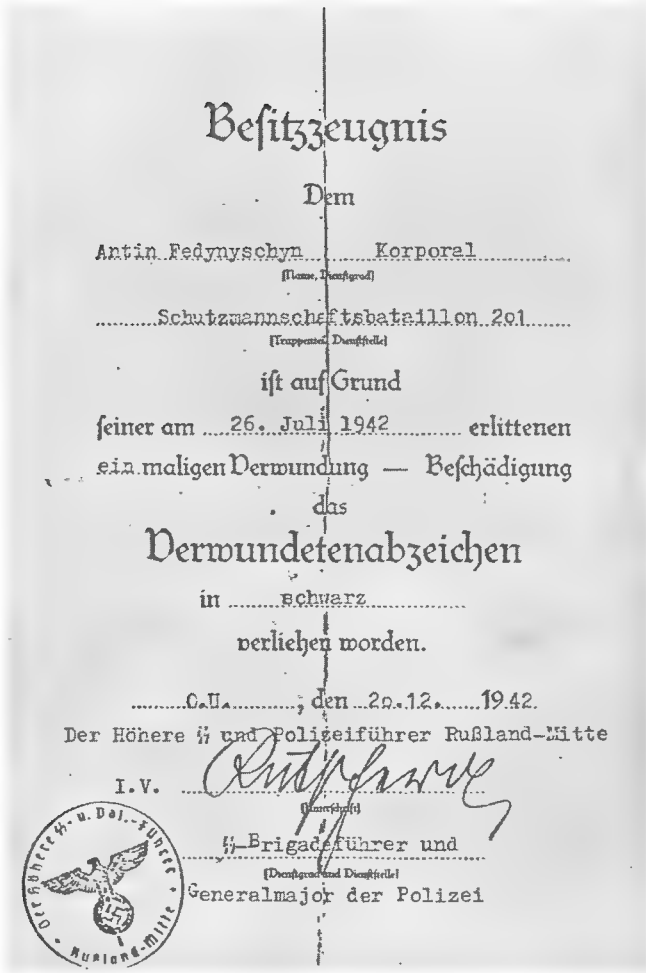

Besitzzeugnis

Dem

Antin Fedynyschyn Korporal
[Name, Dienstgrad]

Schutzmannschaftsbataillon 201
[Truppenteil, Dienststelle]

ist auf Grund

seiner am 26. Juli 1942 erlittenen

ein maligen Verwundung — Beschädigung

das

Verwundetenabzeichen

in schwarz

verliehen worden.

C.U., den 20.12. 1942.

Der Höhere SS und Polizeiführer Rußland-Mitte

I.V.
[Unterschrift]

SS-Brigadeführer und
[Dienstgrad und Dienststelle]
Generalmajor der Polizei

ЗАСВІДЧЕННЯ

Десятникові Антонові Феденишинові - Батальйону Оборони 201,
у висліді його одноразового поранення-пошкодження з 26 липня 1942
признано
Відзнаку Поранення - Чорну

О. У. 20.12.1942
(печатка)

Вищий Фюрер СС і Поліції-Рос. Фронту-Центр
в/з. Рутпфендер
СС-Бриґадир і Генерал-Майор Поліції

Einheit der Feldpostnummer 45734 O.U. 13 Mai 1943.

B E S C H E I N I G U N G

Der Wachmeister F E D E N Y S C H Y N Anton geb.am 29.I.1918 in Tschechy Bezirk Brody, hat Anrecht auf Verleihung der Ostmedaile bis zum Empfang der Besitzurkunde, dient diese Bescheinigung als Aus weis zur berechtigte Anlegung des Bandes der Ostmedaile.-

Hauptmann d.Sch.
u.Aufsichtsoffizier.

Відділ - Польова Пошта 45734 О.У.13 травня 1943

ПОСВІДЧЕННЯ

Вахмайстер Антін Феденишин, нар. 29.1.1918 в Чехи, повіт Броди, має право на одержання Медалі-Ост, до одержання Грамоти - це посвідчення дає йому право носити стяжку Медалі-Ост.

(підпис) Мюллер
Гавптман і
Команд-Офіцер

ПЕЧАТКА
Станиця - Пол. Пошта 45734

O.U., den 18. Mai 1943

E n t l a s s u n g s s c h e i n .

Der Ukr. Korporal Anton F e d y n y s c h y n
geb. am 29. Januar 1918 in Tschechi, Kr. Brody
wohnhaft in Lemberg, Piarowastrasse 38b
gehörte vom 17.10.1941 bis 19. Mai 1943 obiger Einheit an.
Die Einheit war vom 19.3.1942 bis 20.12. 1942 im Osten zur Bandenbekämpfung eingesetzt.
Fedynyschyn wird auf eigenen Wunsch aus der Formation entlassen, mit der Weisung, sich beim SD. in Lemberg zu melden.
20.Juli 1942 v. der Einheit
Gebührnisse einschl. v. 20.3.1943 bis 10.5.43 v. Kdo.d.Sch.P. Frankfurt/O erhalten
Marschver flegung bis einschl. 19. Mai 1943 erhalten.

Hauptmann der Schutzpol.

Службова Станиця О.У. дня 18 травня 1943

ПОСВІДКА-ЗВІЛЬНЕННЯ

Українець, десятник Антін Феденишин, нар. 29 січня 1918 в Чехи, пов. Броди, мешканець Львова при вулиці Піярів 38б був членом нашої Службової Станиці від 17.10.1941 до 18 травня 1943.
Наш Відділ брав участь у боях проти банд на Сході від 19.3.1942, до 20.12.1942. Феденишина звільнено з нашої формації на його бажання з дорученням зголоситися до С/Д у Львові. Заплату від 20.7.1942, згл. 20.3.1943, по день 10.5.1943 виплачено Командою Ш/П Франкфурт/О.
Рівнож видано прохарчування до 19 травня 1943.

(печатка) (підпис)
Гавптман Охор. Поліції

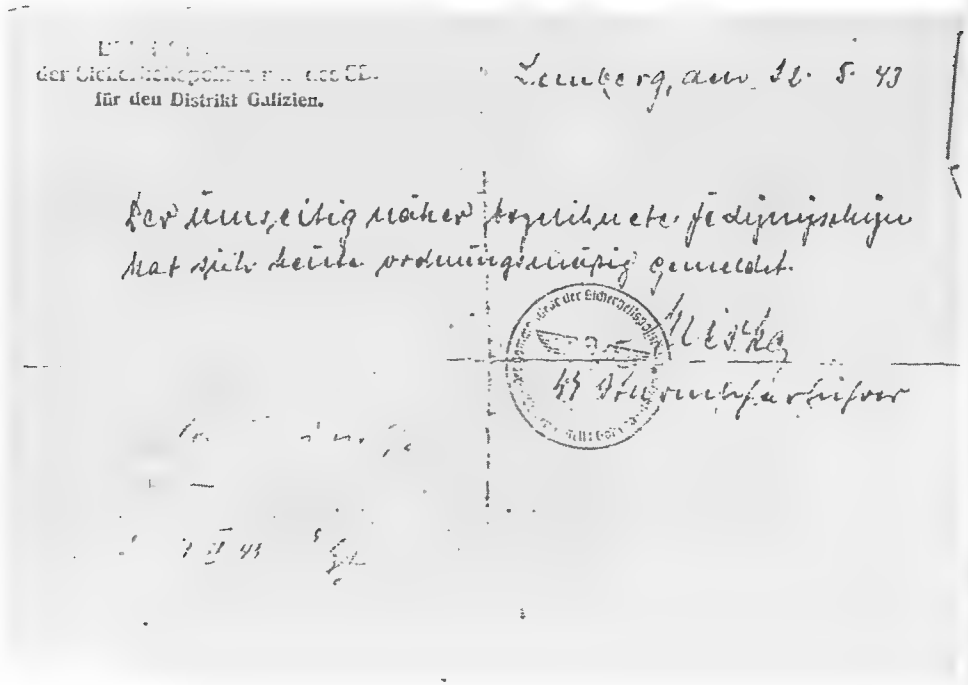

КОМАНДИР
Поліції Безпеки й С/Д.
для Дистрикту Галичина.

Львів, дня 22.5.43.

Названий на попередній сторінці Феденишин
цьогодні службово зголосився.

(печатка) (підпис)
СС Штурмбандфюрер

II ЧАСТИНА

ВОРОЖІ НАКЛЕПИ НА ДУН

Росія цілий час провадила неперебірливу, брехливу, очорнюючу кампанію проти ДУН. В основному хотіла вона приписати усі злочини, заподіяні німецьким Ґестапом у Львові в тому часі, як там перебував український курінь "Нахтіґаль" - українцям. Ішлося їм найбільше про вбивство польських професорів і жидів, що його доконав "Спеціяльний відділ Акції" (т.зв. Айнзацґруппе) разом із шефом Охоронного відділу Райху при Головній квартирі Ґестапо.

На тій підставі, що "Нахтіґаль" був прилучений до батальйону "Бранденбурґ 800", який як відділ Абвери був створений для диверсійних цілей, не важко було ті злочини йому пришити.

"Бранденбурґ 800" помилково зачисляли до окремих відділів есесів (СС-ів) і тому їм приходилося переходити тяжчі терпіння в неволі, ніж іншим полоненим. І навіть по звільненні з полону мусіли вони відповідати перед власними німецькими судами.

Тут є гідним уваги, що бранденбуржці не були визнаними як "злочинна організація" у Нюрнберґському процесі. Але що більше, під час процесу коменданта СС-ів Отто Скорцені у Дахав, на превелике здивування, воєнна діяльність таємних команд - а в тому і дивізії Бранденбурґ - була, так би сказати, регабілітована. Та й так "Нахтіґаль" з "Бранденбурґ 800" мав лиш стільки спільного, що був прилучений в поході до одного із їхніх куренів, про що була вже мова попередньо.

Але про це чомусь в російських писаннях ніде не згадується, бо мабуть, це для них не вигідно.

Як попередньо було вже сказано, "Нахтіґаль" був прилучений до Першого батальйону "Бранденбуґ 800" і з ним відбув свій фронтовий марш від Перемишля по Вінницю. Командиром обох батальйонів в той час був Ф.В.Г. "Бранденбурґ", як відомо, був створений і вишколюваний для диверсійних цілей. На тій підставі совєтські борзописці, а за

ними і їхні поплентачі, зачисляють "Нахтіґаль" до диверсійної одиниці і нап'ятновують це в усіх своїх писаннях , з тим навіть, що "Нахтіґаль" закидали в совєтські запілля, щоб створювати там замішання й диверсійні акти, що є неправдою.

На цьому місці хочу ствердити і підкреслити, що "Нахтіґаль" ніколи не був вишколюваний до диверсійних актів, ніколи їх не виконував та за час свого військового вишколу не мав призначеної навіть одної години, щоб хоч теоретично чи практично запізнатися з вибуховими матеріялами чи диверсійними актами. Хай на будуче буде всім відомо і ясно, що "Нахтіґаль" ніколи не був диверсійною одиницею і жодних диверсійних актів не виконував.

Комуністичній Москві ішлось найбільше про те, щоб, обвинувачуючи "Нахтіґаль" у тих злочинах, рівночасно збезчестити й очорнити цілий українсько-революційний рух, роблячи його співвідповідальним, разом із Актом 30 червня та боротьбою ОУН - УПА - УГВР, представляючи їх як німецьких коляборантів, гітлерівських запроданців, бандитів, ворогів українського народу, які воювали проти нього, допомагаючи Гітлерові його поневолювати. Росія, а також поневолені нею після війни сусідні країни після 1970 року почали нерозбірливо-брехливу лайку і напади на "Нахтіґаль", обвинувачуючи його в недоконаних злочинах, головно у ліквідації польських львівських професорів та жидів в перших днях липня 1941 р. у Львові.

ВБИВСТВО ПОЛЬСЬКИХ ПРОФЕСОРІВ У ЛЬВОВІ

Уже під час Конференції Альянтів в Ялті, яка відбулася незадовго перед капітуляцією Німеччини, було узгіднено, що Німеччину поставлять перед міжнародним судом за її воєнні злочини у підбитих нею країнах. Зразу після німецької капітуляції покликано в Нюрнберґу такий Міжнародний Трибунал, який протягом півроку розглядав усі воєнні злочини, доконані Німеччиною.

Росія дуже скрупулятно підготовлялася до того суду, бо припускала,що на ньому вона зможе під плащиком німецьких злочинів прикрити свої, заподіяні чи то в Катині, чи під час відступу з українських земель. Відступаючи на Схід, совєти залишали на своєму шляху по-звірському вимордованих тисячі-тисячі невинних людей, здебільшого українців. Усім відомі заповнені трупами в'язниці на теренах Галичини, Волині, України. У самому Львові перед відступом залишили вони у в'язницях багато тисяч помордованих в нелюдський спосіб жертв.

Тож Росія зразу створила "Надзвичайну Державну комісію" для вирішення і перевірення жорстокостей, доконаних у Львові й околиці. У московській газеті "Ізвєстія" вона 23-го грудня 1944 року опублікувала свій звіт, який охоплював перші дні німецької окупації. Цей звіт уже англійською мовою з'явився 30 грудня 1944 року у "Совєт Вор Ньюз" (Совєтські воєнні новини) у ч.1047, виданий совєтською амбасадою в Лондоні, і цей звіт був представлений Міжнародному Трибуналові в Нюрнберґу як обвинувачувальний доказовий матеріял щодо німецьких злочинів.

У тому звіті комісія ясно стверджує, що: "Усі ті вбивства були доконані, згідно із попередньо встановленими плянами і безпосереднім наказом гітлерівсько-німецького уряду, спеціяльною організацією, створеною для тих вбивств". В тому оригінальному звіті, який охоплює більш сотні прізвищ, у списку обвинувачених немає ні одного з українським, якому закидали б якийнебудь злочин, як немає згадки і про "Нахтіґаль".

Однак, Нюрнберґський Трибунал розглядав справу розстрілу польських професорів у Львові. Точно подані документи із того процесу були опубліковані в Совєтському Союзі в багатьох томах, і там у третім томі (стор.43 до 45) поміщено докладні й точні репортажі в подробицях про ті розстріли. Там стоїть написано: "Уже перед захопленням Львова Ґестапівські відділи (не "Нахтіґаль" - М. К.) за наказом німецького уряду мали спрепаровані списки з прізвищами провідних інтелектуалістів, які мали бути зліквідовані (а не як подають ворожі нам писаки на наказ Москви, що листи такі приготували українці ще в Кракові - М.К.). Відразу після зайняття Львова почались масові арешти, а з ними й екзекуції. Ґестапо заарештувало..."(далі йдуть прізвища 38 львівських професорів).

Цей документ має особливе значення, бо під час Нюрнберґського процесу ніхто не твердив, що за ті злочини відповідальний батальйон "Нахтіґаль". Хоча цей репортаж не відрізняє чітко підвідділів Айнзацґруппе Ц і помилково називає СС-Бриґаде-фюрера Шинґарта як того, який керував і видавав накази "Айнзацкоманді - Ґаліцієн", вони, описуючи облави для арештування польських професорів, правильно подають необхідні факти, і покладають відповідальність за вбивства тих професорів кому належиться. Цей особливий документ заслуговує найбільшої уваги, бо він є найкращим доказом того, що злочини, за які Москва, Польща чи Східня Німеччина намагалися обвинуватити "Нахтіґаль", є безпідставні, що ствердив Міжнародний Трибунал в Нюрнбергу.

Сам совєтський прокурор у своєму резюме ствердив відповідальність за ті злочини, як слідує: "Група професорів була арештована за списком, який був приготований наперед за наказом німецького уряду, значить найвищого німецького авторитету". Він також вказав на знаряддя, яке спричинило їхню жорстоку смерть з рук СС-Секретної Державної поліції-Ґестапо.

Рівнож совєтський представник для судового обвинувачення Смірнов на засіданні Нюрнберґського суду 15 лютого 1946 року цитував із зізнань тої "Спеціяльної комісії для прослідження німецьких злочинів в околиці Львова", які були втягнені в акт документів УССР-6. Зізнання тої комісії

стверджують: "Уже перед захопленням Львова частини Ґестапо мали у своїх руках списки провідних-інтелектуалістів, які мали бути знищені. Списки ті були приготовані за наказом Німецького уряду. Масові арешти і розстріли почалися негайно після окупації Львова німцями. Ґестапо арештувало професора Тадеуша Бой-Желєнського, члена Асоціяції совєтських письменників, автора багатьох літературних праць; проф Романа Ренцького з медичного інституту, Володимира Сєрадзького і т. д..."

В дальшому він ствердив: "Проф. Ґроер з Медичного інституту у Львові, який щасливим збігом обставин оминув смерть, склав перед "Спеціяльною комісією" таку заяву: "Мене заарештували коло півночі 3-го липня 1941 року і вкинули до автової причіпки. Там я стрінув професорів Ґрека, Бой-Желєнського й інших. Нас завезено до Абрамовича - Теологічного інституту. Коли провадили нас коридором, ґестапівці погано поводилися з нами, зневажали нас. Вони били нас прикладами крісів, тягали за волосся і били по голові. Дещо пізніше я бачив, як німці забрали 5-х професорів з Абрамовича Теологічного інституту. Четверо з них несли закривавлене тіло сина славного хірурга Руффа. Німці вбили його під час слідства. Молодий Руфф сам був лікарем-спеціялістом. Усі ті професори відійшли під ескортою в сторону Кадетської гірки. За 15-20 хвилин я почув постріли в тому напрямі, в якому відвели професорів."

Як бачимо із доходжень про вбивство львівських професорів, на Нюрнберзькому суді стверджено, що: 1). Списки були приготовлені за наказом німецького уряду і 2). Чинник, який виконував наказ, названо Ґестапом.

Годиться ще згадати, що на закінчення звіту тої Комісії була поставлена справа Катиня, що її думали пропхати з іншими німецькими злочинами як ще один їхній злочин, докопаний на польських офіцерах. Комісія ця дає наступні не підтверджені ніким, смішно-наївні "докази", а саме: "На терені округи Львова для затирання тих злочинів гітлерівські убивці послуговувались тими самими методами, яких перед тим уживали, як постріляли польських офіцерів в Катинському лісі. Експерти Комісії ствердили, що маскування могил в лісі Лисеницькім були точно так само замасковані і такими самими методами препаровані, як могили постріляних

німцями польських офіцерів у Катині." Не маючи найменших доказів, цей нумер їм не пройшов, і його суд відкинув.

В той час документація Совєтської державної комісії для провірення жорстокостей, доконаних у Львові і околиці, не включає найменшого натяку на відділ "Нахтіґаль".

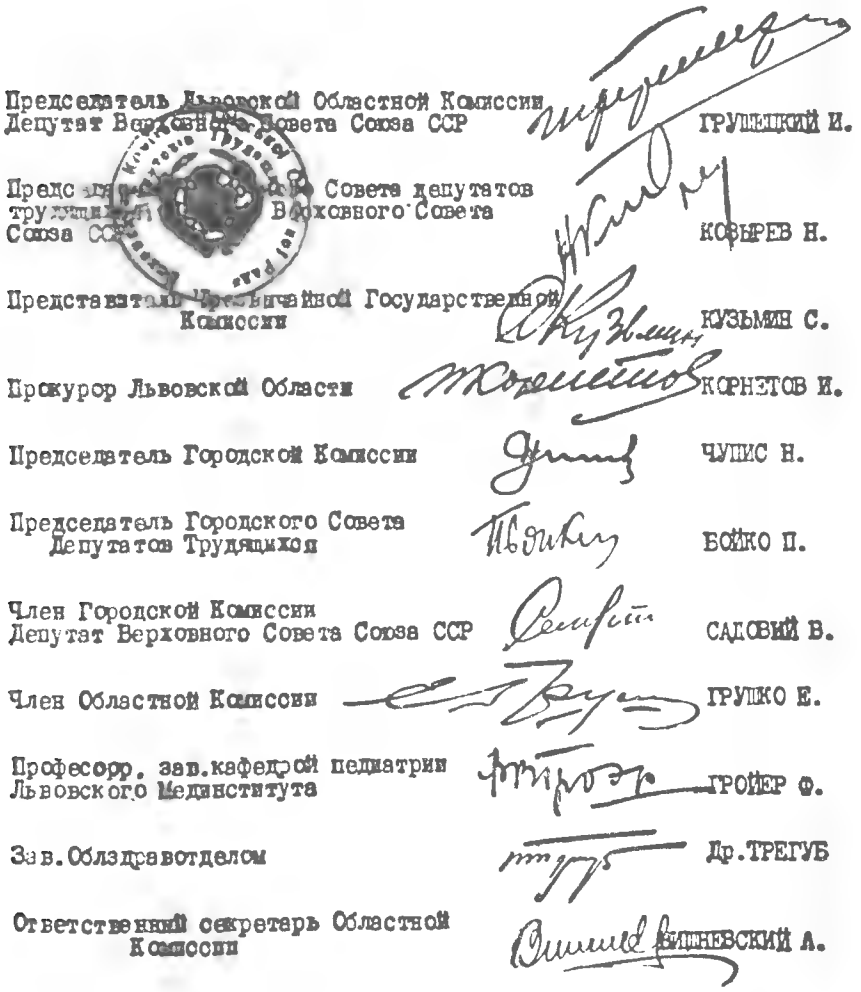

Остання сторінка Звіту Надзвичайної Державної Комісії для перевірення фашистсько-німецьких злочинів, доконаних в околицях Львова, з підписами її членів.

ЗВІТ НАДЗВИЧАЙНОЇ КОМІСІЇ

Просліджуючи вбивство львівських професорів, можемо послуговуватись двома документами, які можна вважати найбільш авторитетними і правдивими, бо вони просліджували те вбивство, відразу після відступу німців зі Львова, у самому Львові, маючи до диспозиції масу місцевих свідків, а саме:

1. Звіт "Надзвичайної Державної комісії для перевірення жорстокостей, доконаних у Львові й околиці", покликаної Москвою, і

2. Працю Зиґмунта Альберта, проф. Медичного інституту, який збирав документацію і помістив свою працю у "Пшеґльонд Лєкарскі", рік XX - серія II. ч. 1, Краків, 1964 р. під заголовком "Замордованє 25 професоруф вижших учельні ве Львовє пшез гітлєрофцуф в ліпцу 1941 р."

Документацію з Міжнародного Трибуналу в Нюрнберзі подано уже попередньо. Рівнож наведено дещо із Надзвичайної Державної комісії", яка у своєму звіті не включає найменшого натяку на батальйон "Нахтіґаль", а зараз дещо доповнимо із звітів цієї комісії.

Надзвичайна Державна Комісія, покликана совєтським урядом для перевірення німецьких воєнних злочинів в околицях Львова, виготовила точний звіт п.н. "Протокол No.47", представила його Міжнародному військовому Трибуналові в Нюрнберзі, який зареєстрував його в Актах кримінальних злочинів II світової війни п.ч. РҐ 238 - УССР-6.

Комісія ствердила, що із зайняттям Львова 30червня 1941 р. німці допустилися мордів над совєтськими горожанами. Для масового винищування совєтських горожан була створена спеціяльна машина-група, яка організовувала мережу таборів для виконання тих винищень. Духовним батьком і шефом та організатором тієї системи винищування людей був німець райхсміністер Гімлер, який скоро відвідав Львів, щоб перевірити справність і активність тих "фабрик смерти", створених за його плянами та на його наказ.

Для прослідження кримінальних злочинів, доконаних німецькими фашистами, Надзвичайна Державна комісія покликала місцеву "Спеціяльну комісію" для перевірення злочинів у Львові й околиці. Таку перевірку вона зробила та

виготовила свій звіт під назвою "Львівські докази".

До тієї комісії були покликані: генерал-майор Грушецький, Косирєв і Садовий, депутати Верховного Совєта СССР, д-р Трегуб, Грушко, Бойко - голова Міської ради депутатів Львова, Турченко, Вишневський і Кузьмин, який в цій комісії заступав Надзвичайну Державну комісію, шеф медично-судової експертизи Червоної армії доктор медицини Авдєєв, асистент шефа медично-судової експертизи Червоної армії Пухнаревич, медично-судовий експерт Ґолаєв, Ґерасімов - експерт кримінолог, Корнєтов - прокурор округи Львів і Піжановський - шеф "Слідчого відділу" Львівської округи.

"На підставі перевірених доказів, та Спеціяльна комісія ствердила, що у Львові, Раві Руській, Золочеві, Сокалі, Яворові, Жовкві, Городку, Бродах, Підкамені, Ново-Ричевську, Станиславові й інших місцевостях Львівської округи німецькі загарбники винищили коло 700,000 совєтських горожан, мужчин, жінок і дітей, як також горожан Чехословаччини, Юґославії, Голляндії, Англії і США, яких привезли до Львова з концтаборів Німеччини".

Як бачимо, ця комісія перевірила не лише злочини, заподіяні у Львові, але майже по цілій Західній Галичині.

Перша частина цього звіту п.н. "Масакра визначних інтелектуалістів" охоплює саме розстріли польських професорів у Львові, і ця частина мала б мати певне відношення до нас, до "Нахтігаля".

"Уже перед захопленням Львова частини Ґестапо мали список з іменами провідних інтелектуалістів, які були приготовані за наказом німецького уряду та були призначені на знищення. Масові арешти і розстріли почалися негайно по німецькій окупації Львова."

Слідує список 30-ти професорів і інтелектуалістів помордованих Ґестапом, як рівнож опис жорстокого поводження і тортур над ними німців, де їх розстрілювано та як масковано їхні могили.

В дальшому наводяться різні злочини, заподіяні на тих теренах, із свідченням багатьох свідків. На закінчення подано список всіх відповідальних за ті злочини, в першій мірі відповідальність падає на гітлерівський уряд, зокрема на райхсміністра Гімлера разом з головними організаторами і плянівниками масового винищування абсолютно невинних людей.

Список починає голова Генерал-Губернаторства доктор Франк, губернатор "Дистрикту Галичина" СС Бріґаденфюрер і ген-майор поліції д-р Ляш, охоплює він 133 прізвища, починаючи від найвище поставлених німецьких достойників і кінчаючи звичайними СС-менами.

На вимогу комісії всі вони несуть велику відповідальність та повинні бути суворо покарані в'язницею. Тим списком закінчується звіт Спеціяльної комісії для прослідження злочинів у Львові та околиці.

В тому списку не знаходимо ні одного українського прізвища, тим більше нікого з членів "Нахтігаля" чи їх командира Оберлендера. Стрічаються в тому списку, крім німецьких, польські і російські прізвища. Вірю, що не мало труду завдавали собі члени тієї комісії, щоб знайти хоч когось одного із "буржуазних націоналістів", щоб могти здискредитувати їх, бож в той час край ще горів кривавою боротьбою ОУН-УПА-УГВР.

Також в тому звіті немає найменшої згадки, щоб армія допускалась якихнебудь злочинів, тим більше упевняє нас у тому, що "Нахтіґаль" ніколи не був причасним до тих злочинів чи вбивств. Також ніде немає згадки про те, щоб українська поліція анґажувала себе в якихнебудь погромах, тим більше в протижидівських, що часто стараються приписати їй наші вороги, щоб тим способом знеславити, називаючи її коляборантами чи слугами гітлеризму, та зробити українців антисемітами. Поліція наша була створена саме для того, щоб запобігати грабункам, антижидівським виступам чи якимнебудь погромам. Не виключено, що вона, на наказ німецької поліції, приводила деяку кількість жидів з ґетто до виконування певних праць, але ніколи не брала участи в погромах чи винищуванні їх.

ДОКУМЕНТАЦІЯ Д-РА ЗИҐМУНДА АЛЬБЕРТА

Другим важливим документом для нас являється документація д-ра Зиґмунда Альберта, подана в лікарському журналі "Пшеґльонд лєкарскі" (ч.1. 1964 р.) "Замордованє 25 професоруф вищих учельні ве Львовє пшез гітлерофцуф в ліпцу 1941 р." На повних 20 сторінках великого формату, опираючись на фактах і зізнаннях свідків, д-р Альберт докладно подає про винищення професорів у Львові в тому часі. Як сам він наводить у іншій своїй праці - "Львовскі видзял лєкарскі в часє окупації гітлерофскей 1941-1944", що великою полегшею у виконанні його наміру (описати дії німців того часу у Львові - М.К.) було "систематичне провадження мною записів в часі окупації, звідки диспоную докладними даними перебігу тих подій, змістом розмов, як і з назвиськами розмовляючих. Я мав також можливість запізнатися з деякими актами...".

У тій своїй праці д-р Альберт згадує, що 4-го липня, як прийшов до праці, довідався, що "спеціяльні гітлерівські поліційні відділи заарештували 23 польських професорів і доцентів, яких за кілька годин після арешту розстріляли на Вулецьких Горбах. Одинокий проф. Ґроер оминув розстрілу."

Він вказує на розпорядження німецького уряду та ген-губернатора Ганса Франка, що німецька політика стреміла до знищення вищих кіл, допускаючи підбиті народи лиш до навчання в початкових школах та нижчих фахових. Подібно дня 6-го вересня 1939 року знищено в Кракові 183-ох професорів, асистентів і доцентів університету. Їх підступно запрошено до "Коллєґіюм новум" під претекстом вислухати доповідь офіцера Ґестапо штурмбанфюрера д-ра Бруно Міллера п. н. "Ставлення націонал-соціялізму до науки". Усіх їх там заарештовано і вивезено до концтаборів в Німеччину, де більшість їх загинуло.

На вступі своєї праці д-р З. Альберт подає, що висвітленням того нечуваного вбивства, збиранням доказів зайнявся він безпосередньо після арештування професорів, а саме від 4-го липня 1941 р. Він тоді ще не розумів, що німці були здібні мордувати невинних людей. Не раз збирання

доказів було дуже трудним і утяжливим.

У своїй праці д-р З. Альберт точно переходить одного за одним арештованих професорів, подає як відбувалися арешти. У кожному випадку твердить, що арешти переводило лиш Ґестапо. Немає ні одного випадку, де арешт переводила б армія, тим більше "нахтіґальці" чи українська поліція. Він стверджує, що "арешти розпочалися після 22-ої год. Кілька груп, складених з 1-2 офіцерів, 1-2 підофіцерів ґестапо і 1-2 жовнірів чи підстаршин польової жандармерії, роз'їхались автами по місті і за наперед приготованим списком з точними адресами вривались до помешкань польських учених. Ті, які заарештовували, говорили різними мовами: німецькою, польською, французькою, а один навіть українською". Оце стільки "українства" у тій цілій його праці. Для злобних ворогів вистачило, що хтось лише заговорив по-українськи і був у німецькому мундурі, то обов'язково "мусів" уже бути "нахтіґалець". Припускаю, що той , хто заговорив по-українськи, чи не був це галицький фольксдойч, яких багато, як особи німецького походження, виїхало з Галичини і Волині в 1939 році перед приходом більшовиків до Німеччини, де більшість з них на новому місці вступили в ряди поліції, жандармерії чи ґестапо і яких з походом на Схід використовувано через їхнє знання слов'янських мов.

Відразу як тільки німці залишили Львів, д-р Альберт разом з професором політехніки Станиславом Охевдушце запросили возного політехніки п. Юзефа Войтину, який був заарештований тієї ночі разом з професорами, бо його забрали з помешкання проф. Віткевіча. На ранок п. Войтина був звільнений. Він на власні очі бачив протягом всієї ночі, що діялося в закладі ім. Абрагамовичів, куди привозили заарештованих професорів. Із його зізнань про дії тієї страшної ночі наведу лише цікавіші місця:

"...Як припровадили нову партію в'язнів, проф Стожек оглянувся, за що ґестапівець, який пильнував, вдарив його течкою по голові, заговоривши по-польськи, щоб не був надто цікавим. Один з ув'язнених, який мав на собі накинений російський військовий плащ, запитаний ґестапівцем, чи є совєтом, заперечив, сказав, що він українець; його брутально випхали разом із трьома іншими в'язнями за головні двері. За хвилину почув я декілька поодиноких пострілів. Мене

запитали передостаннього, хто я є. Як я відповів, що я коваль, ґестапівець доторкнув мої долоні, сказав, що я буду звільнений, але мушу почекати до ранку... По хвилині я зауважив, що з протилежного коридору ґестапівці тягнули трупи чотирьох мужчин в цивільних убраннях, яких виволікли на подвір'я...

На подвір'ї зауважив я групу кільканадцятьох жидів, які стояли в кількох рядах лицем до стіни. Між ними були також жінки. В протилежнім кінці подвір'я походжував якийсь інтеліґент (це був проф. Ґроер, мова про якого була уже попередньо). В час затирання слідів крови на подвір'ї (а було вже зовсім ясно) я бачив 4-5 ґестапівців, які повертались з лопатами з вулиці. Лопати покидали на подвір'ї і ввійшли до будинку. Рано коло години 6-ої чи 7-ої, як мені дозволили відійти, я запитав переходячого ґестапівця, який мене арештував, чи можу одержати назад свій портфель. Ґестапівець потакнув, і ми разом зайшли до покою, в якому кілька ґестапівців ділилися стосом грошей, які були на столі. Один з тих ґестапівців, побачивши мене, так закричав, що я настрашився, вибрався на подвір'я і пішов додому".

Я спеціяльно навів зізнання п. Войтини для доказу, що власне там, де арештували, допитували, тортурували і розстрілювали польських професорів, він ані разу не назвав українця, лише усі були ґестапівцями. Це само собою стверджує, що українці - ані "нахтіґальці", ані поліція - участи в арештах, тортурах чи розстрілах не брали.

Д-р З. Альберт в дальшому стверджує, що: "серед деяких поляків надалі існує поголоска, що це доконали українці, але мабуть кожний здає собі з того справу, що в гітлерівській державі не вільно було робити нічого без наказу. Належить вилучити можливість, щоб українці, і до того в німецькій службі, відважилися арештувати так численну групу визначних особистостей в місті, зайнятім німецькою владою, як військовою, так і поліційною, без їх відома".

ЗІЗНАНЯ Д-Р К. ЛЯНЦКОРОНСЬКОЇ

В 1948 р. еміґраційна лондонська газета "Ожел бяли" в ч.ч. 46-48 надрукувала статтю грабіни Кароліни Лянцкоронської п.н. "Німці у Львові", в якій вона вказує на безпосередніх виконавців убивств польських професорів у Львові, як і польської інтеліґенції в Станиславові. Д-р Кароліна Лянцкоронська, яка перед війною була доцентом університету у Львові, одержала з Головної Опікунської Ради в Кракові припорученння закласти відділ в Дистрикті Галичина, була заарештована в Станиславові тамошнім шефом Ґестапо гавптштурмфюрером Гансом Кріґером, який в 1941 році в тім місті арештував і замордував 250 учителів нижчих і середніх шкіл, лікарів, інженерів.

Під час переслухання К. Лянцкоронської Кріґер, будучи певним, що вона не вийде на волю, як і ніхто перед тим, з його рук, похвалився їй, що це він брав участь у ліквідації польських професорів у Львові, що це його діло. Твердив, що як тільки "Фельдґестапо" вступало в новоздобуті терени, воно мало з собою готові списки осіб, призначених на арешт. Кріґер на їх підставі вимордував професорів у Львові, а опісля польську інтеліґенцію в Станиславові. Фельдґестапо не задержувалося довго на одному місці, воно посувалося за лінією фронту і співпрацювало у виконуванні завдань через "Айнзацкоммандо СС".

Після п'ятитижневого перебування в станиславівській в'язниці К. Лянцкоронську 8-го липня перевезено до Львова і приміщено у в'язниці на Лонцкого. З її приїздом до Львова переслухував її в Ґестапо на вулиці Пелчинській комісар від політичних справ - Вальтер Кутшманн. Він сказав К. Лянцкоронській, що її кревні з королівської італійської родини інтервенювали у Г. Гімлера і тому її перевезли до Львова помимо спротивів Кріґера. Побачивши, що Кутшманн не конче долюблює Кріґера, вона тоді оповіла йому цілий перебіг свого восьмитижневого "страху" у Кріґера. Говорила про голод, темницю, про екзекуції в підвалах, про провадження її протягом доби позірно на смерть, то на свободу. Говорила про трактування поляків у Станиславові, про майже всю арештовану Кріґером інтеліґенцію, яка зникла без сліду. Тоді Кутшманн встав, ходив по кімнаті, затискав зуби, і голосно заявив: "Адже

він має ще іншу страшну річ на сумлінні тут, у Львові".

Тоді К. Лянцкоронська постановила сказати йому все, що знала про Кріґера. "Знаю про те, що Кріґер постріляв львівських професорів університету, про що сам признався їй 13-го травня 1942 року. Тоді й Кутшманн признався і сказав: "Таж я був при тому. Я служив під ним".

Пані Лянцкоронську після тих зізнань перевезено до Берліну, звідти до концтабору в Равенсбруку, звідки 5-го квітня 1945 р. завдяки старанням свого приятеля, директора Міжнародного Червоного Хреста в Женеві проф. Ц. Бурхардта, вона була звільнена і переїхала до Швайцарії.

Кріґера в серпні 1942 року усунено як шефа ґестапо в Станиславові, здеґрадовано і дано один рік арешту за виявлення державної таємниці (донос Кутшманна). В липні 1943 р. Кріґера заледве в степені унтерштурмфюрера перенесено до Франції. Війну закінчив в Голляндії. Британська влада звільнила його з полону за браком доказів вини. Тоді він оселився коло Мінстеру (Вестфалія). 1967 року в Мінстері відбувався процес проти есесменів, убивців людности в Станиславові. Одним з головних обвинувачених був Ганс Кріґер. Однак суд присяглих в Мінстері фактично уневиннив Кріґера від вбивства професорів у Львові, мотивуючи тим, що на це немає певних доказів, а те, що він говорив Лянцкоронській, могли бути його перехвальки, щоб витворити в неї страх.

Про Вальтера Кутшманна довгий час не було нічого відомо. Вкінці вдалося відшукати його в Арґентині під назвиськом Рікардо Ольмо. В серпні 1975 р. депеша з Берліну вияснила, що "...західньоберлінський суд відхилив виданий 1967 року (після процесу Кріґера) наказ про арештування колишнього старшини СС Кутшманна, якого останньо розпізнали в Буенос-Айресі. Це рішення вияснено передавненням наказу з причини зміни карного кодексу. На Кутшманні тяжить, м.і., закид співучасти в замордуванні львівських професорів 4 липня 1941 р."

Якщо до повищих доказів додати ще й свідчення Ф.В.Г., командира Першого батальйону "Бранденбурґ", якому підлягав "Нахтіґаль" в поході на Схід, про що згадувано уже в попередньому розділі, тоді справа вбивства польських професорів у Львові стає зовсім ясна: "Нахтіґаль" не мав найменшого відношення до тих розстрілів.

СУДОВІ ДОХОДЖЕННЯ

Після хрущовської десталінізації сателітні держави Москви почали випростовувати свій хребет з вірою у відродження своїх національних прав та здобуття свободи і незалежности.

У червні 1953 року повстання робітників у Східньому Берліні потрясло світом. Триста тисяч робітників залишили працю та протягом трьох тижнів мінували фабрики, розбивали тюрми та кидали бомби на совєтські танки. Та те повстання скоро було зліквідоване за "московською рецептою":

Змоторизовані дивізії скоро здушили повстання вогнем скорострілів, мінометів чи ґранатами - ціною величезних людських жертв.

Подібні періодичні заворушення охоплюють і Польщу. Перше уже в 1949 р. Юґославія відмовляється йти за совєтським керівництвом, Румунія старається також провадити самостійну політику. Та, врешті, приходить бурхливий 1956 рік, коли розрухи охоплюють Польщу і Угорщину. Москва приходить до переконання, що вона не може всеціло розраховувати на льояльність і підтримку місцевих комуністичних режимів та обов'язково мусить ті країни вдержати під повним своїм контролем. Головну ролю в придушенні угорської революції російськими танками відіграє Юрій Андропов, який в той час був послом у Будапешті. За це його чекали особливі привілеї. Уже за рік Хрущов відкликає його до Москви. Його назначають керівником Відділу зв'язків з компартіями совєтського блоку. Він роз'їжджає і переговорює з керівниками компартій тих країн, а мета їх зміцнити системи безпеки в різних сателітних країнах під контролем Москви. Йому це вдається осягнути.

І в Україні після страшного воєнного спустошення починає відроджуватися дух свободи. Народ починає щораз більше прислухатись до шестидесятників, які починають підносити голос не лише в обороні конституційних прав, але в першу чергу національних. В концтаборах щораз вибухають заворушення і демонстрації. Сила почала перемагати страх.

Німеччина в той час скоро вигоює свої воєнні рани. Аденавер при допомозі західніх союзників відбудовує

цілковито зруйновану Німеччину і ставить її на чоло інших вільних західніх держав та стає повновартісним партнером Західнього світу. З нею зростає в силі НАТО, яке починає бути загрозою не лише Варшавському пактові, але й самій Москві.

Треба було протидіяти і то скоро. В першій мірі треба було скомпромітувати уряд Західньої Німеччини, яка почала знову бути найбільшою потугою на Заході Европи.

Як спеціялістові европейських країн, Андропову, який за цей час розбудував у тих країнах диверсії, шпигунство, терор, партія, мабуть, припоручила виготовити і зреалізувати плян їхньої дії.

В той час на видне місце в Федеративній Німеччині почав висуватись проф. Теодор Оберлендер, якого Аденавер у 1953 році покликав до свого уряду як міністра переселенців і воєнних жертв. Під його юрисдикцією опинились мільйони німців-утікачів чи переселенців із Східньої Прусії, німецьких теренів, які після війни припали Польщі чи Чехії. Це були люди з ясним протикомуністичним наставленням. Ми знаємо, що сам Оберлендер був того самого наставлення, тому біженці радо горнулися до нього. Прийшов час, що він почав творити протикомуністичну партію. Він особисто почав бути небезпечним Москві.

На його особу НКВД звернуло свої очі. Таж то він з вибухом війни командував українським "буржуазно-націоналістичним" куренем "Нахтігаль", який перший ввійшов до Львова і перебував у ньому цілий тиждень. Відомо, що в той час у львівських тюрмах найдено тисячі помордованих в'язнів. Чому ж це не приписати йому та й самим очиститись від злочинів? До того в той час помордовано там польських професорів, пізніше немало жидів. Чому ж тоді не приписати тих усіх звірств і бандитизму Оберлендерові та його відділові "Нахтігаль"? Тоді одним пострілом легко можна буде вбити двох зайців: засудивши Оберлендера, скомпромітувати західньонімецький уряд, мовляв, у його міністерських фотелях засідають найбільші воєнні злочинці, та й легко можна буде доказати українському народові про злочинні дії та співпрацю з німецько-гітлерівською партією українських коляборантів та бандитів з-під стягу Степана Бандери, які в рядах "Нахтігаля", а потім в СУН-УПА-УГВР разом з німецькими катами винищували український народ та поневолювали його.

Хоч на Нюрнбегському суді "воєнних злочинців" того нумеру не вдалося Москві пропхати, бо там точно перевірили усі обвинувачення та, не маючи на них доказів, усі відкинули. Та за стільки років все це призабулося, тож тепер легше буде "доказати" усі ті злочинні закиди на своєму суді, аранжованому Москвою.

Плян опрацьовано, затверджено і пущено в дію. Свою працю НКВД почало восени 1959 р. Почались розшуки свідків, списування їхніх зізнань, репортери газет, радіо чи телебачення роз'їжджають по різних країнах, щоб з даних свідків одержати зізнання-звідомлення, які опубліковують у пресі чи телебаченні. Нагінка проти Оберлендера не має меж.

Скоро, бо за місяць часу, призбирано усі "доказові матеріяли", що з'явились окремою книжкою, яка була готовим актом обвинувачення проти Оберлендера і "Нахтігаля", під назвою "Правда про Оберлендера", т.зв. "Бронзова книга" про минувщину "кримінального фашиста" Аденаверового міністра, яку опублікував Комітет німецької єдности.

Переглянувши її, кожний здивується, чому за свідками шукали по цілому світі, а не у Львові, там, де Оберлендер мав би допуститись тих злочинів разом із "Нахтігалем". Там живе ще багато наочних свідків, які ще дуже добре пам'ятають ті часи та й точно знають Львів, бож вони його жителі. Та, на жаль, страх був саме в тому, що ті свідки добре пам'ятають "ті часи", і їхні свідчення могли запахнути тисячами трупів, знайдених по тюрмах Львова, та виказати їхніх справжніх злочинців.

Усі свідчення були складені від 7-го жовтня до 5-го листопада 1959 року. Таке скоре й інтенсивне збирання свідчень говорить також само за себе. Зібрано їх "аж" дев'ятнадцять. Чи не дивно, що про ті злочини пригадали собі майже по 20-ти роках від їх заподіяння? Щоб зібрати ті свідчення, роз'їжджають по Ізраїлі, Варшаві, Львові. Та, на жаль, у Львові потрапили знайти "аж" трьох свідків, а решта це ті, які у Львові перебували принагідно під час зайняття його німцями, а таких знайшли в Ізраїлі п'ять, у Варшаві чотири, одного в Кракові, а трьох у Німеччині, кількох з решти не вдалось устійнити, але, правдоподібно, поза Львовом.

У тій книжці уже в передмові ясно сказані цілі й мета її. Там читаємо: "Аденавер покликав Оберлендера 1958 року

на федерального міністра для переселенців. Від 1959 року стали відомими його злочини часів нацизму (чому аж так пізно?-М.К.) Від половини 1959 року почали виявляти і публікувувати в Росії, Східній Німеччині, Польщі, Чехії злочини за злочинами, доконані Оберлендером". Чи це не цікаво, що потрібно було аж двадцять років, щоб довідатися про всі ті злочини, а "дані" про них вдалося зібрати протягом одного місяця? Чогось подібного може досягнути тільки Москва.

На пресовій конференції 22 жовтня 1959 р. Комітет німецької єдности визнав Оберлендера винним як "одного з головних підбурювачів війни та нацистської політики винищування, який брав участь на початку Другої світової війни, який, як командир спеціяльної фашистської одиниці, несе повну відповідальність за масакру у Львові і багатьох інших містах, за крайні звірства, який брав участь у винищуванні інтелектуалів у Чехословаччині".

"Такі криміналісти з фашистською минувщиною обов'язково повинні бути притягнені до суду, позбавлені всяких державних постів. Перш за все, вимога німецьких громадян є, щоб воєнного криміналіста, яким є Оберлендер, передусім усунути з посту міністра і з парляменту та передати його під суд, як кримінального злочинця".

Комітет німецької єдности (Берлін В-8-169/70 Фрідріхштрассе) оприлюднює всі ті матеріяли і "документи" проти Аденаверового міністра Оберлендера в лютому 1960 року і вимагає, що "Оберлендер мусить бути поставлений під суд, заради доброго імени наших громадян і Німеччини".

Зібравши "докази" та "зізнання свідків", зготовили акт обвинувачення, та й усе було готове, щоб піти до суду. І такий суд відбувся у Східній зоні Німеччини, і такий суд відбувся також і в Західній зоні Німеччини, у Німецькій Федеративній Республіці в Бонні.

Суд над Оберлендером в совєтській зоні Німеччини відбувався так.

Важко зрозуміти, чому аж двадцять років чекали з тим обвинуваченням? Чому саме покликано свідків з їхніми фантастичними неправдоподібними свідченнями, які навіть не були мешканцями тих місцевостей, де доконано злочини? Чи вони можуть так добре і так докладно пам'ятати про ті

акти, як люди, які там живуть досі, які напевно докладніше пам'ятають про ті акти? Наприклад, мешканці Львова зразу після окупації його совєтськими військами напевно негайно повідомляли владу про ті злочини і зразу після того були б наступили і суди і арешти. Що це так, було відомо про це із пасквілю В.П. Бєляєва п.н. "Я звинувачую", де на стор. 62 він каже, що зразу того дня, як німці залишили Львів, його літаком привезено до Львова для прослідження німецьких воєнних злочинів. Це підтверджує і його знімка, поміщена на стор. 69 у праці д-ра Зиґмунда Альберта у "Пшеґльонді лєкарскім", де він стоїть на Вулецьких Горбах на місці, де відбувались розстріли польських професорів. Цей нескінченний парадокс злочинів професора Оберлендера і "Нахтіґаля" був дискутований в екзильних польських публікаціях, де спеціяльно підкреслювалось злочини з літа 1941 року, а особливо про вимордування польських вчених.

Ті справи вповні були вияснені на Нюрнберґському процесі проти воєнних злочинів. Там було доказано, що ті масові морди були доконані спеціяльним відділом охоронних служб, т.зв. "Зондеркоммандо дес СД". Польський опис із того прослідження особливо підкреслює значення того документу, що: ..."під час Нюрнберґського процесу ніхто не обстоював, що Оберлендер та відділ "Нахтіґаль" відповідальні за цей злочин".

Що цей суд не відбувався в Совєтському Союзі, ані в Польщі, лише в Східній Німеччині, можемо пояснити лише тим, що там легше переходили зізнання свідків, як також Совєти могли краще диктувати судові, як також східній Берлін був найкращим пропаґандивним місцем.

Фактом є, що не йшлося про докази вини кримінальних злочинів Оберлендерові, як людині після двадцяти років, чи старшині німецької армії. Совєтський суд не був в тому зацікавлений. В той час комуністичний блок вів непогамовану брехливу пропаґанду проти Аденавера і його уряду. Тож була добра нагода оскаржити і осудити Оберлендера, знаного знавця совєтської системи і противника комунізму, який займав високий пост міністра у Німецькій Федеративній Республіці. Якщо було б знято Оберлендера з того посту через його кримінальні злочини, тоді цілий західньонімецький уряд був би скомпромітований. З цього виходить, що з Оберлендером на лаву оскаржених поставлено

цілий уряд та всю систему Бонну.

Отже суд треба було спрепарувати так, щоб якнайбільше скомпромітувати Аденавера та його уряд. Для того підібрано суд у совєтській зоні Німеччини. Для пропаґанди суд у Львові був би менш ефективним, до того можна було наразитися на місцевих свідків, які ствердили б фальшивість обвинувачення та вказали б правдивих злочинців.

Про препарування фальшивих закидів хай послужать наступні приклади.

15-го жовтня 1959 року згинув у неясних обставинах провідник Степан Бандера в Мюнхені, де відразу підозрівалось у його смерті вбивство. Чи це не промовисте, що він гине в той самий час, коли почалась нагінка проти "Нахтіґаля" і німецького уряду?

Над домовиною священик вказав на те, що за його смертю скрита комуністична рука. Совєтська влада, як і влада совєтської зони Німеччини зразу підхопили цей злочин, що це діло Оберлендера. Так, наприклад, офіціоз совєтського Міністерства оборони "Красная звєзда" писав, що Бандера під час війни увійшов до Львова разом з відділом "Нахтіґаль", і він знав забагато про ролю Оберлендера в тодішніх злочинах у Львові. Тому Оберлендер нелеґально усунув його, як свідка з дороги. "Комсомольская правда", офіціоз комсомолу, зараз же скопіювала той напад на Оберлендера. Під заголовком "Ексидент чи вбивство" помістила карикатуру, на якій Оберлендер, стоячи над домовиною Бандери, каже: "Він був добрий нацист, та лише шкода, що знав трохи забагато про мене". Правдивий вбивник, совєтський громадянин Богдан Сташинський, утік до західнього Берліну 12-го жовтня 1961 року та віддався спочатку американській, а відтак німецькій владі. Він заявив, що він убив Бандеру на наказ совєтського уряду і його секретної поліції, як також на її наказ убив відомого автора і політичного діяча Лева Ребета 12-го жовтня 1957 року. В той час, як совєтська пропаґанда намагалася очорнити Оберлендера в тому злочині, Пресова аґенція совєтської зони АДН опублікувала іншу версію про те вбивство Бандери.

Слідство німецького судового доходження в Бонні вияснило ту справу так: "...В совєтській окупаційній зоні 15-го жовтня 1961 р. почали пропаґандивну акцію, роздуваючи

фальшиву версію, що український переселенець Миськів замордував Бандеру на припорученння німецької Федеральної розвідки з 15-го жовтня 1959 року та що сам Миськів опісля був убитий. Під кінець жовтня німецька Федеральна розвідка переловила декілька разів інструкції Совєтської розвідки, надавані їхньому розвідчикові, із запитом про ефект пущеної пропаґанди щодо Миськова, та чи треба її продовжувати. Тим часом стверджено, що Миськів в день замордування Бандери 15-го жовтня 1959 року був в Італії та що він помер щойно 27-го березня 1960 року натуральною смертю".

Далі в тому доходженні говориться: "Та пропаґанда, яка була почата на вимогу совєтської влади в совєтській окупаційній зоні, була спрямована на обвинувачення Німецької Федеративної Республіки у вбивстві Бандери. Це типове комуністичній пропаґанді - перекидати власну вину на чужих, з-поза своєї території".

Інший фальшивий комунікат, який розпустили із совєтської зони, хай буде додатковим доказом їхньої методи вигадування та розголошування того ж роду брехні. Під час кампанії проти Оберлендера у совєтській зоні з'явився рапорт, що колишній старшина - командир батальйону "Нахтіґаль" д-р А. Герцнер помер "недавно серед невиясненних обставин". Так само як у справі смерти Бандери розголошувалося, що Оберлендер ужив посередника, щоб убити д-ра Герцнера, який забагато знав про злочини, заподіяні Оберлендером.

Вдова по д-рові Герцнерові, пані Кеті Герцнер, написала листа до берлінської радіостанції RIAC 2-го листопада 1959 року, описуючи справжню причину смерти її мужа. Згідно з пані Герцнер, її чоловік часто розказував про події під час його перебування у Львові і часто наголошував те, що всі жорстокі злочини уже були доконані перед тим, як його відділ "Нахтіґаль" вступив до Львова. Про ті звірства розказував він з великим обуренням, чи то в розмові з нею, чи у своїх листах. Це було цілковитою брехнею, що Герцнер помер серед невиясненних обставин. Він помер ще 3-го квітня 1942 року у військовому шпиталі Гогенлихен від ран, одержаних під час бою, і був похований зі всіма військовими почестями 9-го квітня 1942 року на Кладовищі героїв у Потсдамі. Пані Герцнер також повідомила про ті факти шефа Прокуратури в Бонні.

Кримінальна інвестиґація в Бонні також ствердила, що

Бандера не ввійшов до Львова з відділом "Нахтіґаль", і ніколи там не був в той час, бо він був покликаний в той час Головною Військовою Командою до Берліну, а це вказує, що він особисто не знав про події, які заіснували у Львові.

Федеральний Верховний Суд підтвердив, що вбивство Бандери доконано за наказом совєтського уряду та що Оберлендер не мав жодного відношення до вбивства Бандери. Метода, яку вживав совєтський уряд, виявилася на суді ще раз: пов'язаність політики з правом у теперішній комуністичній совєтській системі.

ОБВИНУВАЧЕННЯ "НАХТІҐАЛЯ"

Головні точки обвинувачення, винесені Совєтським Союзом і совєтською окупаційною зоною Німеччини проти куреня "Нахтіґаль", такі:

"Пов'язаний з фашистами і расовими ідеологами, як з проф. Гансом Кохом, Оберлендером, вже саме створення "Нахтіґаль" організовано із українських терористів і шовіністів Бандери. Оберлендер, як їхній військовий командир, напоював їх та підготовляв у дусі служби фашистській ідеології, ненависти до комунізму, почуття антисемітизму та винищування інтелектуалістів східньоевропейських народів.

Взявши під увагу його заправу багатьох років, як старшини розвідки, який працював для відділу саботажів при Головному Військовому Командуванню, він вишколював батальйон "Нахтіґаль" у виконуванні саботажів та підривних робіт, погромів і розстрілів. Командна влада над батальйоном була тоді в руках поручника Оберлендера, який з усіх німецьких офіцерів був найбільш небезпечним.

Оберлендер очолював розбійницький батальйон "Нахтіґаль", коли той відділ атакував совєтське університетське місто Львів в ранніх годинах 30 червня 1941 року. Під його проводом учасники батальйону "Нахтіґаль" розпочали погром проти жидів та систематичну винищувальну кампанію проти представників міської інтеліґенції, уживаючи до того список з іменами, які були уже попередньо приготовані".

Зізнання свідків у процесі судового доходження в Східній Німеччині ніби мали б доказати участь "Нахтіґаля" у злочинах, заподіяних в перших днях окупації Львова.

Зізнання тих свідків ставлять під дуже великий сумнів їхню автентичність. Можна припускати, що такі свідки або не існували взагалі, або зізнавали те, що одержали з наказом такі зізнання скласти.

Для прикладу візьмімо свідка жінку п. Кухар. Вона зізнала, що раннім ранком 7-го липня (в той день курінь раненько виїхав зі Львова - М.К) вона бачила зі свого помешкання з другого поверху людей, яких розстрілювала група офіцерів. В її пам'яті назавжди лишилося лице одного з офіцерів, якого вона там "бачила". В 1959 році вона побачила знімку Оберлендера і

зразу "пізнала", що то той самий старшина, який в той час дивився в її вікно. (І чи можна повірити в те, що майже по 20-ти роках так легко можна розпізнати вояка в уніформі на таку віддаль та ще й з другого поверху? - М.К.)

Свідки лиш загальниково зізнавали про страхіття, яких допускалися німці. Наприклад: свідок Сокольніцький широко зізнає про знищення професорів, але не стверджує, що це мали доконати члени "Нахтіґаля". Інші свідки щодо злочинів "Нахтіґаля" додавали як твердження, що "так говорили", або "так чули", або "усі про те знали", що в арештуваннях та розстрілах допомагали фашистські бандерівські бандити, які були частиною батальйону "Нахтіґаль". Свідок Горчак, наприклад, розповів, що "одна жінка, яка мала добрі зв'язки і знайомства з німцями, які розпляновували арештування і винищування людей, подала їхні імена, а саме це були: СС генерал Кацман, ґестапівські бандити Ґжимек, Рокіта, Пйонтек, Блюм і Ґебавер (самі українські імена... sic! -М.К.) та додала, що найважливішим в тій цілій групі є Оберлендер". Але жодних деталів про того чоловіка не могла дати. Деякі свідчення справді були фантастичними.

Переглянувши зізнання всіх свідків, ні в одному випадку не знаходимо точного ствердження, щоб хтонебудь із учасників "Нахтіґаля" чи навіть міської української поліції такого то і такого дня допустився такого то і такого злочину над такою то особою, а свідками того злочину є такі то і такі особи. Усі твердження опираються лише на "я чув", "мені казали", "про це всі знали" і т.д.

Так відбувся суд в Східній зоні Німеччини, на якому оборона і прокурор розбирали справи дуже побіжно. У справі "Нахтіґаля" оборона прийняла, що німці того батальйону допускались кримінальних злочинів, як також і українці. Інші обвинувачення оборона відкинула як не доказані. В дальшому оборона прийняла вину в справі злочинів "Нахтіґаля", згідно з обвинуваченням прокурора, лише заперечила його вину у підготовці війни. Прокуратура зразу розпочала відкритий суд, як лише оборона погодилася і ствердила більшість закидів проти обвинуваченого проф. Оберлендера і "Нахтіґаля".

Після того, як Оберлендера, а з ним і "Нахтіґаль", визнано винними у вбивствах і конспірації щодо вбивств чи заохочуванні інших до вбивств, винесено такий присуд: "...Кри-

мінальні вчинки обвинуваченого були овочем і вчинком політики німецького імперіялізму і мілітаризму, який в останніх трьох декадах встелив світ кров'ю, жахом і руїною в обох жахливих війнах, і тепер знову як визначного політика у підготовці до Третьої світової війни. Також, тому що підсудний як член федеративного парляменту у Німецькій Федеративній Республіці користується недоторканістю, суд жадає на підставі 46-го пункту, параграф 2 західньонімецької процедури зняти з нього ту недоторканість і притягнути до судової відповідальности за його кримінальні злочини."

"Суд виносить присуд обвинуваченому на засадах, прийнятих Міжнародним Воєнним Трибуналом в Нюрнберзі, який за такі злочини карає карою смерти, тож присуджується його до кари смерти із заміною на тюрму та важку працю до кінця життя."

Суд Східньої зони Німеччини виявився виключно пропаґандивно-політичним, присуд в якому винесено без доказів.

СУД В ЗАХІДНІЙ НІМЕЧЧИНІ

У Німецькій Федеративній Республіці збиранням доказів про нацистів та воєнних злочинців займався т. зв. ФФН (Ферайнігунґ дер Ферфольгтен де Наці-режімс - Асоціяція жертв нацизму), головне бюро якого знаходилось у Людвіґсбурґу та яке опісля ті інформації передавало прокурорам дистриктових судів. Звичайно, що обвинувачення проти Оберлендера за його злочини під час війни подавала насамперед московська преса, а відразу вже наступного дня те саме обвинувачення подавав ФФН в Західній Німеччині. І так у "Правді" 5 квітня 1960 року було опубліковано звіт совєтської Спеціяльної комісії під заголовком: "Криваві злочини Оберлендера" під час пресконференції для совєтських і закордонних журналістів, і відразу наступного дня, 6-го квітня 1960 року, цей звіт уже був перекладений на німецьку мову і переданий для обвинувачення в бюро Людвіґсбурґу. Так то Москва годувала Західню Німеччину своїми фальшивими документами і свідченнями. Різниця лише в тому, що суди Західньої Німеччини точно перевіряли обвинувачення, не покладаючись на совєтські зізнання.

Обвинувачення те закидало Оберлендерові, міністрові Німецької Федеративної Республіки, його злочини під час Другої світової війни і т.д., про "Нахтіґаль", який ніби винищував людей жидівської й польської наіональности та людей, які співпрацювали із совєтами. Цей бандитський відділ, мовляв, знищив також групу польських науковців. Подібних злочинів вони допустилися в дальшому їх поході, як в Золочеві, Сатанові, Юзвині й Міхальполі.

Але одне було цікаве: у тому звіті намає згадки про те, що інша совєтська комісія для прослідження воєнних злочинів уже скоріше просліджувала справу вбивства львівських польських професорів 1941 року і винесла зовсім інше рішення. Ця совєтська комісія ствердила, що ті злочини доконали зовсім інші відділи, що було стверджено Міжальянтським воєнним трибуналом.

Тож слідство проти відділу "Нахтіґаль" почато на підставі обвинувачень, поданих ФФН, яке передало усі інформації до публічного прокурора Дистриктового суду в

Бонні. У своєму звідомленні ФФН закидало, що відділ "Нахтіґаль", який перебував у Львові у той час, брав активну участь у вбивстві трьох тисяч польських інтелектуалістів. І відразу в першу ніч після окупації Львова батальйон ніби розстріляв сотні громадян міста Львова, між ними багато жидів.

По одержанні таких обвинувачень, річ ясна, Прокуратура в Бонні відразу приступила до слідства.

Слідство проти проф. Оберлендера і "Нахтіґаля", проведене Головним судом совєтської окупаційної зони Німеччини, було одне, а відкрите слідство проведене Головним прокурором Дистриктового суду в Бонні, було зовсім відмінне.

Суд у Західній Німеччині, переведений в Бонні, зі своєї сторони перевів точне прослідження закидів проти Оберлендера і "Нахтіґаля" і ні в одному випадку не знайшов доказу на підтвердження злочинів, що їм приписувались.

Суд в Бонні дуже скрупулятно перевів слідство проти закидів, які представила йому Асоціяція жертв нацизму, одержавши їх з Москви. Суд мав можливість провести точні доходження, маючи багато живих свідків тих подій і різних документів та звітів різних військових частин.

Урядове прослідження ствердило, що 28-го червня 1941 року, в той час як з львівських тюрем в'язні були звільнені родинами чи мешканцями міста та були найдені перші помордовані трупи, не було ще ні одного німецького вояка у Львові. Як німецькі відділи увійшли до Львова, вони були свідками того, що сталося.

Таку ситуацію застали в місті перші військові німецькі відділи, які входили в місто 30-го червня 1941 р. Це були частини Першої Гірської дивізії, добірні стрільці 98 і 99 полків, полки Гірської артилерії 79 і 111, також прочищувальні групи 68-ої піхотної дивізії, добірні стрільці батальйону ч. 258, прочищувальна охорона 53-го артилерійського полку і батальйон "Нахтіґаль". Інформації про масові вбивства доходили до них уже як лише вони входили у передмістя Львова. Маси людей, яких стрінули на вулицях, зараз же інформували їх про вбивства у в'язницях. Командири тих частин, як і польова комендатура, яка зразу постала, дали зарядження повитягати трупи із тих трьох тюрем на в'язничні подвір'я. Найдені трупи

були виложені спереду на в'язничному подвір'ї для розпізнання родинами чи знайомими, пізніше всі були спільно поховані. Деякі трупи були вже цілком розкладені до непізнання, особливо ті, які були замуровані в підвалах, їх навіть не витягали, лише здезинфіковано хльорком і знову замуровано. Обчислювано на 3.000 вбитих. Крім них знайдено також тіла чотирьох німецьких летунів, які були захоплені росіянами. Свідками тих мордів в більшості були вояки тих військових одиниць, які ввійшли були до Львова. Багато з них додали знімки, зроблені у тих в'язницях. Багато свідчень зроблено і перевірено з їхніх щоденників, записок чи листів, писаних родині чи приятелям. Усі їхні зізнання ствердили, що всі ті вбивства заарештованих в тюрмах Львова були доконані ще перед зайняттям Львова німцями.

На підставі повищого Боннський суд ствердив, що:

1. В останній час ще перед початком німецько-совєтської війни, совєти у Львові виарештували багато людей, які були в опозиції до совєтів; у великій кількості це були українські націоналісти, які були притримані у тих трьох тюрмах Львова.

2. Коли совєтам неможливо було вивезти їх на схід вглиб Росії, провід Комуністичної партії дав наказ зліквідувати їх. Кількість замордованих встановлено тими, які займалися тими трупами, на 3.000.

3. Убивства ті були доконані ще перед тим, поки нога якогонебудь німецького вояка вступила до Львова.

Висліди того прослідження заперечують контроверсійні закиди, немов би ті вбивства були доконані із зайняттям міста німецькими військами. Прослідження тієї справи можна поділити на три групи. Перша - це зізнання свідків тогочасних вояків німецької армії, які були наочними свідками з їх вступленням до Львова, як також і авторитетні звідомлення німецької армії. Друга - це зізнання свідків, які в той час проживали у Львові. І третя - ствердження на підставі інших доказів.

Далі подано витяги із кожної з повищих груп. Усі вони дуже важливі, але особливе значення мають зізнання жидівських свідків. Серед них є зізнання, складені під присягою в Бонні трьома жидівськими свідками, які врятувались і живуть в Ізраїлі.

Особливо важливим і цікавим для нас буде зізнання свідка, ім'я якого через небезпеку не виявлено та який категорично відкидає припущення, що вбивство не було запляноване в Москві. Свідок цей з'явився під час тих інвестиґацій до прокуратури в Бонні, де склав свої свідчення і їх підписав. Свідком тим є колишній совєтський громадянин, який декілька місяців перед вибухом німецько-совєтської війни прибув до Львова. Там він був у приязних відносинах із шефом львівського НКВД. Шеф розповідав свідкові, що з вибухом німецько-совєтської війни почалась нова хвиля арештів, згідно із списками, які були уже попередньо приготовлені. Не було можливим депортувати тих в'язнів через знищення транспорту в Західній Україні. 23-го червня ввечорі цей старшина НКВД сказав свідкові, що німецькі відділи є лише за яких тридцять кілометрів від Львова. Совєтська влада боялася, що німці скинуть парашутистів на схід від міста, оточать їх і замкнуть в кітлі. Свідок тоді ствердив, що цей чоловік, який керував НКВД, одержав телеграфічно наказ знищити всіх в'язнів, приналежних до інтеліґенції. Та телеграма була підписана Н.Х. (Никита Хрущев). Це доказує, що відповідальним за виконання того наказу є старшина львівського НКВД, але сам наказ дала Москва.

Зізнання також частинно вияснює нам, чому на Нюрнберґському процесі те вбивство і погром, доконані в червні 1941 року, не були доведені проти воєнних злочинців, бо населення Львова забагато знало про ліквідацію в'язнів совєтами.

Прокуратура Західньої Німеччини розглядала також питання, чи вояки "Нахтіґаля" брали будь-яку участь у знущанні над жидами у в'язницях, і дійшла до таких висновків:

"Частина батальйону "Нахтіґаль" перед вступленням до Львова дістала наказ зайняти тюрми і визволити ще тих в'язнів, які залишились живими". Мабуть, друга сотня або її частина мала призначення зайняти приміщення НКВД разом з в'язницею, бо свідок Ґ. твердить, що бачив там німецьких вояків. Ті вояки мали говорити по-українськи, що наводить свідка на твердження, що це були учасники "Нахтіґаля", не маючи доказової певности на те. Бо як пізніше стверджено, українці також були в Польовій жандармерії, а свідки ствердили, що в тюрмах була присутня Польова жандармерія,

тому не можна впевнятись, що то були вояки "Нахтіґаля". На перевірення зголосилися свідки з 1-ої і 3-ої сотні. Не було свідків з 2-ої сотні, але свідчення старшого десятника К., із 2-ої сотні, як командира чоти, ствердили, що щонайменше одна його чота з тієї сотні мусить бути виключена з тих закидів.

Як прийшла справа перевірити, хто були ті 5 чи 6 німецьких старшин, які, згідно із зізнаннями свідка Ґ., дали наказ гнати жидів у два ряди, щоб легше було людям над ними знущатися, свідок припускає, що це було 1-го липня 1941 року. Комісія могла припустити, що так було, але що тими старшинами в тому випадку були старшини СС і СД Спеціяльної групи. Та Спеціяльна група із Служби безпеки прибула до Львова о годині 5-тій ранку 1-го липня 1941 року. Якби це мали бути старшини "Нахтіґаля", то такий випадок міг би відбутися хіба 30-го червня, коли між помордованими знайдено тіло брата Р. Шухевича, українського провідника "Нахтіґаля". Не були це старшини 2-ої сотні, бо сотня не мала навіть стільки старшин. Точно того питання не можна було перевірити тому, що командир тієї СД Ударної групи д-р Раш помер, а старшини його відділу не були відомими, як також не встановлено прізвища командира другої сотні батальйону "Нахтіґаль".

Один із свідків зараховує вояків в німецьких уніформах, по їхньому знанню української мови, до членів "Нахтіґаля". Але знання мови не може ще їх оприділювати до "Нахтіґаля", бо, як відомо, до Польової жандармерії старалися набирати людей із знанням мови, у яких місцевостях вони оперували. До того, вони мали ще перекладачів, які також носили військові уніформи. В додатку, як тому свідкові представлено знімки із різними уніформами, то він вказав на таку, яка мала опаску навколо рукава з написом "Дойче Вермахт". А такі опаски уживали лише Польова поліція і Польова жандармерія.

Про брутальність німецьких вояків в Замарстинівській тюрмі зізнавав лише свідок Ґ. Довір'я до нього виявилося дуже сумнівним, та його свідчення були супротивні до свідчень свідка Б., також жида.

В заключенні прокуратура прийшла до такого твердження, що якщо члени "Нахтіґаля" були причасними до знущань над жидами в тюрмі НКВД, це міг бути лише малий відділ - з другої сотні або хтось, що робив це на власну руку

індивідуально, бо стверджено на підставі свідчень учасників "Нахтіґаля", головного євангелицького священика М., Церква якого була протигітлерівська, та католицького священика д-ра Ґ., які ствердили, що відділ "Нахтіґаль" ніколи не одержував наказу знущатися чи погано поводитися не лише з жидами, але взагалі ні з ким, і про жодний такий проступок вони в батальйоні не чули.

Взявши до уваги всі повищі дані, прокуратура дійшла до висновку, що навіть мала група 2-ої сотні "Нахтіґаля" не могла брати участи в знущаннях над жидами, бо такий наказ мусів би дати хтось із старшин, а при тій строгій дисципліні, яка панувала в батальйоні, та строгому наказові із забороною якихнебудь злочинів жоден старшина не відважився б такий наказ дати. В найгіршому випадку подібного злочину міг би допуститися лише хтось індивідуально на власну руку, але в жодному випадку не якась навіть найменша група "Нахтіґаля".

Точніше і докладніше подав я прослідження Прокуратури Західньої Німеччини, чи "Нахтіґаль" брав якунебудь участь у знущанні над жидами, що стало нам закидають наші сусіди-воріженьки як і самі жиди, з яких п. Візенталь свого часу у своєму "Бюлетені" запровадив "Нахтіґаль" зі Львова через Тернопіль, Вінницю у Київ до Бабиного Яру, який то їх шлях був зрошений жидівською кров'ю. З повищого звідомлення бачимо, що суд в Бонні дуже точно і обширно розглядав усі справи і давав свої заключення дуже об'єктивно. Я від себе, як учасник тих подій, стверджую, що не лише ніколи не мали ми жодного наказу знущатися над жидами, чи над якиминебудь іншими людьми, але навіть не чув жодного випадку, щоб хтонебудь з учасників індивідуально допустився того, що було б в курені не затаїлося.

Поле інвестиґації поширилось також на так звані "Айнзацґруппен" (Ударні групи), які на наказ голови Охоронної поліції і СД Гайнріха Гімлера посувалися відразу таки за фронтом. Точні інформації про їхні дії були з'ясовані на Нюрнберґському процесі проти воєнних злочинців. Ударна група, яка ввійшла до Львова, була під командою д-ра Раша. Час їхнього приходу до Львова точно означено на 5-ту годину ранку 1-го липня 1941 року. Сила групи д-ра Раша становила яких 2.000 вояків, одна частина з яких прийшла ранком 1-го липня, а друга 2-го липня. Після віднайдення помордованих в тюрмах,

д-р Раш, згідно із зарядженням Гітлера, дав наказ відплатити жидам як співвинним у вбивствах по тюрмах. Сьогодні це жахлива правда, що совєтська влада була відповідальна за вимордування українських в'язнів, а за них невинно потерпіли тисячі жидів, які не були причасні до їхніх вбивств. Раш при помочі української поліції зібрав декількох комуністів та декілька тисяч жидів у збірному місці, а тоді усіх віком понад 60 років та молодих до 15 років, як також ремісників і робітників, звільнено. Залишені були призначені на страту, яка почалася 5-го липня. "Ерайґнісмельдунґ" (Звіт із події) з 16-го липня 1941 року голови Охоронної поліції і СД охоплює точні звітування з того масового вбивства. Там сказано:

"Охоронна поліція зібрала коло 7.000 жидів у відплату за нелюдські звірства, і їх за те розстріляно"... Тому що "Айнзацкоммандос" (Ударна група) доконувала подібних екзекуцій і в околиці Львова, не можна встановити, чи тих 7.000 жертв належать лише до Львова. За короткий час Ударна група поспішила на схід, посуваючись за наступаючою армією."

Під час прослідження тієї групи прокуратура ствердила, що "Нахтіґаль" не мав найменшого відношення до ліквідації жидів, що доконала "Айнзацґруппен", що також було доказано на Нюрнберґському суді Воєнним Трибуналом альянтів.

Протягом короткого часу перед і після зайняття Львова німцями декілька тисяч мешканців Львова - українців, жидів і поляків - були вимордувані. Прокуратура Східнього Берліну заявила, а присуд у Східній зоні підтримав ту заяву, що ті вбивства були доконані головним чином німецькими відділами та що відділ "Нахтіґаль" був у великій мірі відповідальним за ті злочини, коли такий наказ нібито мав видати проф. Оберлендер, якого помилково називають командиром.

Дослідження, проведені західніми законами після дуже точних і докладних перевірень, прийшло до фундаментально протилежного заключення. Після основних досліджень виявилося, уживаючи також акти з Міжнародного Трибуналу в Нюрнберзі, що арештів і розстрілів доконав у великій мірі посеред жидівських жителів, як також і провідних поляків, правдоподібно після докладної селекції і приготувань, Спеціяльний відділ акції т. зв. "Айнзацґруппе"

разом із "Райхсзіхергайтсгавптамт" (шеф Охоронного відділу Райху при головній квартирі Ґестапо) коротко після зайняття Львова.

З другої ж сторони доведено після точної перевірки, що багато вбивств доконано перед зайняттям Львова німецькою армією. Ті раніші звірства були доконані ще попередніми окупантами, а опісля приписані німцям після переходу міста в їхні руки.

Дослідження ствердило, що ті раніші звірства виконані совєтською владою. Це означає, що боннські доходження усталили два відмінні періоди, в яких доконані вбивства і звірства і кожний з яких мав інші політичні і психологічні мотиви.

Беручи до уваги "Нахтіґаль", дослідження прийшло до абсолютного заключення, що цей батальйон напевно не мав жодного відношення до тих злочинів чи вбивств, як також і проф. Оберлендер.

Годиться згадати, що Оберлендер після висліду доходження прокуратури в Бонні заскаржив ті журнали і приватних людей, які без судового перевірення поспішились очорнювати його, подібно як це робили в Східній Німеччині. Усі ті процеси він виграв, а саме: проти "Ді Тат" у Франкфурті, "Ді Фолькштімме" у Відні, як і проти керівників Об'єднання німецьких літераторів - Бернта Енґельманна і Сеппа Баранка в Мюнхені.

ХТО ПРИГОТОВЛЯВ СПИСКИ ПРОФЕСОРІВ

Це питання непокоїть кожного, хто цікавиться справою вбивства польських професорів у Львові. І кожний з них повторяє міт про те, що списки помордованих у Львові в липні 1941 року професорів приготували українські студенти-націоналісти в Кракові. І справді, треба бути дуже наївним, щоб повірити в цю побрехеньку, тим більше, що частинно ця справа була уже вияснена на Нюрнберґському процесі. Українські націоналісти, які в більшості були в Кракові, це ті, які, звільнившися з польських тюрем, де відбували довголітні присуди, не спішились до НКВД-івських тюрем чи концтаборів. За стільки років неприсутности у Львові ледве чи могли вони пам'ятати ще адреси своїх професорів. Таж у Львові в той час напевно було багато тих, які служили Німеччині, не бракувало фольксдойчерів, які постачали інформації до ґестапо. До того були ще й телефонічні книжки, в яких не трудно було найти адреси людей.

Усім нам відомо, що Москва часів Сталіна - Хрущова - Андропова була неперевершена в твореннї й розповсюджуванні дезинформацій, які роздмухувані Москвою, повторювані в писаннях часів війни її прислужниками багато прийняли за історичну правду, та ще й сьогодні наводять-цитують у своїх писаннях побрехеньки тих же писак (Бєляєв, Дмитрук, Прус, Торжецький і ін.), не перевіряючи фактів, та бовтаються в тих брудах, не шукаючи дійсної правди.

Усім нам відомо, що в підбитих теренах німці йшли на винищення не лише польської інтеліґенції, але й української, бо ті терени мали бути німецькими колоніями. Хай за приклад будуть винищення польської інтеліґенції в Кракові, Станиславові чи у Львові та в інших місцевостях.

В 1940 - 1941 академічному році на 200 професорів у Львові поляків було 160, українців 31, жидів 8, з них в університеті поляків було 52, в політехніці 62, на медицині 30 і на ветеринарії 16. Тоді постає питання - чому німці помордували лиш декого з них, а не усіх?

Це був догідний для поляків час, бо Москва сподівалася

німецького нападу, тому, шукаючи приятелів серед польського населення, почала їх фаворизувати... Ванда Василєвська почала видавати журнал "Нове віднокренґі" (Нові горизонти), до редакції його приступив і дехто з професорів, між іншими Бой-Желєнський та ін. Назва "Нові горизонти" мала символічне значення, воно вказувало польській спільноті в СССР на можливості польсько-совєтської співпраці. Уже в 1940 році прийнято було до Радянських письменників України і польських письменників. Під кінець 1940 року на списки кандидатів до Рад потрапили уже між іншими знані польські науковці, як професори Якуб Парнас, Ян Лєнартовіч, Ян Ґрек, Стефан Банах, Стефан Руднянський, Станислав Мазур, Роман Віткевіч, Станислав Пілат, Каспер Вайнґль. З повищого бачимо, що тоді було польське тяготіння до Москви. У висліді виборів 15 грудня 1940 року в склад Міської Ради Львова ввійшло 274 українці, 140 поляків і 73 з інших національностей.

Годиться пригадати, що колишній трикратний прем'єр Польщі проф. Казімєж Бартель три рази їздив до Москви на переговори з Сталіним щодо створення автономної території для поляків, а навіть "польського уряду", а Ванда Василєвська у відозві, друкованій в "Червоним штандаже" 26 червня 1941 року, закликала: "Поляки Львова, поляки замешкалі на землях України й Білорусії, ані на секунду не вільно вам забувати, що за нас бореться вояк Червоної армії. Боремось за народи Союзу..."

Майже в усіх писаннях подають, що разом з іншими професорами 4-го липня був заарештований і розстріляний також проф. Казімєж Бартель. Насправді його заарештовано уже 2-го липня, але спочатку його держали при вулиці Пелчинській, а опісля при вулиці Лонцкого. Дружина його мала з ним сталий контакт. Йому стало закидали контакти з жидами, його називано навіть "служакою жидокомуни".

Гімлер спеціяльно прибув до Львова на розмову з Бартелем, хотів в ньому найти кандидата на польського Квіслінґа, а як це йому не повелось, дав наказ знищити його. І 26-го липня його розстріляно з кількома іншими поляками.

Відомо також, що заарештовано вісім професорів з групи, яка влітку 1940 року відвідувала Москву. І власне ті, які мали будь-яке відношення до совєтсько-польської співпраці, перші пішли на знищення. Чи й тут українські студенти в

Кракові знали про їхні спілкування з москалями?

Як бачимо, то німці мали готові списки тих поляків, які були запідозрені у комуністичних симпатіях, чи навіть співпрацювали з комуністами. І саме вони перші пішли на знищення. На такій самій підставі відбувалася подібна ліквідація поляків у Кракові чи Станиславові. Але і в станиславівських злочинах поляки добачають українську руку, закидаючи, що й тут українські студенти склали списки, бо уже наступного дня після передачі міста мадярами (8-9 липня) "німецько-бандерівські" патрулі послуговувалися готовими списками". Запитую: які студенти могли скласти списки, коли в Станиславові не було ніякого університету? І як тоді могли там оперувати бандерівські патрулі-нахтіґальці, які в той час стояли вже над Збручем і ніколи не були в Станиславові? Але чого лиш не робиться на наказ сильного.

Вернімось до списків. Перекладачем в групі СС-Гавптшарфюрера Фелікса Ляндау, відділ якого 5-го липня 1941 року розстріляв 52 польських інтеліґентів, був Петер Н. фон Ментген, колишній голляндський консул у Львові. Він мав великі знайомства поміж поляками, чи не міг він часом приготувати списки професорів до страти? Не виключено, що самі польські фольксдойчі, які стало перебували у Львові, а з приходом німців пішли до них на службу, і склали такі списки, тим більше, що в списках подано було навіть дати народження декого (проф. Р. Лонґшампса та його синів), про що з українців абсолютно ніхто не міг знати.

Ще зовсім іншу версію про списки вніс 1974 року воєводський віцепрокурор у Варшаві Ян Трачевський. Покликаючись на акти процесу д-ра Бі ґлера (секретар стану в Генеральному Губернаторстві), він представив зізнання проф. інж. Романа Давідовського з 1946 року, що: "...до арештування львівських професорів причинився в першій мірі якийсь Ватцко (д-р Адольф Ватцке), секретар стану науки при уряді ГГ. Він відразу після зайняття Львова приїхав до міста і з'явився у ректора Круковського та зажадав від нього прізвища професорів політехніки. Нотував їхні прізвища в нотесі" (В. Бонусяк, "Кто забіл професоруф Львовскіх").

І чому, і в чийому інтересі твердити, що це українці приготували списки, і ще і дотепер держатися тих наклепів і на них покликатися? Я глибоко переконаний, що списки

польських професорів у Львові виготовили таки самі поляки, самі професори, про яких згадую вище, а найважливішою причиною було те, що з приходом німців в Галичину поляки видали маніфест-протест проти німецької окупації "всходніх кресуф", як частини польської держави, чого вони не зробили при більшовицькій окупації, і всіх тих, які цей маніфест підписали, німці розстріляли.

Цікаво мені, чому про таку дуже важливу обставину не згадує ніхто ані з совєтів, ані з поляків? Чому?!

Чи не існує між ними домовлення, щоб цю вину скинути на українців, бо це було в інтересі Москви? І чому поляки так безперервно оперують цією брехнею? Чи справді в них аж така ненависть до своїх сусідів українців, з якими не раз їм прийдеться шукати приязні? У своїх писаннях поляки закидають українцям навіть те, що з приходом більшовиків до Львова 1939 року вони виарештовували і вивозили одними з перших польських військовиків і колоністів, і що в цьому їм допомагали і списки підготовляли українці. Таж тоді так само вивозили в ще більшій кількості і українців, чи маємо дошукуватись в тому польської руки? Чи заслання мільйонів українців на Соловки, чи винищення української інтеліґенції в час Єжовщини, чи врешті заморення голодом 7 і 1/2 мільйонів українців в 1932-1933 роках мали б ми також приписувати полякам? Таж усім відомо, що з приходом більшовиків в Галичину 1939 року до влади прийшло тоді міське шумовиння, яке винищувало і своїх, і чужих та співпрацювало з НКВД.

Поляки, з якими не раз прийдеться нам спілкувати, повинні перевірити свої безпідставні підозріння і зазіхання на своїх сусідів українців, бо таке поступування не принесе їм ніякої користи, бо це лиш вода на ворожий нам і їм млин.

ВОРОЖІ НАКЛЕПИ

СССР - це "найпередовіша" країна світу. Та в одному, направду, жодна країна їй не дорівнює, а це - в наклепах, брехні та фальші.

"Ніякого закріплення націоналізму пролетаріят підтримувати не може, навпаки, він підтримує все, що допомагає стиранню національних відмінностей, падінню національних перегород; все, що робить зв'язки між національностями тіснішими" (В. І. Ленін, повне зібрання творів, т. 24, стор. 129. - В. П. Бєляєв. "Я звинувачую", стор 7-8). Повище доповнює Н. Возняк у своєму пасквілі "Їх справжнє обличчя", стор 72: "Неослабна увага буржуазних пропагандистів до націоналізму і релігії невипадкові. Обидві ці ідеології у відповідних умовах, спекулюючи на національних і релігійних почуттях людей, притуплюють класову свідомість. У певних же умовах націоналізм має здатність відроджуватись, а релігійність - дуже довго триматись в силу традицій. Націоналізм це хвороба. Раз перенесена, вона часто повертається."

Як бачимо, релігія і націоналізм - це такі дві великі сили, які закріпились в українському народі та яких неспроможна знищити силою московська система.

Прийшли 70-ті роки, в яких український народ почав найголосніше за час свого поневолення червоною Москвою домагатися національного й економіного визволення. Москва задрижала. Від часу Другої світової війни, змагу ОУН, УПА, УГВР минуло вже багато років, багато дечого з їхньої боротьби призабулося, в міжчасі виросло нове покоління, яке нічого не знає про ті змагання, тож прийшов час розправи з усім національним, українським, буржуазним націоналізмом та релігією як "опіюмом для народу". Андропов, як шеф КҐБ, дає наказ розправи з українським визвольним рухом.

Зразу, як гриби по дощі, виростають різного роду пасквілі та заповняють книгарські полиці, мета їх скомпромітувати і зліквідувати самостійницький рух. Правдою цього доконати неможливо, тож треба застосовувати брехню, перекручення, підроблення, щоб в якнайчорнішому світлі представити в очах громадян борців за волю України - як зрадників, запроданців, бандитів і ворогів свого народу.

С. Т. Даниленко в "Дорога ганьби і зради" допускається неймовірних наклепів, брехні й неправди на провідних представників революційної боротьби. Ось декілька прикладів. На стор. 205: "Бандера прибув до Львова 30 червня 1941 року інкоґніто. Його СБ донесла, що мельниківці, дізнавшись, що він зформував "уряд української держави" і має першого ж дня після захоплення фашистами Львова оголосити його діючим, вирішили ліквідувати свого конкурента. Цю операцію було доручено Сенику - Грибівському."

На стор. 236: "Ці зрадники порушили декалог націоналіста і заслуговують на смерть", - виніс їм свій присуд Бандера, передаючи список в Ґестапо. Після уточнень через допоміжну аґентуру ґестапівці виявили майже всіх оунівських крамольників, а також їх центральну фігуру - керівника "крайового проводу на СУЗ" - "Дмитра", він же "Мирон" чи "Андрій"..."Щоправда, спершу керівник крамольників "Дмитро", за висловом Степана Бандери і Миколи Лебедя, "дуже спритний конспіратор", уникнув ґестапівських лабет. Гітлерівці влаштували на нього справжнє полювання. Цього весь час вимагали провокатори Бандера і Стецько."

В історії щось подібного не стрічалось. Про щось подібного не писалось. Було потрібно аж "навчитись" від Даниленка та довідатись, що всіх провідних бандерівців винищували Бандера і Стецько руками Ґестапо. Або таке (стор. 237):"...не підозріваючи того, що оунівський "вождь" і саморобний прем'єр сидять в очікуванні свого часу не в тюрмі, а в комфортабельних віллах"...

Читачі напевно і не знали про те, що т. зв "бункри", звідкіля виводили на смерть у концтаборі Саксенгавзен - Оранієнбурґ, в якому в той час в стислій ізоляції перебували як Бандера, так і Стецько, це були " комфортабельні вілли". Напевно також буде цікаво довідатися, що "За особистим наказом Гімлера "головнокомандуючим УПА" призначили Романа Шухевича"..."Командував цією бандою гавптман Роман Шухевич, котрий явно ходив у фаворі ґестапо і СД"... (там же, стор. 246).

З повищого виходить, що відновлення незалежности України у Львові проголосив нам гітлерівський уряд хіба на те, щоб вкоротці його розв'язати, а наш уряд загнати до концтабору в "комфортабельні вілли" та багато з них

ліквідувати. Гімлер знову ж створив нам УПА та на головнокомандуючого назначив "гавптмана" Романа Шухевича-Чупринку, мабуть, щоб мати пізніше з ким воювати.

Ще інший писака, а їм і числа немає, Віталій Масловський у своєму пасквілі "Жовтоблакитна мафія" на стор. 59 дописався до того, що "За особистим наказом Гімлера, головнокомандуючим УПА було призначено колишнього командира батальйону "Нахтіґаль", гавптштурмфюрера (капітана) військ СС - Р. Шухевича (Чупринку)". У нього, як бачимо, вийшло ще краще, бо Р. Шухевич удостоївся бути СС гавптштурмфюрером. Дописався В. Масловський і до того, що і УГВР "в одному з універсалів звертаючись до населення, вихваляла УПА, яка "почала криваву війну з ворогами - тобто з українським народом".

Як бачимо, брехні й напасти так множились, що один із них написав побрехеньку, а другі уже покликувались на неї як факт, додаючи свою, і в той спосіб їх розмножувано у вірі, що за якийсь час і в брехню повірять.

Не кращим виявився і Клим Дмитрук (поляк, родом із Житомирщини) - майор КҐБ Климентій Євгенович Гальський зі своїм пасквілем "Безбатченки", такий же і Богдан Василенко зі своїм "Лжемесії", В. П. Бєляєв, Н. Возняк, М. Д. Гайдинович і інші, шкода часу і паперу усіх вичисляти.

Не інакше представляється справа із польськими писаками, які одні з перших накидались на "Нахтіґаль", а це були: "Бригада Сьмєрці" із щоденника Леона Велічкера та щоденник Якуба Вільчура п.н. "До нєба нє можна одразу". Що можемо найти в тих писаннях? Велічкер працював в "Зондеркоммандо 1005", це була група спеціяльно зложена із в'язнів жидівського табору, які спалювали трупи помордованих польських професорів, щоб в той спосіб затерти сліди німецьких злочинів. На сторінці 81-шій стрічаємо лиш одну згадку про українців, яка звучить так: "Тут знайшли ми ще також купу знаних "чорних круків". Чорними круками називали від чорних уніформ - українських СС-івців. Вони брали участь в екзекуціях. Щоб затерти сліди, німці на кінець і їх постріляли. Лежали в мундирах, а внизу знайдено їхні шоломи."

Стільки всього про участь українців в екзекуціях жидів чи поляків. І тут не йдеться про українців, бо жодних українських відділів у чорних мундирах ніколи не було, а СС-івці ніколи не мали чорних мундирів, та й в той час ще не була створена "Дивізія Ґаличина".

А Вільчур у своєму щоденнику, який писав за днями, без найменших доказів фальшиво очорнює "Нахтіґаль" у злочинах. І так, під датою 1-го липня 1941 року: "Сьогодні на Стрілецькім Пляцу задержалися авта, а вояк, вбраний у німецьку уніформу із знаками військового ступеня на раменах - відозвався до мене по українськи. Спитав мене, де є вулиця Чвертаків, щоб йому її показати. Одно авто було помальоване в маскувальних кольорах, а друге - крита брезентом буда, на дверях мала вимальовані ваги."

Як бачимо з повищого, то хто тільки з умундированих в німецьку уніформу говорив по українськи - того приписувалось "Нахтіґалеві". Це брехні, бо учасники "Нахтіґаля" не мали жодних відзнак - ступенів на раменниках, та й ніде і ніколи не мали вимальованих "ваг" на своїх автах.

Під датою 9-го липня читаємо: "Їх розстрілювала спеціяльна група... Німці, ті, що ходять у зеленкуватих уніформах, а деякі з них мають вшиті в манжети рукавів чорні опаски. Є й такі, які мають літери "СС", а деякі без жодних відзнак. На їх автах вимальовані символи птахів, ваг і комарів. Найбільше посеред них українців, але є й кілька німців".

От і намішав, сарака. Аж пахне писаниною "по наказу". З писаного виходить, що то були українці і лиш кілька німців. Одиноке, що могло б вказувати на "Нахтіґаль", це хіба те, що на автах, крім інших символів, були намальовані і птахи. Так, "Нахтіґаль", виїжджаючи зі Львова, на автах мав намальованих солов'їв. Але Вільчур не каже, якого птаха було намальовано на тих автах. Напевно не солов'я, тому що в той час у Львові вже не було "Нахтіґаля". Ніколи "Нахтіґаль" не мав нашитих на манжетах рукавів жодних чорних опасок чи написів СС. Одиноке, що нахтіґальці мали на раменниках - це вузькі синьожовті стяжечки. Якби там були вояки з такими синьожовтими стяжечками на раменах, Вільчур напевно був би згадав про це. В дальшому своєму писанні він ще декілька разів згадує, але дуже загальниково, про "Пташників", щоб під тією назвою розуміти відділ "Нахтіґаль".

Оце стільки "доказів" призбирали проти "Нахтіґаля", на які так поквапно покликаються писаки з-під московської

зірки, бож це "взяте із щоденників".

І в інших писаннях-споминах з того часу кожний з них старається додати ложку дьогтю, щоб очорнити українців, головно "Нахтіґаль", чим не раз обезцінюють свої вартісні писання, як приміром, А. Щесьняка і В. Шоти у "Дроґа до Ніконд", чи остання річ Влодзімєжа Бонусяка п. н. "Кто забіл професоруф львовскіх", яка містить в собі багато вартісних матеріялів, видана 1989 року, але, покликаючись на таких писак , як Бєляєв, Дмитрук, Велічкер, д-р. Е. Прус і інших, автор обезцінив свою працю. В ній п. В Бонусяк, цитуючи А. Дрожджинського і Й Заборовського, дописався як до історичної "правди" до такого: "Назви "Пташники" уживано у відношенні до відділу українців у вермахтівських мундирах, який постав скоро після вступлення тієї групи до акції на терені міста. Не знаю, чому саме цю групу так називали, але додумуюсь, що зі взгляду на символи птахів, вимальованих на возах і мотоциклях цієї групи. "Пташники" творили з'єднання сотнями в німецьких мундирах і з німецькими ознаками військових ступенів. Говорили по-українськи, а до ручок при багнетах мали попричіплювані синьожовті стяжечки з пов'язаними ґудзами... Масові екзекуції (жидів і поляків) тривали менш-більш до 2-го липня. Пізніше екзекуції відбувались над поодинокими групами і особами. Люди пізніше говорили, що "Пташники" забивали чотирма різними способами. А саме: розстрілювали, забивали молотом багнетом або били до забиття".

І це мало прийнятись за правду. Як відомо, нахтіґальці за символа мали солов'я, про якого не згадують. Не мали у своєму відділі жодних мотоциклів, крім тягарівок; не мали жодних відзнак, як рівнож не мали жодних синьожовтих стяжок попричіплюваних до багнетів з пов'язаними ґудзами.

Добре відомий українській спільноті доц. д-р Едвард Прус, як послушний слуга Москви, у своїй праці "Повстанє і Дзяланя Збройне 14 Ґаліцийскей Дивізії СС" (Войскови пшеґльонд гісторични" ч. 4, Варшава 1988) понаписував таких нісенітниць, які аж ніяк не приносять йому признання як історикові. Наводжу: "Леґіон складався з двох батальйонів - "Нахтіґаль" (бандерівці) і "Ролянд" (мельниківці й петлюрівці). Обидва ці батальйони, в страху перед револьверовими порахунками, вишколювались осібно, як рівнож осібними

дорогами вирушили 22.6.1941 року на Україну"... " Обидві організації уклали осібні пляни обняти уряд на Україні. Мельниківці позискали Українських Народніх Республіканів (УНР, петлюрівців), певна група яких з пплк. Павлом Шандруком потрапила в "Ролянд". Такими писаннями п. доц. Е. Прус сам про себе видав опінію "науковця" та поставив себе на відповідному місці. А він повинен знати, що наука, до якої він має претенсії, не любить ані брехні, ані крутійств. Рівнож дивує мене, що такий поважний журнал як "Войскови пшеґльонд гісторични" друкує такі "наукові" праці, які аж ніяк не принесуть йому признання і слави.

* * * * *

Дружини українських націоналістів, курені "Нахтіґаль" і "Ролянд" - це не були українські "леґіони" (хоч часто їх так називали) при німецькій армії. Це були вишколювані німцями курені. Добровольці в них ніколи не складали військової присяги німецькій державі чи її Фюрерові, але своїй рідній Вітчизні - Україні. Завітною мрією всіх учасників було відвойовувати Українську Суверенну Соборну Державу.

Курені ці, дістався солідний військовий вишкіл та загартувавшись в боях з партизанами на Білорусії, відіграли важливу ролю у визвольній боротьбі України в сорокових роках. Їх учасники не лише створили кістяк УПА, але дали їй ґрунтовне знання тактики німецької армії. Тому німці не мали успіхів в поборюванні УПА. Їхній командир сот. Роман Шухевич - леґендарний командир Роман Шухевич - Тарас Чупринка, головнокомандуючий Збройними силами України УПА, Голова Проводу ОУН на Рідних землях та Голова Генерального Секретаріяту УГВР.

Він незмінний приклад героїзму, незрівнянний стратег революційної двофронтової війни української нації, яка довгі роки боролася проти найбільших і найжорстокіших воєнних потуг - СССР і Німеччини та незламно бореться сьогодні. Учасники ДУН стали командирами та інструкторами УПА, вносили в ряди бійців правдивий військовий дух, тверду дисципліну та, головне, знання ворога зі всіма таємницями його тактики і стратегії. А всіх їх в'язала непереможна віра - здобуття Самостійної Соборної Української Держави.

Створення Українських відділів при німецькому війську виставило на остаточну пробу німецьку нацистівську політику і її справжні наміри супроти українського народу. ОУН пішла на цю пробу, в такий спосіб заманіфестувавши свою боєготовність, остаточно переконавшись у ворожості німців до українських визвольних змагань - витягнула з того консеквенції і провадила проти нового окупанта боротьбу, що стала черговою ланкою в ланцюгу українських визвольних змагань і твердою легітимацією рішучости українського народу в його змаганнях за повну державну незалежність. В цій боротьбі на протинімецькому фронті взяли участь члени обох куренів. Більшість з них полягли в бою з німцями, а згодом з більшовиками.

Тому то жодні наклепи наших ворогів, жодні очорнювання та брехливі напади на ДУН, його курені "Нахтіґаль" і "Ролянд" як на німецьких коляборантів, запроданців та злочинців не знеславили їх в очах українського народу, бо Україна прийняла їх не як гостей, а як своїх синів, які принесли в Україну синьо-жовті прапори та клали своє життя за їхню перемогу. Україна перейняла їхню боротьбу за ті прапори, за які опісля більш десятиліття на побоєвищах слави зі зброєю в руках стояла УПА проти обох поневолювачів.

Ми щасливі, що кров, пролита нашими побратимами в тих роках, не пішла на марне, а зродила нових бійців, які зараз в Україні підняли наш прапор боротьби. І ми глибоко віримо, що вони будуть більш щасливими за нас і завершать почате нами діло побудовою Вільної ні від кого Незалежної України.

SUMMARY

The new book by Myroslaw Kalba, "DUN - Druzhyny Ukrainskyh Nationalistiv" (The Legions of Ukrainian Nationalists), reveals the circumstances which culminated with the creation of Ukrainian army units in German uniforms in 1940/41. The basic purpose was to develop a nucleus of the future Ukrainian army to fight for the liberation of Ukraine from Soviet dominance. After the defeat of Poland, it was clear to Ukrainian nationalist leaders that the Ribbentrop-Molotov convenience pact will end in a mortal conflict between Hitler and Stalin, which may offer an opportunity for Ukrainian Independence. With this in mind, the representatives of the Organization of Ukrainian Nationalists under the leadership of Stepan Bandera decided to explore this idea directly with the German Wehrmacht.

The proposal was accepted by the German Wehrmacht, and without reporting the case to higher authorities, the Wehrmacht agreed to train two Ukrainian army units, one to be recruited from among the Ukrainian refugees in former Polish districts of the General government under the name of Nachtigal Legion, and the other consisting of Ukrainians living in Austria, known as Roland Legion. In the spring of 1941 the two units, each approximately 300 men strong, received military training and equipment and were designated as units to be used for propaganda purposes rather than in combat. Their German commanders were to be assisted by parallel Ukrainian officers.

With the sudden outbreak of the German war against the Soviet Union in June 1941, the two Ukrainian legions were used at two different locations of the front. On June 29, 1941, the Nachtigal Legion entered the capital city of Western Ukraine Lviv, as part of the regular german army. During the 5-day stay in Lviv, the Nachtigal legionnaires entered the city prisons where thousands of Ukrainian prisoners were massacred by the retreating Soviets, as well as groups of Jews and Poles executed by the entering special SS-units. This was the first baptism of fire for the Nachtigal Legion.

On June 30, 1941, one day after the German entry, on the walls of Lviv were displayed Proclamations of Ukraine's Independence, reinstating the sovereignty of Ukraine after 20 years of Soviet occupation. In view of Hitler's dream to use Ukraine as the land to be

settled by the German people, this act of Ukrainian defiance and challenge was met with a brutal reaction: the leader of the Organization of Ukrainian Nationalists, Stepan Bandera, together with other OUN-leaders, such as the Prime Minister of the newly proclaimed independent Ukrainian State, Yaroslav Stetsko, were was immediately arrested and confined at the infamous Sachsenhausen concentration camp until the end of 1944.

The future of the two Ukrainian legions was also drastically changed. After 5 months service at the front, in October 1941 the Nachtigal and Roland legions were sent back to Germany for a special training, after which they were used from March to December 1942 as combat units against Soviet guerrillas operating in Byelorussia. After being demobilized in January 1943, the greater part of Nachtigal and Roland legionnaires joined the Ukrainian Underground Army (UPA) to fight against the Germans as well as the Soviet forces in Ukraine. Under the command of Gen. Taras Chuprynka, former Nachtigal officer, this underground force successfully operated for more than 7 years until March 5, 1950, the day when their commander fell in battle against Soviet snipers in Western Ukraine.

The book also deals extensively with the disinformation fabricated by the Soviet secret services, claiming that the Nachtigal and Roland legionnaires were used by Germans as extermination units against Jews and Poles, particularly in Lviv. All evidence proves to the contrary. The former German commander of Nachtigal testified after the war that during the 5-day stay of Nachtigal in Lviv - not a single shot was fired by the Ukrainian legionnaires. And the names Nachtigal and Roland legions were not even mentioned in the voluminous evidence examined by the Prosecutors and Judges of the Nurenberg Tribunal.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Стецько Ярослав. **"30 Червня 1941 р."** Торонто, 1967 р.
2. Мірчук Петро. **"Українська Повстанська Армія 1942-1952"** Мюнхен, 1953 р.
3. Мірчук Петро. **"Роман Шухевич/ ген. Тарас Чупринка"- Командир Армії Безсмертних"** Лондон, 1970 р.
4. Лебедь Микола. "УПА" Мюнхен, 1946 р.
5. Крохмалюк Роман. **"Заграва на Сході"** Торонто - Нью-Йорк, 1978 р.
6. **"Дружини Українських Націоналістів в 1941-43 рр."** Мюнхен, 1953 р.
7. **"У лавах Дружинників"**, спомини учасників. Денвер, 1982 р.
8. **"Літопис Української Повстанської Армії", том 9** Торонто, 1982 р.
9. **"Сучасність"**, січень-лютий, ч. 1-2. Мюнхен, 1983 р.
10. **"Українська Думка"**ч. 9-13-14 Лондон, 1978 р. і ч. 5 1982 р.
11. Мирослав Кальба. **"Нахтігаль"** (Курінь ДУН) Денвер, 1984 р.
12. Євген Побігущий-Рен. **"Мозаїка моїх споминів"** Мюнхен, 1985 р.
13. Ilnytzkyj Roman. **"Deutschland und die Ukraine" 1943-1945.** Munchen, 1958 p.
14. Brockdorff Werner. **"Geheimkommandos des Zweiten Weltkrieges"** Munchen, 1967 p.
15. Leverkuehn Paul. **"German Military Inteligence"** London, 1954 p.
16. Raschhofer Herman. **"Political Assasination"** Tubingen, 1964 p.
17. Brown Book. **"The Truth About Oberlender"** Berlin, 1959 p.
18. **"Soviet War News - 1947,** saturday, Dec. 30, 1944. **"The Lvov Evidence". Part 1 & 2.** Published by the Press Department of the Soviet Embassy in London.
19. Albert Zygmunt. **"Lwowski Wydzial Lekarski w Czasie Okupacji Hitlerowskiej 1941-1944"** Wroclaw, 1975 p.
20. **"Przeglad Lekarski"** Rok XX/Seria II, Krakow, No.1, 1964 p.

21. Weliczker Leon. **"Brygada Smierci"** (Zondercommando 1005) Pamietnik - Lodz, 1946 p.
22. Wilczur Jakob. **"Do Nieba Nie Mozna Odrazu"** Warszawa, 1961 p.
23. Gerhard Jan.**"Luny w Bieszczadach** Warszawa, 1960 p.
24. Szczesniak Antoni B. i Szota Wieslaw Z. **"Droga do Nikad"** Warszawa, 1973 p.
25. Wlodzimierz Bonusiak. **"Kto zabil profesorow lwowskich"** Rzeszow 1989 p.
26. **"Kultura".** Paryz Styczen - Luty 1960 p.
27. Дмитрук Клим. **"Безбатченки"**, І-ше видання. Львів, 1972 і друге видання, Львів, 1974 рр.
28. Дмитрук М. Е. **"Свастика на сутанах"** (російською мовою) Москва, 1976 р.
29. Бєляєв В. П. **"Я звинувачую"** Київ, 1980 р.
30. Даниленко С. Т. **"Дорогою ганьби і зради"** Київ, 1970 р.
31. Масловський Віталій. **"Жовто-блакитна мафія"** Львів, 1975 р.
32. Возняк Н. **"Їх справжнє обличчя"** Ужгород, 1974 р.
33. Василевич Богдан. **"Лжемесії"** Львів, 1973 р.
34. Гайсинович М. Д. **"У змові з катами"** Львів, 1975 р.
35. Протокол No. 47 **"Заседание чрезвычайной Государственной Коммисии... от...1944 г."**

International Military Tribunal,
Nurnberg, Germany.
USSR. Exhibit 6. Filed February.
RG 238, Records of the National Archives
Collection of World War II War Crimes USSR-6

ПОКАЗНИК ІМЕН

А

Авдєєв: 96.
Аденавер: 103, 104, 105, 106, 107, 108.
Альберт, Зиґмунт, д-р, проф.: 95, 98, 99, 100, 107.
Андропов, Юрій: 103, 104, 122, 126.

Б

Бабанич: 48.
Балуїв, Павло: 71.
Банах, Стефан: 123.
Бандера, Степан: 9, 12, 13, 16, 23, 25, 52, 104, 108, 109, 110, 111, 127.
Баран, І.: 58.
Баранка, Сепп: 121.
Бартель, Казімєж, д-р, проф.: 123.
Бах-фон: 66.
Бєляєв, Володимир, П.: 107, 122, 126, 128, 130.
Бізанц. А. полк.: 80.
Біглєр, д-р: 124.
Білинський, Євген, чот.: 17, 81.
Блащак, Василь: 71.
Блюм: 112.
Богомолець, Олександер: 16.
Бой-Желєнський, Тадеуш, д-р, проф.: 94, 123.
Бойко: 96.
Бойко, Василь: 71.
Бойцун, Роман, чот.: 21, 79, 81.
Бопусяк, Владзімєж: 124, 130.
Боровицький: 60.
Босий, О., пор.: 19, 81.
Бравхіч, маршал: 9.
Брановський, Богдан: 71.
Бриґідер, Михайло, сот.: 50, 55, 77, 78, 81.
Булак: 60.
Бурхардт, Ц., проф.: 102.
Бучко, Петро: 71.

В

Ванґль, Каспер, проф.: 123.
Василенко, Богдан: 128.
Васілєвська, Ванда: 123.
Васко, Степан: 71.
Ватцко, (д-р Адольф Ватцке): 124.
Велічкер, Леон: 128, 130.
Вехтер, д-р: 80.
Вишатицький, Микола: 71.
Вишковський, Володимир: 71.
Вишневський: 96.
Візенталь: 119.
Вільчур, Якуб: 128, 129.
Віткевіч, Роман, проф.: 99, 123.
Віцлебен-фон, маршал: 29.
Віюк: 62.
Возняк, Н.: 126, 128.
Войтина, Юзеф: 99, 100.
Вонсуль, Іван: 17.

Г

Гайдинович, М., Д.: 128.
Гайнс, майор: 41.
Гальський, Климентій, Е.: гляди Дмитрук, Клим:
Гартман, д-р, сот.: 38.
Гасин, Олекса: 24.
Герман-Орлик, пор.: 49, 56, 57, 77, 79, 81.
Герцнер, Альбрехт, д-р.: 22, 29, 38, 39, 40, 109.
Герцнер, Кеті: 109.
Гімлер, Гайнріх, райхмін.: 14, 95, 96, 101, 119, 123, 127, 128.
Гіппель-фон, кап.: 28.
Гірка, Богдан, чот.: 81.
Гітлер. Адольф, - фюрер: 12, 13, 14, 24, 29, 120, 131.
Гогенштайн: 22.
Головацький, Володимир, д-р -лікар: 19, 56, 81.
Гольман, пор.: 39.
Гоппе: 67, 69.
Городиський: гляди Калиняк-Зорян:
Горчак: 112.
Гречанюк: 51.
Гриньох, Іван, о., д-р: 19, 42, 44, 81, 119.
Грушецький, генер.: 96.
Грушко: 96.

Ґ

Ґебавер: 112.
Ґеббельс: 14.
Ґембатюк, Ярослав: 48.
Ґерасімов: 96.
Ґерінґ: 14.
Ґец, ґестап.: 78, 79.
Ґжимек: 112.
Ґолаєв: 96.
Ґрек, Ян, проф.: 94, 123.
Ґроер, проф.: 94, 98, 100.

Д

Давідовський, Роман, інж.: 124.
Даниленко, С., Т.: 127.
Дмитрук, Клим, Е. (Гальський): 24, 122, 128, 130.
Дрождинський, А.: 130.
Дурбак, Всеволод, о., капелян: 70, 71, 76, 79, 81.

Е

Енґельманн, Бернт: 121.

Ж

Жарський, Мирослав, чот.: 17, 27, 47, 79.
Жикалюк, Григорій: 71.

З

Заборовський, Й.: 130.

Й

Йодль: 14.

К

Кайтель: 14.
Калиняк-Зорян, чот. (Городиський): 50, 59, 68, 81.
Кашубинський, Іван, о.: 71.
Кашубинський, Роман, чот.: 17, 27, 63, 67, 68, 70, 81.
Кальба, Мирослав, чот.: 9, 10, 11, 17, 27, 47, 53, 81.
Канаріс, адмір.: 6, 14, 28, 29, 39.
Кацман, ген.: 112.
Кевіш, майор: 29.
Кершнер: 39.
Кміть, Михайло: 71.
Ковальський, Юліян, чот.: 19, 27, 53, 57, 81.
Коля: 64, 65.
Концевич, Анатоль: 71.
Косирєв: 96.
Костишин: 41.
Корнєтов: 96.
Кох, Ганс: 111.
Кох, Еріх: 45.
Кочан, Степан: 71.
Кравченко, Лука: 71.
Крігер, Ганс: 101, 102.
Крочак, Теодор, чот.: 49, 58, 62, 63, 81.
Крук-Мелодія, Богдан, д-р: 8, 11.
Круковскі, ректор.: 124.
Кузьмин: 96.
Кутшман, Вальтер, (Рікардо, Ольмо): 101, 102.
Кухар, Олена: 111.

Л

Лабанців, В.: 44, 48.
Лаговзен-фон, полк.: 29.
Лагошняк, Василь: 8.

Лебедь, Микола (Ігор): 18, 21, 24, 127.
Левицький-Мікадо, Микола, чот.: 19, 57, 81.
Левицький-Свєнтек, Святослав, чот.: 19, 27, 54, 81.
Ленін, В., І.: 126.
Лесів, В.: 73.
Линда, Остап, пор.: 19, 27, 47, 81.
Лінартовіч, Ян: 123.
Лісовий, Олекса: 71.
Лісовий-Чорнота: 66.
Ліщинецький, Василь: 8.
Лонґшампс, Р., проф.: 124.
Лопатинський-Калина, Юрко, пор.: 19, 27, 81.
Лунь, Володимир, чот.: 49, 81.
Луцький, Олександер, чот.: 47, 57, 81.
Лютер, ляйтен.: 42.
Ляндау, Фелікс: 124.
Лянц-фон, Ріттер, ген.: 36.
Лянцкоронська, Кароліна, д-р: 101, 102.
Ляш, д-р: 97.

М

М., еванг. пастор: 119.
Мазур, Станислав: 123.

Макаревич, Іван, д-р, лікар: 81.
Малий, Карло, чот.: 17, 27, 57, 81.
Мартинець, Мирослав, пор.: 19, 27, 79, 81.
Масловський, Віталій: 128.
Матла, Зіновій: 32.
Ментген-фон, Петер, Н.: 124.
Миськів:109.
Мирон-Орлик, Дмитро: 16, 127.
Міддельгауве: 22.
Міллер, Бруно, д-р: 98.
Моха, кап.: 52, 61, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 75, 77, 78.

Н

Наполеон: 13.

О

Оберлендер, Теодор, д-р: 22, 29, 30, 40, 48, 97, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 114, 120, 121.
Охевдушка, Станіслав, проф.: 99.

П

Павлик, В., пор.: 27, 30, 50, 56, 57, 81.
Парнас, Якуб: 123.
Петелька, Петро: 71.
Пилип, Дмитро: 50.
Пілат, Станіслав, проф.: 123.
Пйонтек: 112.
Плакида, Роман, чот.: 81.
Побігущий-Рен, Євген, майор: 10, 15, 32, 35, 49, 50, 57, 61, 63, 64, 65, 70, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81.
Позичанюк, Осип: 16.
Полевий, Омелян, чот.: 81.
Прус, Едвард, д-р: 122, 130, 131.

Р

Рак: 60.
Раш, д-р: 118, 119, 120.
Ребет, Лев: 108.
Ренцкий, Роман, проф.: 94.
Репета. Євген: 8.
Р. К.: 120.
Розенберг, Альфред: 14.
Рокіта: 112.
Руднянський, Стефан: 123.
Руфф, проф.: 94.

С

Садовий: 96.
Сак-Могила: 16.
Свобода: 60.
Сеник-Грибівський: 127.
Серадзкий, Володимир: 94.
Сидор-Шелест, Василь, пор.: 19, 49, 50, 56, 57, 76, 77, 81.
Скорцені, Отто: 89.
Смірнов: 93.
Снядецький, Семен: 53.
Сокольніцький: 112.
Сталін: 13, 42, 122, 123.
Старчак, Михайло: 71.
Сташинський, Богдан: 108.
Стецько, Ярослав: 7, 10, 16, 25, 33, 34, 45, 52, 127.
Стожек, Влодзімєж, проф.: 99.

Т

Тиндик, Іван: 71.
Торжецький: 122.
Трачевський, Ян: 124.
Трегуб: 96.
Троебс, д-р, пор.: 38, 39.
Тун, Ервайн, граф: 22, 39.
Турченко: 96.

Ф

Ф. В. Г., командир: 29, 89.
Феденишин, Антін: 8, 44.
Федоришин, Петро: 71.
Франк, Ганс: 45, 97, 98.
Фюрер: гляди Гітлер:

Х

Хом'як-Дзядзьо, Михайло, пор.: 56, 57, 74, 78, 81.
Хрущов: 103, 117, 122.

Ц

Цупурак, М.: 44, 48.
Цяпа, Михайло: 8.

Ч

Чупринка, Тарас: гляди Шухевич, Роман:

Ш

Шандрук, Павло, пплк.: 131.
Шанковський, Лев: 11.
Швець, Олександер: 71.
Шептицький, А., митрополит: 37.
Шерстюк, Сергій: 16.
Шингарт: 93.
Шіллер, пор.: 22.
Шкипак, В.: 44, 48.
Шмідт: 78.
Шмулик, В.: 48.
Шота, В.: 130.
Шульц: 67.
Шухевич, Роман (Тарас Чупринка) сот.: 7, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 19, 22, 23, 25, 37, 38, 45, 47, 49, 50, 51, 61, 63, 72, 74, 75, 76, 77, 80, 81, 118, 127, 128, 131.
Шухевич Юрко - (брат Романа): 38.

Щ

Щесьняк, А.: 130.

Я

Ярий, полк.: 31.
Ярош: 20.

ЗМІСТ

Від Автора....7
Передмова....9

І ЧАСТИНА

Передумови творення ДУН....12
Криниця....17
Барвінок....20
"Нахтіґаль"....22
Курінь "Ролянд"....31
"Нахтіґаль" в поході на Схід....36
Шуцманшафтбатальйон 201....49
Старшинський склад....81
Урядові посвідки....82

ІІ ЧАСТИНА

Ворожі наклепи на ДУН....89
Вбивство польських професорів у Львові....91
Звіт Надзвичайної комісії....95
Документи д-ра З. Альберта....98
Зізнання д-р К. Лянцкоронської....101
Судові доходження....103
Обвинувачення "Нахтіґаля"....111
Суд в Західній Німеччині....114
Хто приготовляв списки професорів....122
Ворожі наклепи....126
Summary....133
Бібліографія....135
Показник імен....137

ОУН ДУН
1941